

Vind og bølger

FAMILIE OG IDENTITET I FORANDRING

Winds and Waves – Family and Identity in Transition

DEN 8. NORDISKE KONGRESS I FAMILIETERAPI

The 8th Nordic Family Therapy Congress

BERGEN 27.-30. AUGUST 2008

”Jeg ønsker ikke at mitt hus skal være stengt på alle sider eller at mine vinduer blir tettet. Jeg ønsker at alle lands kulturer skal få blåse mest mulig fritt gjennom huset mitt. Men jeg nekter å bli blåst ned av noen.”

Mahatma Gandhi

“I do not want my house to be walled in on all sides or my windows to be stuffed. I want the cultures of all lands to be blown about my house as friendly as possible. But I refuse to be blown off my feet by any.”

Mahatma Gandhi

Innhold - Contents

Generell informasjon General Information	4
Oversiktsprogram Programme at a Glance	6
Komiteer Committees	6
Takk Acknowledgements	6
Faglig program Scientific Programme	7
Sosialt program Social Programme	13
Utstillinger Exhibitions	14
Abstrakter (Originale) Abstracts (Original)	16
Abstrakter (Engelsk) Abstracts (English)	38
Navneregister Author index	60
Sponsorer Sponsors	61
Kart Maps	66

Hans Christian Michaelsen

Velkommen til Vind og bølger

Med stor glede ønsker vi deg velkommen til Bergen og til den 8. Nordiske kongress i familieterapi.

Kongressen er en møteplass.

Systemisk praksis og familieterapi beskjeftiger seg med livets mangfoldige fortellinger. Vi har derfor søkt å bringe idéer og praksis - vind og bølger - til kongressen som kan utfordre vår profesjonelle kontekst.

Kongressen ønsker å stimulere til utradisjonelle veier til opplevelse og kunnskap, til faglig forståelse og fornyet inspirasjon til våre spennende yrker. Forfattere og kunstnere, fotografer og musikere, dansere og skulptører har blick og uttrykk som utfyller tradisjonell forskning og fag.

I mangfoldet av plenumsforedrag, symposiepresentasjoner, workshops og andre fremstillingsformer vil du også finne mellomrom der det spontane kan skje. Vi ønsker du skal finne frem til nettopp dine betydningsfulle møter.

Vi opplever ofte som terapeuter og fagfolk at vi snakker om i stedet for å være i. Noen av kongressens aktiviteter, som tango, kan bidra til opplevelser og faglig utvikling som går utover det teoretiske forelesninger kan gi. Samtidig vil foredrag og symposier bidra til å belyse hendelser og erfaringer med analyser av vår tid, ved "å holde et slags speil opp for naturen", som Shakespeare sa det. Det er vekslingen mellom disse perspektiver som er utfordrende og spennende.

Vi håper du vil få opplevelser fra både møterom og mellomrom, til fortsatt berikelse og undring.

På vegne av hovedkomiteen for den 8. Nordiske kongress i Familieterapi og Norsk forening for familieterapi (NFFT)

Hans Christian Michaelsen
Leder av Organisasjonskomiteen
Leder av Norsk forening for familieterapi (NFFT)

Welcome to Winds and Waves

It is with great joy that we welcome you to Bergen and the 8th Nordic Family Therapy Congress!

The congress is a meeting place.

Systemic practice and family therapy are all about the manifold stories of life. We have therefore sought to bring ideas and practice - winds and waves - to the congress that can challenge our professional context.

The congress is intended to open untraditional paths to experience and knowledge, as well as to stimulate deeper professional understanding and renewed inspiration to continue our exciting work. The impressions and expressions of writers and artists, photographers and musicians, dancers and sculptors will complement traditional research and practice.

Among the diversity of lectures, symposiums, workshops and other presentations you will also find spaces in-between where the unexpected may arise. We hope you will experience just the encounters of importance to you in such spontaneous pockets of possibility.

As practitioners and therapists we often find ourselves talking about rather than being in. Some of the activities offered, such as tango, may contribute to experiences and professional development that reach beyond what theoretical lectures can offer of insight. Presentations of theoretical character may in turn enlighten our understanding through contextual analyses of our time, by holding "as 'twere, the mirror up to nature", as Shakespeare put it. The dynamic between these perspectives is where both much challenge and excitement lies.

We hope you will draw experiences - both from the organized meetings and impromptu spaces in-between - that will enrich and inspire reflections in times to come.

On behalf of the Organizing Committees for the 8th Nordic Family Therapy Congress and the Norwegian Family Therapy Association (NFFT)

Hans Christian Michaelsen
Chair of the Organizing Committee
The Norwegian Family Therapy Association (NFFT) President

Generell informasjon

KONGRESSENS BELIGGENHET

Den 8. nordiske kongress i familierapi arrangeres i konsert og konferanserommene i Grieghallen, Edvard Griegs plass 1. Andre lokaliteter som blir benyttet under kongressen er Høgskolen i Bergen, Frelsesarméen og Bergen lysverker (Tårnsalen) og Hotel Norge.

REGISTRERING

Registrering etc. foregår ved skranken i 1. etg. i Grieghallen ved ankomst til kongressen.

Åpningstider

Onsdag 27. august 13:00–18:00
Torsdag 28. august 08:30–16:30
Fredag 29. august 08:30–16:30
Lørdag 30. august 09:00–12:30

DELTAKERBILLETTER

Deltakerbilletter til alle sosiale arrangement må medbringes og fremvises på forespørsel.

ASSISTANSE

En gruppe med frivillige hjelpere kan kontaktes for informasjon, og de har alle på seg en blå t-skjorte med kongressens logo. Det vil også være hjelpere til stede under alle symposier og workshops dersom det er behov for assistanse.

BOKUTSTILLING

Det vil være bokutstilling og bokhandel plassert i 1. etasje i Grieghallen.

LUNSJER OG KAFFEPAUSER

Lunsj serveres i 2. etg. i «Spissen» i Grieghallen. Følg skilting. Kaffepauser finner sted rett utenfor området ved plenumssalen (Peer Gynt). Alle lunsjer og kaffepauser er inkludert i kongressavgiften.

VANN

Det vil være drikkevann tilgjengelig enten i eller i nærheten av alle symposie- og workshoprom. Det er trygt å drikke vann fra kranene i Bergen.

GARDEROBE

Det er gratis garderobe i Grieghallen. På lørdag kan bagasje plasseres i eget avlåst rom.

General Information

VENUE

The 8th Nordic Family Therapy congress will take place at the concert and conference site in Grieghallen, which is located at Edvard Griegs plass 1. The other buildings that are in use during the conference are Bergen University College (Høgskolen in Bergen), Salvation Army (Frelsesarméen), Bergen lysverker (Tårnsalen) and Hotel Norge.

REGISTRATION/HOSPITALITY SERVICES

The registration will be carried out at our hospitality desk on the ground floor in Grieghallen.

Opening hours

Wednesday August 27 13:00–18:00
Thursday August 28 08:30–16:30
Friday August 29 08:30–16:30
Saturday August 30 09:00–12:30

TICKETS

Tickets for all social events must be presented upon request.

ASSISTANCE

Contact one of our volunteers if you need help of any kind. They will all be wearing a blue t-shirt with the congress' logo. There will be assistance available during all sub-plenaries and workshops.

BOOK EXHIBITION

The book exhibition is located on the ground floor in Grieghallen.

LUNCHES AND COFFEE BREAKS

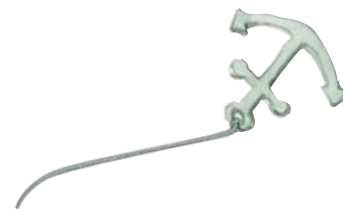
The lunches and coffee breaks will take place on the first floor of Grieghallen ("Spissen"). Follow the signs or ask a volunteer if you have trouble finding it. The coffee breaks will take place right outside Peer Gynt salen. Lunches and coffee breaks are included in the conference fee.

WATER

There will be water available either in or nearby all the subplenary- and workshoprooms during the congress. The tap-water in Bergen is safe to drink.

CLOAKROOM

Free guarded cloakroom service is available at Grieghallen. On Saturday you can place your suitcases in a locked room if necessary.

TRÅDLØST NETTVERK

Det er trådløst nettverk tilgjengelig i foajéene i Grieghallen.

POSTKONTOR OG VALUTA

Frimerker kan kjøpes i de fleste kiosker og i flere matvareforretninger. Røde postkasser for posting av brev er spredt rundt i hele bykjernen. I Bergen sentrum finnes det et postkontor i handlesenteret "Xhibition." For valuta kontakt banker.

MINIBANKER

Utenfor hovedinngangen til Grieghallen er det en minibank. Man kan også ta ut penger hos "7 Eleven", Mix kiosker og utenfor Rica Travel Hotel.

OFFENTLIG TRANSPORT

«Tide» er navnet på det offentlige kollektivtilbudet. Alle hoteller som er listet opp på nettstedet til kongressen ligger i gangavstand til kongressområdet.

DROSJE

I Bergen finnes det tre ulike drosjeselskaper:

Bergen Taxi:(+ 47) 07000
 Norgestaxi:(+ 47) 08000
 Taxil: (+ 47) 55 50 00 37

TURISTINFORMASJON

Turistinformasjonen i Bergen ligger på «Vågsalmenningen», på motsatt side av «Fiskebryggen». I Turistinformasjonen kan du få nyttig informasjon, kjøpe billetter til enkelte aktiviteter samt vekle penger.

TRYGGHET

Bergen blir vurdert som en trygg by å ferdes i. Om sommeren kan det likevel foregå lommetyverier. Vi anbefaler alle å passe godt på sine verdier.

NØDHJELP

Brann: 110
 Politi: 112
 Ambulans: 113

INTERNET FACILITIES

During the conference a wireless network is available in the lobbies in Grieghallen.

POSTAL SERVICES AND FOREIGN EXCHANGE

In most news agents it is possible to purchase stamps. To post letters, use the red post boxes which you find around the city. Downtown you will find the post office inside the shopping mall "Xhibition." A number of banks nearby will exchange money.

CASHPOINTS/ATM (Norwegian:"Minibank")

Outside Grieghallen there is a cashpoint/ATM on the right side of the main entrance. You also find one in the "7 Eleven" and in the Mix kiosk, next to the Rica Travel hotel.

PUBLIC TRANSPORTATION

If you want to use public transportation, "Tide" is the name of the local bus company. All the hotels on your online registration form is located only a short walk from the conference venue.

TAXI

In Bergen there are three taxi companies:

Bergen Taxi: (+ 47) 07000
 Norgestaxi: (+ 47) 08000
 Taxil:(+ 47) 55 50 00 37

TOURIST INFORMATION

The Bergen Tourist Information is located at "Vågsalmenningen", opposite the fish market. At the tourist information you can get useful information, buy tickets for some activities and exchange money.

SAFETY

Bergen is considered a safe city. But in the summer there might be pickpockets around. Do not to leave valuables in unattended seminar rooms during breaks and over night.

IN CASE OF EMERGENCY

Fire:110
 Police: 112
 Ambulance: 113

Oversiktsprogram *Programme at Glance*

	<i>Wednesday</i>	<i>Thursday</i>	<i>Friday</i>	<i>Saturday</i>	
09:00		PLENARY	PLENARY		
09:30				PLENARY	
10:00					
10:30		COFFEE BREAK	COFFEE BREAK		
11:00			SUB-PLENARIES	SUB-PLENARIES	COFFEE BREAK
11:30					SUB-PLENARIES
12:00			LUNCH	LUNCH	
12:30					BREAK (12:30–12:45)
13:00	REGISTRATION			PLENARY	
13:30		WORKSHOPS	WORKSHOPS	CLOSING CEREMONY	
14:00					
14:30		BREAK	BREAK		
15:00		PLENARY	PLENARY		
15:30					
16:00	OPENING CEREMONY	COFFEE BREAK	COFFEE BREAK		
16:30		WORKSHOPS	WORKSHOPS		
17:00	PLENARY				
17:30					
18:00					
18:30					
19:00		EVENING EVENT	CONGRESS DINNER		
19:30					
20:00	RECEPTION GET-TOGETHER PARTY				

KOMITÉER / COMMITTEES

Executive Committee:

Hans Christian Michaelsen
Liv Ristvedt
Randi Bagge
Pål Abrahamson

Scientific Committee

Randi Bagge
Anne Andersen
Arild Aambø
Liv Bjercknes
Anne-Mari Fleime
Håkon Hårtveit
Astri Johnsen
Atnaf Berhanu Kebreab
Asbjørn Solevåg

Advisory board

Erik Abrahamsson, Sverige
Freydis Jóna Freysteinsdóttir, Island
Jakkoo Seikkula, Finland
Lisbeth Villumsen, Danmark

Organising committee

Liv Ristvedt
Suzanne Walther
Pål-Erik Carlin
Marianne Bie
Rikke Helmer
Bente Lindbæk

Metaforum – editorial staff

Kari Yvonne Kjølås
Pål Abrahamson
Hilde Ingerbrigtsen

www.nfft.no

VI TAKKER FOR SJENERØS STØTTE FRA: WE ARE GRATEFUL FOR THE GENEROUS SUPPORT FROM:

- Grieg Foundation
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
- Barne-, ungdoms- og familie-etaten (Bufetat) – Region Øst
- Diakonhjemmet Høgskole
- Regionsenter for barn og unges psykiske helse
– Øst og Sør (RBUP)
- Stiftelsen Leon

KONGRESSBYRÅ CONGRESS ORGANIZER

Kongress & Kultur

Kongress & Kultur AS
P.O. Box 947 Sentrum
N-5808 Bergen
T: (47) 55 55 36 55
F: (47) 55 55 36 56
E: office@kongress.no

www.kongress.no

Program

Programme

Onsdag 27. august

Wednesday August 27

OPENING CEREMONY AND PLENARY 16:00 – 20:00

Åpningshilsener Opening speeches

Hans Christian Michaelsen, NFFT president
Saera Kabn, Member of the Norwegian Parliament
Arlene Vetere, EFTA president

Ole Hamre: «FOLKOFONI»

Performance by Ole Hamre: “FOLKOFONI”

Jon-Roar Bjørkvold

Canto, ergo sumus: Jeg synger – altså er vi.

Et musisk blikk på livsutfoldelsen

Song unites!

101

GH

Tegnforklaring Legend

SPRÅKSYMBOLER

LANGUAGE SYMBOLS

- N** Norsk | Norwegian
- S** Svensk | Swedish
- D** Dansk | Danish
- E** Engelsk | English
- Simultantolk |
Sim. translation

ABSTRAKT NUMMER ABSTRACT NUMBER

128A Referanser til abstrakter er i programmet satt med rød, uthevet skrift. References to abstracts are set in red, bold type in the programme.

 Rundeboardskonferanse
Round Table Discussion

ROMOVERSIKT*

OVERVIEW ROOMS*

- GH** Grieghallen
- PG** Grieghallen, Peer Gynt
- K** Grieghallen, Klokkeklang
- SN** Grieghallen, Salong Nina
- TT** Grieghallen, Troldtog
- 2PG** Grieghallen, Foajè 2. etg
- G** Grieghallen, Gjendine
- S** Grieghallen, Småtroll
- B** Grieghallen, Bukken
- FS** Frelsesarmèen, Storsal
- FR1** Frelsesarmèen, Rom 1
- FR2** Frelsesarmèen, Rom 2
- T** Bergen Lysverker, Tårnsalen
- A615** Høgskolen i Bergen, HS A615
- A715** Høgskolen i Bergen, HS A715
- A815** Høgskolen i Bergen, HS A815
- 617** Høgskolen i Bergen, HS 617
- 618** Høgskolen i Bergen, HS 618
- JE** Høgskolen i Bergen, Jacob Eide
- MH** Maartmannshaven, Hotel Norge

*Se kart side 66–67 *See maps page 66–67

NETTVERK FOR FORSKNINGS- INTERESSERTE PÅ KONGRESSEN

Er du interessert i å knytte kontakter og utveksle erfaringer, idéer og ønsker med andre som arbeider med forskning og forskningsoppgaver i Norden?

Vi har satt av tid og sted hvor dere kan møtes på kongressen:

Tid: Torsdag 28. august i lunsjtiden kl. 12:00–13:30

Sted: Grieghallen, Bukken

Ta med dere lunsjen hit, del med hverandre hva dere er interessert i og avtal videre kontakt.

CONGRESS NETWORKING OPPORTUNITY FOR THOSE INTERESTED IN RESEARCH AND SCIENTIFIC PROJECTS

Are you interested in making contacts and sharing experiences, ideas and ambitions with others who are involved in research and scientific projects in the Nordic countries?

We have reserved time and a room at the congress for just such a meeting of minds:

Time: Thursday August 28 (during lunch), 12:00–13:30

Place: Grieghallen, Bukken

Bring your lunch, share your topics of interest with each other, and arrange for further contact!

Torsdag 28. august

PLENARY 09:00 – 10:30

«Musikalske perler» ved Griegakademiet, Universitetet i Bergen
 “Musical gems” by The Grieg Academy, University of Bergen

Jorun Solheim E 102 PG
 Forestillinger om familie
 Families as imagined communities

Per Jensen N 103 PG
 Forståelsesrammer for terapi
 Frameworks for understanding psychotherapy

COFFEE BREAK 10:30 – 11:00

SUB-PLENARIES 11:00 – 12:00

Anne Øfsti N 104 K
 ”Some call it love” – Forestillinger om kjærlighet i parterapi:
 (NB! 2 timer – fortsetter etter lunsj)
 ”Some call it love”
 – Representation of love in couple therapy:
 (NB! 2 hrs – continuing after lunch)

Kerstin Hopstadius, Magnus Ringborg S 105 T
 I eller bortom det postmoderna – hur får vi familjen i sikte igjen?
 In or beyond the postmodern – how can we come in view of the
 family again?

May-Britt Solem N 106 TT
 Et systemisk blikk på familiebehandling og familieforskning
 A Systemic View on Family Therapy And Family Research

Jim Sheehan E 107 FS
 Forminskning av par-privilegier i relasjonelt samliv: Implikasjoner
 for familierterapi i teori og praksis
 Diminishing Pair Privilege in Relational Life: Implication for Family
 Therapy Theories and Practices

Søren Hertz E 108 2PG
 Håp, mod og uanede muligheter – Systemisk svar på de medisinske,
 cognitive og evidensbaserte tilganges dominerende position
 Hope, courage and not yet discovered Potentials – Systemic
 responses to the Dominant positions of medical, cognitive and
 evidence-based approaches

Sirpa Kaakinen et al E 109 SN
 Barns stemmer i familier hvor foreldrene har problemer
 The voices of children in families with parental problems

LUNCH 12:00 – 13:30

WORKSHOP 13:30 – 14:30

Anne Øfsti N 104 K
 ”Some call it love” – Fortsettelse
 ”Some call it love” – Continuation

Kirsti Haaland E 110 FS
 Løft og narrativer i profesjonelle samtaler
 Solution focus and Narrative approaches in professional work

Sidsel Haug, Gunilla Wilhelmson S N 111 S
 BOF – Barneorientert Familierapi
 Barnet tilstede i familien og i sitt eget liv
 BOF – Child-Oriented Family Therapy
 The child's presence in the family and in its own life

Atle Roness N 112 FR1
 I klem eller balanse. Om arbeid, stress og familieliv
 In Squeeze or Balance. About Work, Stress and Family Life

Geir Lundby N 113 2PG
 Tvang kan ikke undertrykkes eller tvinges, men den kan kanskje lures
 Obsessions can not be suppressed or forced, but they might be tricked

Anette Holmgren D 114 TT
 Når traumer står i veien for familierapi
 When trauma makes familytherapy difficult

Ritva Kanta-Hietala et al E 115 G
 Kokemusia monimuotisesta perhekuntoutuksesta
 Experiences about family rehabilitation

Ole Nygaard D 116 T
 Supervisjon af profesjonelle med deres klient som cosupervisor
 Supervising professionals with their client as co-supervisor

Familieavdelingen, N 117 FR2
 Samisk Nasjonalt Kompetansesenter – Psykisk Helse (SANKS)
 «Meahcceterapiija», tilpasning av familiebehandling i
 en samisk befolkning
 “Meahcceterapiija”, adapting family treatment to an indigenous
 Sami population: Camping out with the family

Karen Nielsen, Mette Westergaard D 118 B
 Periskopet, en børneklub i narrativt perspektiv
 ”The Periscope”: a childrens club win narrativ perspective

Louise Windfelt Holdt, Thorkild Olsen D 119 SN
 Monsters incooperated, fortellinger og fabulering om det å temme livet
 Monsters incorporated. A storytelling and fabulating workshop on
 Life and attempts at taming it

Froydis Lilledalen, Allan Ettrup Hansen N 120 PG
 It takes two to tango

BREAK 14:30 – 15:00

PLENARY 15:00 – 16:00

«Kulturelle drops» ved Bergen kulturskole
«Cultural treats» by Bergen Municipal School of Arts

Carsten Jensen **E** 121 **PG**
Krise som livsform – Identitet, røtter og overleveringer i relativitetens tidsalder
Crisis as a form of life – Identity, roots and passing the baton in the time of relativity

COFFEE BREAK 16:00 – 16:30
WORKSHOPS: 16:30 – 17:30

Ellen Sæther Hansen **N** 122A **FR1**
Foreldres opplevelse av for tidlig fødsel
Parents experiences of premature birth

Esther Hammeken **D** 122B **FR1**
Daghøgskole for unge gravide og nyblevne mødre

Lise Sørensen, Elise Munch **D** 123 **S**
Flerfamiliearbeid i Greve
Multifamilywork in Greve

Ottar Ness et al **R** **N** 124A **TT**
Telle eller fortelle, brukermedvirkning i familievern
Numbers or voices: involving clients and therapists in developing the Trondheim Family Counselling Service

Tormod Rimehaug et al **R** **N** 124B **618**
Institusjonskultur, myter og en sårbar hverdag. Om et forskningsprosjekt som har fulgt familiene i fire barnepsykiatriske familieenheter i et år
Vulnerable families in an institutional setting. Experience from a research project following a year after intensive family therapy (in-patient)

Carina Håkansson **E** 125A **715**
Att rymma både och – om vanlighet, mod och professionella samtal
Including both – about being ordinary, courage and professional talks

Anne Johnsen **E** 125B **715**
Styrking av affektbevissthet og emosjonell kompetanse i nære relasjoner
The Strengthening of Affect-Consciousness and Emotional Competance in Close Relations

Eija-Liisa Rautiainen **E** 126 **G**
Miten kehittää masennuksen pariterapiaa: Pariskuntien ja terapeuttien yhteistoiminnalliset haastattelut
How to develop couple therapy with depression: Co-research interviews with couples and therapists

Beryl Fagerlund et al **N S D E** 127 **SN**
Abstract, idéutviklings- og skrive verksted
Idea-developing and writing workshop

Monica Hartzell **S** 128A **817**
At ta reda på hva barn tycker om det første samtale på BUP
Finding out what Children Feel about the First Meeting at the CAP

Anne Marie Villumsen **D** 128B **817**
Debatt om fundamentet for læring, utvikling og identitetsskapelse hos barn, i det pedagogiske arbeidet
“A debate on the foundation for children’s learning, development and creation of identity in pedagogical work”

Gunvor Ek, Guro Hansen Helskog **N** 129 **FR2**
”Fortsatt foreldre” – godt nok samarbeid etter samlivsbrudd
“Still Parents” – Good enough cooperation between parents after divorce

Rolf Sundet **E** 130 **K**
Å arbeide med prosess og resultat: Bruker og terapeuterfaringer med en samarbeidsorientert familierapi praksis
Working with process and outcome: Service user and therapist experiences of a collaborative family therapy practice

Pia C. Aursand, Trine C. Eikrem **N** 131 **615**
”Brobyggerprosjektet” Mellom autonomi og tvang
”Brobyggerprosjektet” Between autonomy and force

Jørn Nielsen **E** 132 **JE**
Back to the basic; systemiske dyder i kombinasjon med moderne forskning
Back to the basics: systemic key-concepts combined with modern research

Heidi Eng **N** 133A **2PG**
Queerteori og nye familier
Queer Theory and New Families

Aase Prøitz, Edel Rønning **N** 133B **2PG**
Tar du for gitt at klienten din er heterofil?
Do you take for granted that your client is heterosexual?

Allan Holmgren **D** 134 **PG**
Angst, depression & individualisme: Det fraværende men implisitte
Anxiety, depression & individualism: The absent but implicit

Arild Aambo **R** **N** 135 **FS**
Omsorg for familien i det flerkulturelle samfunnet
Caring for families in the multicultural society

Laila G. Aamodt et al **N** 136 **617**
«Å lære av praksis betyr å oppdage praksis»
”Learn from practice is to discover practice”

Else Haavik, Magne Møhle **N** * **T**
Workshop i argentinsk tango (varer til kl 18:00)
Workshop in argentine tango (lasts until 18:00)

Froydis Lilledalen, Allan Eittrup Hansen **N** * **MH**
Workshop i argentinsk tango (varer til kl 18:00)
Workshop in argentine tango (lasts until 18:00)

* Abstrakt side 37
Abstract page 59

Fredag 29. august

PLENARY 09:00 – 10:30

«Musikalske perler» ved Griegakademiet, Universitetet i Bergen
 «Musical gems» by The Grieg Academy, University of Bergen

Sigrun Juliusdottir E 137 PG

Individualism versus kollektivism – förenliga motsättningar
 Individualism versus collectivism – Irreconcilable opposites?

Haci Akman N 138 PG

Kjærlighetens eksil
 Enforced travelling and exiled love

Karl Boman-Larsen
 Dikt
 Poems

COFFEE BREAK 10:30 – 11:00

SUB-PLENARIES 11:00 – 12:00

Wencke Seltzer E 139 T

Om å vektlegge bio-psyko-kulturelle prosesser i relasjonell terapi.
 En gryende systemisk tilnærming
 Attending to interactive bio-psycho-cultural processes in relational
 therapy: An involving systemic approach

Sissel Reichelt E 140 FS

Reflekterende team som modell for veiledningsgrupper
 Reflecting team as a modell for supervision groups

Jan-Christer Wahlbeck E 141 SN

Familjeterapins lyriske dimensjoner
 The lyrical dimensions of family therapy

Jaakko Seikkula S 142 2PG

Forskningens betydelse i utveckling för praktikbaserad evidence i
 familjeterapi
 Research for developing practice based evidence in family therapy

Mia Anderson, Per Götberg E 143 K

Maturbateson revival – Om att vara epistemologisk och ekologisk
 «korrekt» i ett föränderligt flöde
 Maturbateson revival – On being epistemologically and ecologically
 «correct» in the flow of transition

Gunnar Holmen N 144 TT

Adam – hvor er du? Mannens plass og ansvar i familie- og par-
 relasjonen. Om hvordan menn utøver sitt farskap i skjæringspunktet
 mellom jobb, familieliv og fritid. (NB! 2 timer – fortsettelse etter lunsj)
 Adam – where are you? The position and responsibility of the man
 in the family and as a partner. (NB 2 hrs – continuing after lunch)

LUNCH 12:00 – 13:30

WORKSHOPS 13:30 – 14:30

Gunnar Holmen N 144 TT

Fortsettelse
 Continuation

Frode Thuen N 145 K

Kliniske utfordringer i arbeidet med par etter utroskap
 Clinical challenges in working with couple relationships after
 infidelity

Jon Middelborg, Grete Lilledalen N 146 T

Tryggere barndom. Parterapi – en nyttig metode for å hjelpe barn
 som lever med vold i familien
 Safer childhood. Couples therapy – an useful method to help
 children who lives with domestic violence

Jaakko Seikkula E 147 2PG

Dialogi vastaamisen taitona tässä-ja-nyt perheterapiakeskustelussa
 Dialogue as the skill of answering in the present moment of
 family session

Sissel Reichelt N 148 FS

Veiledningsgruppe med reflekterende team
 The use of reflecting team in supervision groups

Søren Hertz E 149 PG

Problemadfærd som invitation til andre og også til vores
 uheldredelige optimisme – håb, mod og uanede muligheder
 Problem behaviour as invitations to others and also to our incurable
 optimism – Hope, courage and not yet discovered potentials

Karin Barth, Olea Smith Kaland E 150 FR2

John M. Gottmanns parterapi – relevant i Norden?
 John M. Gottman's Couples Therapy – Relevant in Scandinavia?
 Experiences with Norwegian Couples

Paal Rasmussen E 151 FR1

«Bærekraftige familier – likestilte livsløp» ble det nødvendig
 å se på makt i nære relasjoner
 A workshop on Power in Close Relations

Anne-Mari Fleime, Gunvor Bertling Scholz N 152 G

En terapeutisk reise: Fra kontrollerte følelsesuttrykk til uttrykk
 gjennom egne tegninger og malerier og forløste fortellinger
 A therapeutic journey; from an Inhibited form of emotional
 expressions to Expressions through selfmade Drawings and paint-
 ings and awakening Narratives.

Marianne Bie, Berger Hareide N 153 B

Den norske samlivskursbølgen
 The Norwegian «wave» of couple Workshops. A discussion about
 the importance of psychoeducative approaches

Margareta Teke S 154 SN

Konfliktteori tillempad på familjeterapi
 Conflict Theory Applied to Family Therapy

Per Eriksen N 155 S

Når nytt blir gammelt og gammelt blir nytt - om «tykke historier»
 og «negentropi» – Et kritisk søkelys på hvordan vi skaper mening i
 faget vårt og livene våre
 «Negentropi» or «Thick Descriptions»? When «New» becomes
 «Old» and «Old» becomes «New» – a spotlight on how meta-
 phors generate meaning in therapy and our everyday lives

BREAK 14:30 – 15:00

PLENARY 15:00 – 16:00

«Kulturelle drops» ved Bergen kulturskole
«Cultural treats» by Bergen Municipal School of Arts

Märta Tikkanen 156 PG
Vad händer äktenskapet om alle kossorna föredrar HON-doktorn?
Om inspirasjon och konkurrens i förhållanden där båda har
samma yrke
What happens to the marriages if all the cows prefer the SHE-
doctor? About inspiration and competition when man and wife
share professions

COFFEE BREAK 16:00 – 16:30

WORKSHOPS 16:30 – 17:30

Anne Øren, Kristin Tafford Lærum 157 A715
Skjematiske terapier eller terapeutiske skjema
Questionnaire-based therapies or therapeutical questionnaires?

Anne Oppigård, Jogeir Berg 158 A817
Fra individ- og institusjonsentring mot familie- og nettverk-sentre-
ring ved en akuttpsykiatrisk sengepost – hvordan kan det være mulig?
From focus of the client in hospital to a more family and network cen-
tered approach in an acute psychiatric ward – how can that be possible?

Per Arne Røed 159 FS
Vanskelige samlivbrudd- en sammenlikning mellom barn og forel-
dres erfaringer
High conflict parental divorce – a comparison between children's
and their parent's experiences

Marianne Takala 160 SN
Lapselle juuret ja siivet
Roots and Wings for the children

Svend Aage Rasmussen 161A TT
Postmoderne behandling av unge kvinner med bullimi
Postmodern treatment of young women suffering from bulimia

Christina Lillman Ringborg, Dick Eriksson 161B TT
Det mobile teamet i familie-orienterad behandling av ätstörningar
The mobile team in family oriented treatment of eating disorders

Tor Fjeldstad 162 618
Toleranse for uvisshet
Tolerance for uncertainty

Staffan Røijen, Jytte Gandløse   163 617
Hvad er helende i supervision?
What is healing supervision?

Gunnar Bustnes et al   164 G
Familiesystemtenkning som faglig kafeteria i en
erfarings-basert master
Family-therapy and systems-perspectives as cafeteria in an
experience-based master

Hans Christian, Ramskov Jensen 165A FR1
Hypnose og familierapi
Using family and hypnotherapy together

Åse Holmberg 165B FR1
Refleksjoner om åndelighet og eksistensielle spørsmål i terapi
Reflections on spirituality and existential questions in therapy

Dagfinn Mørkrid Thøgersen 166 615
Funksjonell familierapi
Functional Family Therapy (FFT) in Norway

Bodil Lervik, Ella Kopperud 167 K
Er det noen som vil snakke med oss?
Why don't you talk with us?

Anne Cathrine Løge 168 JE
La de gode historiene sirkulere
Let the good stories circulate

Tone Grøver 169 S
Hva er etikk i samtalerommet

Kerstin Hopstadius 170 2PG
At gledjas åt det oventade
Celebration of Newness

Helle Mumm 171 FR2
Selv om han ikke sang så man at han sang på sin egen måte
«Even though he was not singing, you could see that he sang in his
own way».

Else Haavik, Magne Mæhle * T
Workshop i argentinsk tango (varer til kl 18:00)
Workshop in argentine tango (lasts until 18:00)

Froydis Lilledalen, Allan Ettrup Hansen * MH
Workshop i argentinsk tango (varer til kl 18:00)
Workshop in argentine tango (lasts until 18:00)

* Abstrakt side 37
Abstract page 59

Lørdag 30. august

Saturday August 30

PLENARY 09:30 - 11:00

«Kulturelle drops» ved Bergen kulturskole
«Cultural treats» by Bergen Municipal School of Arts

Johan Galtung E 172 PG
Familien som konfliktscene: Overskridelse; ikke kompromiss
The family as conflict stage: Transcendence; not compromise

BREAK 11:00 – 11:30

SUB-PLENARIES 11:30 – 12:30

Nora Sveaas N 173 2PG
Familier som blir gjenforent i eksil
Families reunited in exile

Judith van der Weele N 174 FS
Vestlig terapeututdanning og konsekvenser for
interkulturell kommunikasjon
Intercultural communication for therapists with western education
background about building alliances with ethnic minorities

Atnaf Barhanu Kebeab N 175 SN
Regnbueprosjektet, et forum for dialog og verdiutveksling. Erfaringer
fra samarbeid med innvandringsorganisasjoner i forhold til samliv
og foreldreskap i et nytt land
Rainbow project, a forum for dialog and value exchange. Experience
sharing from partnership with immigrant organisations in
relation to family life and parenthood in a new country

Allan Holmgren E 176 K
Gjenintroduksjon av selvet i terapi: Fra systemisk strukturalistisk
terapi til narrative poststrukturalistisk nysgjerrighet
Re-introducing the self in therapy: From systemic structuralist
therapy to narrative poststructuralistic curiosity

Karsten Hundeviede E 177 TT
Hvilke omsorgsfunksjoner må opprettholdes i familien for at barns
utvikling skal skje optimalt
Which caring functions need to be sustained in the family in order
to promote a child's development?

Ulf Wallin et al S 178 T
Multifamiljeterapi. Nordiska erfarenheter av at arbeide Multifamilj-
terapi vid Anorexia Nervosa
Multifamily therapy in Anorexia Nervosa, the Nordic Experience

BREAK 12:30 – 12:45

PLENARY AND CLOSING CEREMONY 12:45– 14:00

Tian Sorhaug N 179 PG
Antropologisk refleksjon
Anthropological reflection

Musisk avslutning ved fløyvist Cecilie Løken
Musical finale by flautist Cecilie Løken

Sosialt program

ONSDAG 27. AUGUST KL 20:00

MOTTAKELSE

Bergens ordfører inviterer alle deltakerne til en mottakelse i Grieghallen. *(Gratis)*

ÅPNINGSFEST (20:30)

Etter mottakelsen fortsetter vi kvelden i Grieghallen, hvor det serveres et lett måltid med drikke. Det vil bli musikk ved "The Ole Amund Gjersvik "Winds & Waves Quartet". *(NOK 100)*

TORS DAG 28. AUGUST KL 19:30

EN KVELD PÅ FLØYEN

Ta Fløybanen til endestasjonen. På toppen av Fløyen har du en fantastisk utsikt over Bergen og områdene rundt. Det vil bli servert et enkelt måltid med drikke i restauranten. Musikk ved trioen «Hvis det passer». *(NOK 365)*

FREDAG 29. AUGUST KL 19:30

KONGRESSMIDDAG

Middagen holdes i «Spissen» i Grieghallen. Det blir levende musikk og dans ved Ole Amund Gjersvik Combo Tango orkester. *(NOK 500)*

LØRDAG 30. AUGUST, KL 15:00–17:00

«MIDT I EDVARD GRIEGS LIV»

Besøk på Troldhaugen og konsert i Troldsalen
Buss til Troldhaugen går fra Grieghallen kl. 14:30. Lunsj serveres på bussen. Etter besøket, kl 17:00, går bussen videre til Flesland flyplass eller tilbake til Bergen.

Kultur 27.–30. August

De kulturelle innslagene på Nordisk Kongress 2008 er mangfoldige. Her møter du alt fra buekorps til sang, en jazzkvartett, messingblåsere, en kontrabassist, et tangoorkester, dansere, et slagverkensemble og en fløytist.

En stor takk til Bergen Kulturskole og til Griegakademiet for deres kulturelle innslag ved alle plenum. Vi takker også spesielt Ole Hamre for åpningsforestilling, Ole Amund Gjersvik for kongressens egen "Winds and Waves Quartet", samt tangoorkester og Cecilie Løken for en musisk avslutning av kongressen.

Social programme

WEDNESDAY, AUGUST 27 AT 20:00

RECEPTION BY THE MUNICIPALITY OF BERGEN

The Mayor of Bergen invites all delegates of the congress to a reception in Grieghallen. *(No fee)*

GET-TOGETHER PARTY (20:30)

After the reception we continue the evening in Grieghallen enjoying a light meal, beverages and live music performed by "The Ole Amund Gjersvik "Winds & Waves Quartet". *(NOK 100)*

THURSDAY, AUGUST 28 AT 19:30

EVENING EVENT AT MOUNT FLØYEN

Take the funicular Fløybanen to the top of Mount Fløyen (320 m.a.s.l.). At the Mount Fløyen you will have the most magnificent views of Bergen and the outer boroughs. A light meal and some beverage will be served. Music by "Hvis det passer". *(NOK 365)*

FRIDAY, AUGUST 29 AT 19:30

CONGRESS DINNER

The Congress Dinner takes place in "Spissen" in Grieghallen. Live music and dance by "Ole Amund Gjersvik Combo Tango orkester". *(NOK 500)*

SATURDAY, AUGUST 30 AT 15:00–17:00

“IN THE MIDST OF EDVARD GRIEG’S LIFE”

Visit to Troldhaugen and concert in Troldsalen
Bus to Troldhaugen leaves Grieghallen at 14:30. The Lunch will be served at the bus. After the visit, at 17:00, the bus leaves for Flesland Airport or back to Bergen.

Cultural August 27–30

The cultural elements at the Nordic Congress 2008 are diverse. You can experience everything from the classic Bergen Buekorps and song, to a jazz quartet, brass players, a contrabass player, tango orchestra, dancers, a percussion ensemble and a flautist.

We extend our heartfelt thanks to the Bergen Municipal School of Arts and to the Grieg Academy for their cultural contributions to all the plenary events. We are also grateful to Ole Hamre for the opening ceremony, and to Ole Amund Gjersvik for establishing both the Nordic Congress' own «Winds and Waves Quartet» and the tango band. Finally we should like to express our thanks to Cecilie Løken for providing a musical finale to our Congress.

Utstillinger

Gerta, 10 år

FAMILIELIV I NORDEN

Foajeen 2PG

– består av 50 barnetegninger fra de nordiske landene, som er tegnet spesielt til denne kongressen.

Et overordnet tema for kongressen er å belyse mangfoldet i familieliv og relasjoner slik det utvikler seg i Norden. Utstillingen "Familieliv i Norden" består derfor av tegninger som barn på 5 og 10 år har laget spesielt til denne kongressen. De ble spurt om å lage tegninger av hva de pleier å gjøre sammen som en familie. Utstillingen viser et utvalg av alle de flotte tegningene vi har fått tilsendt.

NORSK I 100

Per Gynt salen

– en vandreutstilling fra Internasjonalt Kultursenter og museum, Oslo. Utstillingen viser innvandring i Norge gjennom 100 år.

Norsk i 100 – 15 historier om å krysse grenser

Utstillingen handler om «Hva er norsk?» og «hvem er nordmenn?» Utstillingen er produsert av Internasjonalt Kultursenter og Museum i Oslo. Den griper fatt i og synliggjør tanker om hva det har villet si å være norsk i de siste hundre år.

Det handler om et ungt par, hun norsk, han svensk, som møtes i Oslo i 1905. Paret gifter seg og får barn. Vi følger slekten og enkelte av deres venner fram til i dag. Noen familiemedlemmer emigrerer, andre flytter på seg innenfor Norge. Enkelte familiemedlemmer får kjærester fra fjerne strøk, og barna får slektsbånd til land langt borte. I denne familien blir det etter hvert mange måter å være norsk på. Vi følger slekten gjennom fem generasjoner. Slik får vi små glimt av samfunnsutviklingen fra 1905 fram til i dag og innblikk i forholdet mellom majoritet og minoritet.

Exhibitions

«Tur til fjellet», Magnus 6 år

FAMILY LIFE IN THE NORDIC COUNTRIES

Foajeen 2PG

– consists of 50 drawings by children from the Nordic countries, especially for this Congress.

One of the main ambitions at the congress is to shed light on manifold family life and relationships and how they are developing in the Nordic countries. The exhibit "Family Life in the Nordic Countries" consists of 50 drawings made by children aged 5 and 10 from all the 5 Nordic countries, who had been invited to make them especially for this Congress. They were asked to make a drawing about what they usually do together as a family. The exhibit presents a selection of all the wonderful drawings that were sent to us.

NORWEGIAN IN A 100 YEARS

Per Gynt salen

– a mobile exhibition from The International Cultural Centre and Museum in Oslo. Immigration in Norway during the last hundred years is exhibited through pictures and text about a family and their life through 5 generations.

Per Gynt salen

Norwegian in 100 years – 15 stories about crossing boundaries

This exhibit deals with questions addressing "What is Norwegian?" and "Who are the Norwegians?" The exhibit was created by the International Cultural Centre and Museum (IKM) in Oslo. It illustrates thoughts about what it has meant to be a Norwegian over the past 100 years.

The story begins with a young couple who met in Oslo in 1905. She is a Norwegian girl, he is from Sweden. They get married and have children. We follow their family, relatives and some of their friends over 100 years and up to our own time. Some of the family members emigrate, others move to different areas of Norway. Some of them marry someone from a country far away, such that the children have relatives in far-away countries too. This family develops many different concepts and ways of being Norwegian.

We follow this family through 5 generations. In this way we acquire small glimpses of how our societies have developed from 1905 to the present day, as well as an insight into the relations between minorities and the majority population.

BILLEDKUNST FRA AMALIE SKRAMS HUS I BERGEN

Foajeen 1PG

Amalie Skrams hus i Bergen er et brukerstyrt, kreativt senter for folk med psykiske problemer. Målet er å gi mennesker med erfaringer fra psykiatrien en stemme gjennom ulike kunstneriske uttrykk. På Amalie Skrams hus jobber derfor brukerne med blant annet billedkunst, dans og musikk. Her på Nordisk kongress er det billedkunst fra Amalie Skrams hus som stilles ut.

FLYPROSJEKTET

Omkring i Grieghallen

– fotopresentasjon av billedkunstnerne Regin Hjertholm, Bjørn-Eivind Årtun og Svein Ove Kirkhorn.

Regin Hjertholm er lege og billedkunstner. Flyprosjektet har han laget i samarbeid med billedkunstnerne Bjørn-Eivind Årtun og Svein Ove Kirkhorn. Vi er så heldige å kunne vise deres fotografier av mennesker i ekte sjev. Idéen om å kunne fly har eksistert siden tidenes morgen, i myter, religion, kunst og vitenskap. Kanskje fordi vi rent fysisk ikke kan fly, har idéen om det sterk symbolsk og psykologisk betydning. For noen er sjevet angstskapende, for andre tegn på den største frihet. Å fly er noe vi mennesker ikke kan, men like fullt gjør gang på gang. Bildene viser ulike menneskelige stemninger og kvaliteter og inviterer oss til opplevelse og gjenkjennelse av egne erfaringer. I fallets øyeblikk avsløres noe av vårt ærlige innerste. Fotografiets store styrke er dets evne til å fange og holde på slike øyeblikk.

HISTORIEN BAK SKULPTURENE

Foajeen 2PG

– en videopresentasjon av arbeidene til den islandske billedhuggeren Erlingur Jonsson.

Den islandske billedhuggeren Erlingur Jonsson har de siste 25 år oppholdt seg i Norge. Han er en svært produktiv billedhugger som arbeider i mange ulike materialer. Bak hver eneste av hans skulpturer finnes det en skjult historie. Vi viser en videopresentasjon av hans skulpturer hvor han forteller om sine tanker bak enkelte av skulpturene, om historiene, diktene og bildene som har inspirert ham.

PICTORIAL ART FROM THE AMALIE SKRAM'S HOUSE IN BERGEN

Foajeen 1PG

Amalie Skram's House* in Bergen is a user-directed, creative centre for people who have mental health problems. The aim is to give voice to their experience through their own various artistic expressions, such as painting, music and dance. At our Congress we are privileged to exhibit some of the pictorial art from Amalie Skram's House.

THE PROJECT OF FLYING

Around in the Grieg Hall

– photographic presentation by the pictorial artists Regin Hjertholm, Bjørn-Eivind Årtun and Svein Ove Kirkhorn.

Regin Hjertholm is a medical doctor and an artist. He has collaborated with the artists Bjørn-Eivind Årtun and Svein Ove Kirkhorn in creating "The Project of Flying". We are very fortunate to be able to show some of their photographs of people in real floating motions. The idea of flying has existed in the minds of humans since the morning of time, in myths, religion, art and science. Maybe it's because we physically are not able to fly, that the idea of flying has such strong psychological and symbolic impact on us. To some the notion of floating in the air is filled with anxiety and fear. To others it is the concept of the highest freedom. We know for sure that people are in fact not able to fly; yet we are doing it time and time again. The photographs show various human emotions and qualities, and invite us to discover our own personal experiences. The moment of falling reveals some of our deepest existential emotions. One of the remarkable forces of the photograph is its ability to catch and hold on to such moments.

THE HISTORY BEHIND THE SCULPTURES

Foajeen 2PG

– a video presentation of the artistic works by the Icelandic sculptor Erlingur Jonsson.

The Icelandic sculptor Erlingur Jonsson has spent the past 25 years in Norway. He is a productive sculptor who works with different materials. Behind every one of his works there is a hidden story. At this Congress we are displaying a video presentation of some of his sculptures, where he talks about the thoughts and ideas behind the works, and about the stories, the poems and the pictures that have inspired him.

*named after Amalie Skram, a Norwegian writer who lived from 1846 to 1905

Abstrakter

101 Jon-Roar Bjørkvold, Norge

Canto, ergo sumus: Jeg synger – altså er vi.
Et musisk blikk på livsutfoldelsen

I "Det musiske mennesket" skriver JRB "Verden er inne i en debatt med apokalyptiske dimensjoner. Tar ikke mennesker til vettet, trues livet på jorda. Blikket må snus. Verdiskapning startet ikke på børs og med økonomisk kapital. Kilden ligger i mennesker og musisk kapital". "Vi er de tusener" handler om hverdagsmennesker og musikk. Ildsjelene og entusiastene, det store i det lille, det store som ble glemt – mennesker med sang og musikk som en forunderlig glede. I "Skilpaddens sang" handler det om en verden som dør uten sang.

102 Jorunn Solheim, Norge

Forestillinger om familie

Forelesningen vil ta for seg familien som forestilt fellesskap i et antropologisk perspektiv. Hovedvekten vil bli lagt på familien i moderne vestlig kultur, med fokus på endringer, kontinuitet og brudd innen vår egen kulturelle historie. Samtidig vil jeg forsøke å sette den vestlige modernitetens familieformer i relieff til andre familieforståelser, og problematisere noen av de utfordringer vi står overfor når det gjelder dagens flerkulturelle samfunn.

103 Per Jensen, Norge

Forståelsesrammer for psykoterapi

De fleste terapeuter vil trolig være enig i at det personlige element har betydning for klinisk praksis. Å overlate dette feltet til tilfeldighetene og å utelukke det fra veiledning og utdanning kan se ut som et viktig tap. Når vi snakker om erfaring som kliniker og psykoterapeut refererer vi nesten alltid til vår erfaring fra klinisk praksis. Men hva med vår erfaring fra andre sider av livet? Hvordan kan vi forstå vår egen personlige og private historie i sammenheng med vår praksis som kliniker og terapeuter? Det kan se ut som en utgave av "den instrumentalistiske feilslutningen" har fått dominere forståelsen av terapi. På jakten etter "det som virker i terapi" har terapeuten og klinikerens private og personlige livserfaringer blitt oversett i vår faglige forståelse av terapi. Er vi fortsatt klare for et nytt kurs som kan lære oss det siste innen terapeutiske teknikker? Jeg tror vi bør lete etter veier til en kontekstuell forståelsesramme for terapi som inkluderer både terapeutens private og personlige livserfaringer og den faglige og kliniske kompetansen?

104 Anne Kyong Sook Øfsti, Norge

Forestillinger om kjærlighet i parterapi. "Some call it love".

I dette symposium skal jeg snakke om erfaringer fra mitt doktorgradsarbeid hvor jeg har forsket på parterapeuter's diskurser om kjærlighet, intimitet, seksualitet og kjønn. Forskningsfokuset mitt har vært å stille spørsmål om hvilke ideer, inspirasjoner, troer og holdninger terapeutene bruker i parterapi når de blir stilt overfor par som søker hjelp for sitt parforhold. Mitt anliggende er at hva terapeuter bringer inn av ideer om kjærlighet har stor innflytelse på par's liv og skjebne. Modeller for kjærlighet og intimitet er i endring og det har store konsekvenser for hvordan man som det enkelte par, skal navigere i forhold til kjærlighet og lengsel. I dette mangfoldet av modeller og diskurser om kjærlighet er terapeuten en kulturell figur med normativ makt. I terapirommet løftes fram diskurser for å mestre smerte og diskurser for å mestre lykke i kjærligheten. Jeg vil bruke stoff fra avhandlingen, eksempler fra film og litteratur for å reflektere disse diskursene i parterapi. Min intensjon er å utvikle parterapi-praksis, konkret og teoretisk. Hvordan utvikle og forfine en etisk og kreativ posisjon i parterapi og forresten, hvor uskyldig er egentlig kjærligheten, for ikke å snakke om ideen om monogamiet?

105 Kerstin Hopstadius og Magnus Ringborg, Sverige

I eller bortom det postmoderna
– hur får vi familjen i sikte igen?

Inspiration från Wittgenstein och teoretiska utgångspunkter för en familjeterapeutisk praxis.

Kerstin:

Ett familjeterapeutiskt samtal behöver respektera de deltagandes liv, deras samhörighet och sätt att berätta. Vår egen närvaro i dialogen kan inte tas för given. Vi är beroende av språk och kan behöva hjälp för att se när språket står i vägen för själva mötet.

Magnus:

En samtida familjeterapiteori måste utgå från a) en uppdaterad generell systemteori b) en teori om familjen som är evolutionspsykologiskt informerad c) en generell psykoterapiteori som bygger både på commonfactorsforskning och specifik processforskning.

106 May-Britt Solem, Norge**Et systemisk blikk på familiebehandling og familieforskning**

Er det slik at familieforskning representerer en annen kunnskapsform enn den systemiske familierapien? Er det derfor forskningsresultater ikke er blitt innlemmet som en sentral kilde for familiebehandlings kunnskapsgrunnlag? Eller er det kunnskapsgrunnlaget som familierapien bygger på for snevert? Familiebehandling og familieforskning bør ha mange gjensidig berikende møtepunkter. Kvalitativ forskning i sin metodikk er mer praksisnær og kan gi umiddelbar nytte i behandlingsarbeidet. Kvalitativ forskning kan være relevant for praksis, ved at forskningsprosessen overfor familien kan inngå som en del av den terapeutiske prosessen, og hvor terapeuten kan fungere som coforsker. Men er det nødvendigvis slik bare for kvalitativ forskning? Mye av den kvantitative familieforskningen med et mestrings-perspektiv som teoretisk grunnlag, har for eksempel tilført behandlingsfeltet nyttig kunnskap. Spørreskjemaer brukt i kvantitativ forskning kan være direkte anvendbare i praktisk arbeid. Det er blitt mer vanlig med design som benytter både kvalitative og kvantitative metoder, og hvor det er mulig å forene disse metodene i en ny vitenskapsteoretisk posisjon. Et samspill mellom familierapifeltet og familieforskningsfeltet er ønskelig. Da kan de ulike systemene hjelpe hverandre til å utvide vår meningshorisont, slik at en forskjell kan bli en forskjell, hvor fagfeltet kan vokse og utvikles.

107 Jim Sheehan, Nord-Irland/Norge**Forminskning av par-privilegier i relasjonelt samliv: Implikasjoner for familierapi i teori og praksis.**

Bak den selv-erklærte toleransen, bak dyrkingen av ulikhet og mangfold i familierapiens teori og praksis, kan man se helt andre holdninger og forestillinger som er så dypt plantet og inngrodd at det kan virke vanskelig, om ikke umulig å få til refleksjoner og utforskning av dem. Slike holdninger og forestillinger viser seg innenfor de kulturene som familierapien har utviklet seg i, som en type ideer og praksisformer. En av disse holdningene viser seg som en bekreftelse på at det er paret – to-somheten – som er det uforanderlige grunnfjellet for den intime voksenrelasjonen.

Denne presentasjonen vil gi noen refleksjoner rundt hvordan det som noen har kalt "slutten på moderniteten" inviterer til en revurdering av de ulike overleveringene vi har, som legitimerer forestillingen av paret som den universelt nødvendige intime relasjon for voksne mennesker. En 'case-study' av familierapiens respons på "utenom-ekteskapelige

forhold" og "utroskap" i par- og familieliv vil bli brukt som utgangspunkt for å utforske hvordan spenninger kommer til syne i den familierapeutiske kulturen rundt dette temaet. Videre avdekkes hvilke sosiale forestillinger som gjør seg gjeldende på en måte som forstyrrer parets forrang innenfor de kulturene hvor familierapien fant sin opprinnelse, fotfeste og utvikling.

Nøkkelbegreper: Parets forrang; den intime voksenrelasjonen; sosiale forestillinger; slutt på moderniteten; utroskap; familierapi.

108 Søren Hertz, Danmark**Håb, mod og uanede muligheder – Systemiske svar på de medicinske, kognitive og evidensbaserede tilganges dominerende position**

Den systemiske tilgang har i fagfeltet fået en plads på linje med kognitive, medicinske og psykodynamiske tilgange. Der er tale om en afgørende misforståelse. Systemteorien er en metateori, der bevæger sig udover de faglige discipliner. Den forholder sig til, hvordan de forskellige discipliner, herunder den medicinske, kan komme til at spille sammen på den mest håbefulde og udviklingsfremmende måde. Det systemiske er således ikke alternativ til det medicinske, men åbner op for det, som er "større":

Så hvordan kan uheldelig optimisme være med til at ophæve selve adskillelsen mellem det såkaldte almindelige og det tilsyneladende psykiatrisk uheldelige?

Og hvordan kan vi se problemadfærd som invitation til udvikling, ikke kun for den, der bærer problemet, men også for alle andre involverede?

Og hvilken betydning får det, hvis vi – i stedet for at blive optaget af, hvad vi skal gøre ved dem – også bliver optaget af disse særlige børn og unge som spejlbillede på noget større og dermed ser dem som nogle, der rejser samfundsmæssige temaer af afgørende betydning for vores såkaldte hjælpesystem?

Oplægget pendulerer mellem teori og illustrationer fra praksis.

109 Sirpa Kaakinen, Tytti Solantus, Minna Koskinen, og Laila Ekström, Finland

The voices of children in families with parental problems

The theme of the workshop

How to take into account children when parents have mental, addictive or severe somatic problems? Not only parenthood and everyday course of the family life are affected during those periods of family burden but life changes for children in various important developmental contexts other than family: in the neighbourhood, in kindergartens, at school. The ways children can socialize with friends or engage in their hobbies can alter tremendously. Children can be stigmatized themselves. These changes can have both immediate and gradual and subtle influences on children's mental wellbeing, social skills, self respect and the whole experience of human life. Though, the main message of our workshop is that in spite of all risks these children and families can be helped.

Summary of the workshop

The Finnish team of collaborators in the network of Effective Family Professionals and Trainers has worked since 2001 aiming to find ways to help families with parental severe problems. Our work is based on the principles of respecting the parents, focusing on the possibilities of parents, children and families instead of impossibilities and shortcomings which are so tempting to be focused on during the times of suffering in the family. The basis of our work lies on studies that identify supporting and promoting processes in child development in times of family burden. We have experienced change in our working principles, attitudes, values and practises when working with adults under strain. The change can be described as a paradigmatic shift in our professional narrative.

Big words indeed, but what do they mean in practise, for families, parents and children and the professionals? We would like to clarify it for the participants of the congress by organizing a workshop which has one main message: it is possible to work with families in trouble so that all family members' personal unique experiences - thoughts, feelings and actions - can be heard, validated and planted as a part of the relational world of the family. The process begins inside the family; the children's voices are asked for and heard by their parents. The professional is a messenger not a processor or interpreter. When meeting the members of the family they respect the narrative and the discourse and the words of the family. Parents help their children to understand what has happened in the family and the children help their parents to understand their own story.

110 Kirsti R. Haaland, Norge

LØFT og Narrativer i profesjonelle samtaler

Denne presentasjonen vil legge vekt på hvordan helse og sosialpersonell kan anvende en Løsningsfokusert og Narrativ tilnærming i sitt arbeid. Det vil bli lagt vekt på fagutvikling og hvordan erfaringer og teori kan kombineres. I tillegg til en fagutviklingsmodell basert på LØFT, vil fokus være på integrering av terapeutiske fremgangsmåter innen LØFT og Narrativ tilnærming. Erfaringer med praktiske eksempler fra fagutvikling i førstelinjetjenesten vil bli presentert og drøftet. Hvordan kan gode erfaringer gis faglig tyngde? Hvordan kan vi styrke erfaringsbasert kunnskap?

Kliniske eksempler der det anvendes en Løsningsfokusert og Narrativ tilnærming vil bli demonstrert. Det vil bli lagt vekt på hvordan en «historisk» vinkling, der samtaler om fortid, nåtid og fremtid kombineres, kan danne et godt grunnlag for å bedre relasjoner mellom barn og foreldre. Nødvendig for livet, inngår i presentasjonen av den Narrative vinkling. Nødvendigheten av å forstå barns tilknytningsbehov og meningsfulle rammer for livet, inngår i presentasjonen av den Narrative vinkling. Presentasjonen vil preges av praktiske eksempler på bruk av en Løsningsfokusert og en Narrativ tilnærming i ulike fagsammenhenger.

111 Sissel Haug, Norge og Gunilla Wilhelmson, Sverige

BOF – Barneorientert familierapi: «Barnet tilstede i familien og i sitt eget liv.»

En lekende måte å arbeide med barnets ytere og indre relasjoner. I tradisjonell terapiform faller barnet lett ut i familiesamtaler. I BOF føres barneperspektivet inn i det familierapeutiske arbeidet. Vi tar utgangspunkt i leken som er barnets naturlige måte å uttrykke seg på. Foreldre og barn leker sammen og fokuset blir på samhandling i leken som blir en brobygger ut til virkeligheten. Leken videofilmes og sammen med foreldrene reflekterer terapeuten over leken. I samtalen holder vi fokus på det som skjer i lekesituasjonen og sammenhengen mellom familiens samhandlingsmønstre i leken til hjemmesituasjon. Målet er å finne fram til optimale samhandlingsformer slik at barnet får gode utviklingsmuligheter i sin familiesituasjon. Det handler om å snu negative samhandlingsmønstre. I BOF åpner vi døra til behandlingsrommet for barnets familie, og til andre viktige hjelpere som behøver å forstå mer om hvordan samhandle med barn med spesielle behov. BOF- terapeuten arbeider på lek- / symbolnivå og på virkelighetsnivå. Terapeuten går med sin alter ego-dukke ned i samleken med familien og kan føre leken i systemiske og reflekterende posisjoner. BOF fører lekfullhet og kreativitet inn i familien. Barneorientert familierapi er en arbeidsform som har tatt form etter erfaring fra barnepsykiatrisk virksomhet noe som til dels har funnet sted i klinikker og til dels i privatpraksis. Arbeidsformen har funnet gjenklang i Sverige, hvor BOF

er en anerkjent arbeidsmodell innen barnepsykiatrien, sosialforvatningen og familieretten. I Norge er det bare noen få som kjenner denne metoden godt og som har anvendt den i sin kliniske hverdag.

112 Atle Roness, Norge

I klem eller balanse. Om arbeid, stress og familieliv

Forfatterne har utgitt boken "I klem eller balanse? Om arbeid, stress og familieliv" (Fagbokforlaget 2006). Her undersøker vi forholdet mellom jobb og familie. Det er et tema det ikke har vært skrevet så mye om innenfor psykologi og psykiatri. Innenfor forskning har man tradisjonelt vært opptatt av en av disse arenaene, mens den andre har vært neglisjert. Nå har man begynt å innse den naturlige sammenhengen mellom de to livsområdene.

Når mennesker sliter privat får det fort innvirkning på arbeidsprestasjonene. Og når mennesker blir stresset på jobben, får det også følger for familielivet. Mange mennesker strever med å få de to livsområdene til å fungere. Vi snakker mye i dag om den såkalte tidsklemmen, et uttrykk for at vi ikke opplever å ha tid til å ta oss av både jobben og familien.

Vi ønsker i workshopen å fokusere på hvordan jobb og familie gjensidig virker inn på hverandre. Videre ønsker vi å drøfte: Hva kan samfunnet gjøre for å legge forholdene til rette for familien? Hva kan arbeidsgiver gjøre for de ansatte og deres nærmeste? Hva kan den enkelte bidra med for å finne den rette balansen mellom arbeid og familieliv?

113 Geir Lundby, Norge

Tvang kan ikke undertrykkes eller tvinges, men den kan kanskje lures

Workshopen vil presentere et narrativt perspektiv på arbeid med tvangslidelser hos barn og familier.

Gjennom kliniske eksempler vil vi se på hvordan barn kan bli invitert til å gi en erfaringsnær og spesifikk beskrivelse av tvangen, og dermed bli bedre kjent med den "plagånden" de og familien deres har fått i livet. Gjennom undersøkelser av hvordan tvangen opererer, hva dens sterke og svake sider er, og hvilke planer den har for livet til barnet – og familien, får barnet ikke bare mulighet til å ta stilling til tvangen, men kan også begynne å lage sin egen plan.

Noe av det barn og foreldre oppdager i dette arbeidet er at alle forsøk på å tvinge tvangen, forsøk på å bekjempe den eller utrydde den, har en tendens til å virke stikk imot hensikten. Tvang trives og vokser i en atmosfære av tvang. Dette er en like viktig oppdagelse for foreldre som for barna selv.

Likevel har tvang noen klare svakheter og sårbarheter. Det er hva disse består i skal vi se nærmere på i workshopen.

114 Anette Holmgren, Danmark

Når traumer står i veien for familierapi

Traumatiske opplevelser krever særlig oppmerksomhet i det terapeutiske arbeide. Familierapien står overfor den utfordring det er at inndrage viden om traumatiske hendelsers indflydelse i det familierapeutiske arbeide. I forhold til traumer kommer mange velkendte familierapeutiske teknikker ofte til kort.

Traumatiske opplevelser har stor betydning for en families trivsel. Når en person lider under effekterne af traumer, vil hele familien være påvirket. Den traumatiserede person oplever at stærke følelser tager kontrollen i bestemte situationer. Selv "almindelige" hverdagshendelser kan frembringe voldsom forstyrrelse og personen oplever ikke at have nogen indflydelse på sine egne handlinger i disse situationer.

Hvis ikke traumeoplevelserne bringes med ind i det terapeutiske arbeide med en familie, vanskeliggøres familiearbejdet betydeligt og øger sandsynligheden for at den terapeutiske indsats ikke lykkes.

Narrativ terapi har udviklet måder at inddrage konsekvenserne af traumer i det terapeutiske arbeide. Ved at koble hukommelsesteori, udviklingspsykologi og den narrative konstruktion af identitet, kan den terapeutiske samtale genskabe kontinuitet og sammenhæng i personens identitetsfortælling. En sammenhæng som de traumatiske oplevelser har slået mere eller mindre i stykker. Sammenhæng i en persons fortælling er nødvendig for at kunne modstå de nutidige hændelser som ellers vil tilbagekalde traumearindringerne.

Workshopen vil præsentere mulige måder at inddrage traumearbejdet i en narrativ samtalepraksis.

115 Ritva Kanta-Hietala, Heikki Helinko, Irja Helinko, Marianne Takala, Veli-Matti Saarinen, Finland

Kokemuksia monimuotoisesta perhekuntoutuksesta

Voima-hanke on Kansaneläkelaitoksen rahoittama moniammatillisen perhekuntoutuksen kokonaisuus. Toiminta-alue on Suomen Etelä-Pohjanmaalla. Toiminta on alkanut vuonna 2005. Hanke on mahdollista perheille, joissa on psyykkisesti oireileva kouluikäinen 7-15 lapsi tai nuori.

Hankkeen toimintamalliin kuuluvat perhekäynnit, perheleirit ja yksilökäynnit. Hankkeeseen pääsee lääkärin lähetteellä, mikäli lapsella tai nuorella on erikoissairaanhoidossa diagnosoitu psyykinen sairaus. Suurimmalla osalla lapsista tai nuorista on diagnosoitu ADHD tai Asperger.

Hankkeen tavoitteena on perheiden omien voimavarojen tunnistaminen, tukeminen ja aktivointi. Vanhempia aktivoidaan vastuulliseen vanhemmuuteen, autetaan heitä sitoutumaan lapsensa hyvinvoinnin rakentamiseen. Tavoitteena on myös lapsen psyykkisen voimien tukeminen

hänen ikätasoaan vastaavalla tavalla. Sukulaisverkoston aktivoinnilla haetaan tukea sellaisille perheille, joiden sosiaaliset verkostot ovat kapeutuneet. Hanke on tarkoitettu koko perheelle.

Jokainen perhe voi olla mukana hankkeessa kaksi vuotta. Kuntoutuspaikkoja on 21.

Hankkeen sisältö räätälöidään jokaiselle perheelle sopivaksi.

116 Ole Nygaard, Danmark

Supervision af professionelle med deres klient som co-supervisor

I mange år har jeg arbejdet med voksne – og unge mennesker – som co-supervisorer. I denne nye position hjælper de mig som supervisor med at give mere kvalificeret supervision til personalet – eller til deres kontakt-person – på institutionen, hvor disse voksne eller unge mennesker er klienter.

Denne metode for supervision har givet store positive resultater:

1. Klienterne har i denne nye position (selv med svære psykiatriske diagnoser) vist nye ressourcer, som indtil da har været skjult for de professionelle – og nogen gange også for dem selv.
2. De professionelle bliver mere respektfulde og åbne i deres kommunikation under supervisionen. Dette er også tilfældet for det reflekterende team – om man benytter dette under supervisionen.
3. De professionelle, som bliver superviseret, opnår en meget bedre forståelse af problemerne eller de vanskeligheder, som de søger hjælp til gennem supervision.
4. De professionelle, som bliver superviseret, og deres klienter opnår en tættere relation og bedre gensidig forståelse.

Jeg vil præsentere disse ideer og cases fra mit professionelle arbejde – og jeg vil vise deltagerne på workshoppen video/DVD-klip fra en sådan supervision med klienten som co-supervisor.

117 Familieavdelingen, Samisk Nasjonalt Kompetansesenter – Psykisk Helse (SANKS)

«Meahcceterapiija»: Tilpasning av familierapi til en Samisk befolkning: Overnattingstur i utmarken med familien.

Familieavdelingen ved Samisk Nasjonalt Kompetansesenter – psykisk helsevern (SANKS) tilbyr 4 ukers intensiv familiebehandling for samiske familier fra hele landet. Familie dagbehandling virker sterkere enn polikliniske samtaler, det gir mulighet for umiddelbar refleksjon på observert atferd

og samhandling i familien og mellom familiemedlemmene og terapeutene, og forsterker den terapeutiske effekten. Vi har ønsket å utvikle en behandlingsmodell utenfor den tradisjonelle institusjonssettingen, som er mer i pakt med befolkningens egne tradisjoner og kultur.

I «Meahcceterapiija», vil familierapeutene sammen med familien slå leir ute i naturen i tre dager, med to overnattinger.

I den samiske familiekulturen er fortellinger, narrativer, fortsatt viktige. I våre familiefortellinger rundt leirbålet, fokuserer vi på familiehistorien, etnisk identitet og kulturelle tradisjoner, og prøver å knytte sammen forfedrenes styrke, verdier, drømmer og håp, med atferden, uttrykksformene og kjennetegnene til hvert familiemedlem.

Å delta gjennom å gjøre praktiske ting sammen i tillegg til å snakke, forsterker selvfølelsen, stoltheten og verdigheten, ved å legge vekt på større mestring, utvikling av selvstendighet og selvkontroll, samt kameratskap, samarbeidsallianser, tillit til andre, kommunikasjon og problemløsningsevne.

Vi vil presentere metoden, og demonstrere arbeidsmåten ved hjelp av lysbilder og video-opptak fra noen av leirplasesene.

118 Karen Nielsen og Mette Westergaard, Danmark

”Periskopet”: en børneklub i narrativt perspektiv.

Østebro kommunes Familiecenter Spiren har som del af familiebehandlingstilbuddet mulighed for, at børn kan komme i en børneklub.

En kontekst hvor de får bevidning, andre erfaringer og deres intentioner vægtes og undersøges. En kontekst hvor børnenes historier og stemmer aktiveres gennem dialog og leg.

Formål med børneklubben ”Periskopet”:

I ”Periskopet” er vi på opdagelsesrejse fra problemmættede historier til nye historier og andre identitetsopfattelser. I ”Periskopet” har barnet mulighed for at afprøve sig selv i forskellige roller og kontekster.

Med udgangspunkt i børnenes erfaringer, værdier og normer tilrettelægges almene temaer i en vekselvirkning mellem samtaler og aktiviteter. Teoretiske overvejelser: Vi er optaget af at implementere den Narrative tilgang i Periskopet, hvor barnet bliver aktør og får indflydelse i eget liv - væk fra problemmættede historier. Vi sejler og er på opdagelsesrejse i en mangfoldighed af farvande. Vi navigerer med et eksternaliserende sprogbrug og benytter positionskort og bevidning. Børnene viser nye synsfelter i vores sejladser med dem.

Formål med workshoppen: Vi vil fortælle og give eksempler fra ”Periskopet”. Et eksempel fra Vestjylland i Danmark hvor også vi ”kaster ankeret op i luften som en drage der bliver taget af vinden og se hvilke bølger der skabes.”

119 Louise Windfeld Holt og Thorkild Olsen, Danmark**Monsters incorporated. Fortellinger og fabuleringen om dét å temme livet.**

Til workshopen har vi inndbudt et sammenrend af fortællinger og fabuleringer fra litteraturens og poesiens verden for at kunne lege med tænkning om Monsteret, dels som narrativt kort, dels som begivenhedsfilosofisk moment. I betagelsen af, hvordan livet kan være fyldt af identitet, drømme, intentioner og relationer, da bestræber det narrative samtalefelt sig på at assistere mennesker udi agency, særligt i menneskers møder med marginalisering og i erfaringer af uigenkendelighed. I kampen mod identitetsmæssig hjemløshed og underkendelse, kan narrative samtaler spille et ganske særligt eksternaliserende kort, der til tider benævnes Monsteret. Undervejs i workshopen vil vi kredse om dette kort, dette Monster, som enkeltpersoner og familier kan se sig selv kæmpe imod, blive ædt af, gemme sig for og tæmme. Dét at tæmme monsteret foregår imidlertid allerede førend det aflures sine strategier og udmanøvreres. Overhovedet at tildele noget et navn, at døbe monsteret «Monster», da indskrives et fænomen i verden, som vi kan se for os, lytte til, råbe ad og skræmmes af. Hvordan kan man tænke om den tid, de stunder og det liv, der går forud for navngivningen? Hvilke erfaringer af virkelig uvirkelighet gjør mennesker sig her? Derfor spørsmålet om, hvordan terapeutiske samtalepartnere kan spille flere kort end Det eksternaliserede Monster, når mennesker i tilblivelse erfarer intensitet ved uventede, uudgrundelige hendelser.

120 Frøydis Lilledalen, Norge og Allan Ettrup Hansen, Danmark**“It Takes Two to Tango”**

Når to eller flere mennesker kommuniserer spiller mange faktorer inn i forhold til å fremme eller hemme forståelse, samspill og trygghet mellom partene.

Vi forsøker å finne tonen og gjør vårt beste for å formidle og forstå hensikter og signaler. Av og til blir avstanden større enn vi ønsket og vi kan ikke unngå å innimellom trække hverandre på tærne. Men vi søker å finne tilbake til en felles balanse så raskt som mulig.

Vår erfaring er at mange av de faktorene som fremmer kommunikasjon generelt, er de samme som gjør det lettere å danse sammen. Ved å bruke tango som verktøy, ønsker vi å kroppsliggjøre abstrakte begreper. I dansen blir konsekvensene av både godt og dårlig samspill umiddelbare, konkrete og synlige. Gjennom dansedemonstrasjoner, dias og tangomusikk ønsker vi å illustrere både fokus som fremmer og fallgruver som hemmer samspill.

Vi har undervist i og optrådt med argentinsk tango i til sammen nesten 30 år.

121 Carsten Jensen, Danmark**Krise som livsform. Identitet, røtter og overleveringer i relativitetens tidsalder**

«Hvad er identitet i et samfund, hvor traditionen er under konstant nedbrydning? Er konflikten, den permanente krise, selvransagelsen, tvivlen blevet vores nye livsform? Og hvad sker der med familien, naar familien ikke længere er det forum, hvor forældrenes erfaringer videregives til børnene?» Dette er noen av temaene Carsten Jensen vil ta opp i sitt foredrag.

Forfatteren Carsten Jensen er mest kjent for sine to store reiseskildringer «Jeg har sett verden begynne» og «Jeg har hørt et stjerneskydd». Bøkene er beretninger om en jordomreise som bringer ham tett på fremmede kulturer og mennesker, men også tett på det skrøpelige i sin egen identitet. I «Vi, de druknede», romanen fra 2006, skildrer han fire generasjoner av sjøfolk fra et lite dansk øysamfunn. Det er ikke noen tradisjonell slektsroman. Sentralt i boken står bruddet og det tomrommet det etterlater i familien, når en far, en bror eller en sønn blir borte på havet. Det er ikke så meget en roman om fedre og sønner som en roman om sønner uten fedre.

122A Ellen Sæter Hansen, Norge**Foreldres opplevelse av for tidlig fødsel.**

Dette er en presentasjon av forskningsstudien ”Samspill mellom foreldre og premature barn. En studie av triadisk interaksjon i barnets første leveår” med fokus på foreløpige funn fra intervju med foreldrene når barnet er tre måneder korrigert alder. Intervjuene har fokus på foreldrenes egne tanker og opplevelse av for tidlig fødsel, deres tanker og forventninger til barnet sitt og hvordan de opplever at dette påvirker samspillet i familien. En annen del av studien består av samspillsobservasjoner av det for tidlig fødte barnet og begge foreldrene med fokus på triadisk/triangular interaksjon mor, far og barn, og hvordan interaksjonen utvikles i barnets første leveår. Samspillsobservasjon og intervju finner sted når barnet er tre og ni måneder korrigert alder.

Studien har sitt utgangspunkt i den kliniske og forskningsbaserte kunnskap som finnes om premature barn og foreldres sårbarhet, og hvordan foreldrene gjennom sitt samspill med barnet kan støtte dets utvikling positivt. Et annet viktig utgangspunkt er den samfunnsmessige endringen som har skjedd i forhold til farsrollen og fars deltagelse og nærhet i familien, og nyere forskningsbasert kunnskap om terminfødte barns evne til tidlig å delta aktivt i gjensidig samspill med begge foreldrene (triadisk/triangular interaksjon).

Premature barn med fødselsvekt 1000-1500g, født i svangerskapsuke uke 28 – 31 og deres foreldre deltar i studien. Barna fremviser ingen klare utviklingsvansker.

122B Esther Hammeken, Grønland

Sidste år opstartede jeg «Daghøjskole for unge gravide og nyblevne mødre». I vores by har det været en tvingende nødvendighed at igangsætte tværsektorielle samarbejder mellem sundheds- og socialvæsenet for at nedbringe antallet af omsorgssvigtede gravide, der ville komme til at omsorgssvigte deres ufødte eller nyfødte barn. tværsektorielle samarbejdspartnere har bestået af ud over jordemoder, psykolog, socialrådgiver, familievejleder, miljøarbejder, forebyggelseskonsulent, lærer til forberedelsesklasser og arbejdsmarked.

Med mit projekt «Daghøjskole for unge gravide og nyblevne mødre» blev det starten på en milepæl.

Daghøjskolens tilbud indeholder 3 moduler.

Modul 1 – Graviditet og fødsel

Hjælpe den gravide med at blive parat til kommende fødsel, give redskaber, motivere til at danne netværk..

Modul 2 – Familie

Støtte den tidlige mor/barn kontakt, give den nybagte mor mulighed for at få bearbejdet den overvældende, fødselsoplevelse

fremme den nybagte mors evne til at løse praktiske problemer og konflikter.....

Modul 3 – Fremtid og arbejde

Motivere, kvalificere og vejlede den nybagte mor til at tage beslutning om at søge ind på en kompetencegivende uddannelseafhjælpe forældre-vennen, styrke moderens kropsbevidsthed og udvikle deres kreative potentialer...

Jeg opstartede daghøjskolen som værested.åbningstid fra kl. 8.00 til kl. 16.00. I vores by er der stor boligmangel, derfor bor de fleste unge hjemme hos forældre. I hjemmene er der oftest negativ cirkel, der er svært at bryde på daghøjskolen kan unge mødre mødes og danne deres eget netværk, støtte og føle omsorg.

I forlængelse af daghøjskolen arbejdes der på et familiehjem for nyblevne familier.

Grønland er en kæmpe ø med ganske få indbyggere. Byerne og bygderne er meget spredte. Jeg arbejder også på at udbrede forebyggelsen til kysten.

123 Lise Sørensen og Elise Munch, Danmark**Flerfamiliearbejd i Greve**

Greve Familieværksted har fået midler fra socialministeriet/ velfærdsministeriet over en årrække, til at udvikle en ”e model”. Denne model er inspireret af Marlborough family Unit center, London v/ Eia Asen, i gruppen anvender vi ligeledes elementer fra Marte Meo metoden (Maria Aarts) og Løft metoden inkl. Kids skills (Steve de Shazer + Ben Furman)

Gruppen består af familier med store sociale problemer. Disse familier er også ofte meget isolerede. Vi arbejder med familiernes ressourcer, og konkret med at de giver hinanden ideer, deler erfaringer og dermed støtter hinanden som igen kan føre til bedre trivsel i familierne.

Vi vil vise video klip om hvordan vi arbejder med mål, aktiviteter og anerkendelse i flerfamiliegruppen.

124A Ottar Ness, Toril Reitan, Lena Kristiansen og Agnar Meling, Norge**Telle eller fortelle: Brukermedvirkning i Familievernet**

Familievernet ble utfordret av Barne- og Likestillingsdepartementet til å utarbeide et system for kvalitetssikring og utvikling for familievernet med vekt på brukerperspektivet, der det er viktig at brukerne er tilfredse med tjenesten. Videre at det er i møtet mellom bruker og utøver at kvaliteten skapes og prøves. Vårt arbeid med brukerrettet kvalitetsutvikling skal gjøre det mulig for Familievernkontoret å gjennomføre tiltak som er nødvendig for å forbedre dette møtet.

Med utgangspunkt i denne utfordringen laget vi et paraplyprosjekt, med begrepet brukerstemme i midten. Vi ble opptatt av at når vi skal sette i gang brukerrettet kvalitetsutvikling, så må det foregå innen det paradigme vi jobber under. Vi er opptatt av samskaping innen en narrativ kontekst. En annen faktor som er svært viktig og egentlig et kritisk punkt er at vi må ha en plan for hvordan dette skal føre til endringer og forbedringer i vår terapeutiske praksis.

Vi har derfor ikke satt oss som mål at de brukerstemmene vi hører er representative for de vi ikke hører. Alle terapier og terapeuter er også unike. Det som er viktig er hvilke tema som reises og hvordan vi skal avklare temaene med klientene våre.

Vi vil i denne rundbordskonferansen legge frem våre resultater og perspektiver så langt, for så i tillegg diskutere disse perspektivene med nordiske kolleger for å i enda større grad forbedre vårt arbeid med det enkelte møtet mellom terapeut og klient gjennom både å lytte til brukerstemmen og terapeutene.

I24B Tormod Rimehaug, Eli Roness, Ingunn Helmersberg og Edgar Leistad, Norge

Institusjonskultur, myter og en sårbar hverdag.
Om et forskningsprosjekt som har fulgt familiene i fire
barnepsykiatriske familie-enheter i et år

Tema: Hovedhensikten er debatt og erfaringsutveksling om å drive forskning i nærkontakt med de ofte sårbare familier som legges inn i BUP familieenheter, og bygge på at behandlerne skal stå for datainsamlingen.

Basert på et skjelett av fire presentasjoner inviteres det til kreativ og kritisk debatt.

Introduksjoner:

«Å selge noe du ikke eier»

«Å møte familiene direkte som ansvarlig for både behandlingen og forskningen»

«Spennende, men fy for en jobb»

«Tallenes tale om sårbarhet, håp og myter»

I25A Carina Håkansson, Sverige

Att rymma både och – om vanlighet, mod och professionella samtal

De seneste tjugo åren har jag arbetat tillsammans med många andra på Familjevårdsstiftelsen i Göteborg. Några av oss kallas klienter, andra kallas familjehem och åter andra kallas professionella "hjälpare". Vår vision är att försöka skapa rum för människor som är bra att vara i, att kombinera ett så kallat vanligt liv med ett terapeutiskt tänkande och praktiskt arbete.

De flesta av oss har kunskap om vad som är viktigt för oss. De flesta av oss vet tidigt i livet vad vi behöver och vad som gör oss gott. Även om vi inte har förmågan att verbalisera, har våra kroppar förmågan att både "förstå" och att reagera, att tala till oss.

Denna kroppskunskap, tillit till det som känns i kroppen behöver också vi professionella hjälpare värna om och räkna med.

Hur bär vi oss åt för att rymma denna kunskap i det professionella arbetet? Hur får vi modet att stå upp för det vi vet djupt inom oss?

Vad behöver finnas omkring var och en för att det ska vara möjligt? Hur skapar vi plats för kunskap som vi känner på kroppen, men som inte låter sig fångas i enkla modeller eller tekniska manualer?

I25B Anne Johnsen, Norge

Styrking av affektbevissthet og emosjonell kompetanse i nære relasjoner.

Jeg vil presentere affektbevissthetsbegrepet og snakke om sammenhengen mellom å være affektbevisst og evne til å være i nære relasjoner. Jeg vil også snakke om sammenhengen mellom å være affektbevisst og det å ha god selvavgrensning og hvordan dette styrker det intersubjektive (affektive) samspillet i en relasjon.

Jeg ønsker gjennom anvendelse av intersubjektivitetsteori og affektbevissthetsmodellen å arbeide med å styrke gode subjektposisjoner i et parforhold som er en forutsetning for god kommunikasjon og godt samspill.

I26 Eija-Liisa Rautiainen, Finland

Miten kehittää masennuksen pariterapiaa:

Pariskuntien ja terapeuttien yhteistoiminnalliset haastattelut

Workshopissa esittelen ensimmäisiä tuloksia tutkimuksesta, jossa olen haastatellut pariskuntia, jotka ovat käyneet läpi pariterapian masennuksen hoitona yhdessä heidän terapeuttiensa kanssa. Haastattelut on tehty Tom Andersenin yhteistoiminnallista haastattelua (samforskning) käyttäen. Haastattelussa puhun ensin terapeuttien kanssa, tällöin pariskunta kuuntelee. Sitten puhun pariskunnan kanssa ja terapeutit kuuntelevat. Lopuksi käymme pienen yhteisen keskustelun.

Tutkimus kuuluu Dialogiset ja narratiiviset prosessit masennuksen pari- ja perheterapiassa – hankkeeseen. Hankkeessa on tavoitteena tutkia sekä pariterapian tuloksellisuutta pariterapiassa tapahtuvia muutosprosesseja. Yhteistoiminnallisten haastattelujen tavoitteena on saada tietoa jonka avulla kehittää työtä pariskuntien kanssa, joilla on masennusta. Mitä terapeutit tässä kontekstissa haluavat kysyä asiakkailtaan?

Mitä he arvelevat asiakkaiden mahtavan arvostaa heidän työtavassaan?

Mitä pariskunnat ovat pitäneet hyödyllisenä terapiassa?

Mikä ei ole ollut heille hyödyllistä?

Miten he toivovat meidän kehittävän työtämme?

Mm. tällaisia asioita olen kysynyt ja vastauksista näihin kysymyksiin kerron workshopissa. Tulosten kertomisen lisäksi kutsun workshopiin osallistuvia kertomaan kokemuksiaan pariskuntien kanssa tehtävästä työstä.

127 Beryl Fagerlund, Finland, Inger Ulleberg, Norge, Svend Aage Rasmussen, Danmark og Kenneth Thosteman, Sverige

**Fokus på familiens redaksjon
Idéutviklings -og skriveverksted**

Denne workshopen henvender seg til folk som har lyst til å skrive fagtekster, som føler at de har noe de gjerne skulle ha sagt. Hvis du har noen interessante erfaringer fra praksis, har foretatt en spennende undersøkelse eller fordypet deg i teorier som har utdypet forståelsen din av praksis, så kan dette være et verksted for deg. Du kan også sende uferdige, halvferdige artikler og få arbeidet videre med dem i et faglig fellesskap. Dere som sender inn tekst blir deltakere i responsgrupper. Dere vil få tilsendt andres tekster i forkant av konferansen. Vi vil danne grupper ut fra hvor man er i skriveprosessen. Vi vil arbeide med prosesser individuelt, i smågrupper og i plenum der vi vil hjelpe hverandres ideer framover. Arbeidsmåtene vil omfatte mikroskriving, intervjuing, idemyldring og kommentering i ulike former. Det forventes at alle deltar aktivt med å presentere egne tanker og ideer og med å engasjere seg i andres. Håpet er at alle kommer et skritt videre på veien til skrivingen eller i utviklingen av tekst.

128A Monica Hartzell, Sverige

Att ta reda på vad barn tycker om det första samtalet på BUP

Många menar att det första samtalet i psykoteraeutiska och psykosociala sammanhang har stor betydelse för det fortsatta arbetet. Det visar sig fortfarande vara ett mindre utforskat område. På BUP (Barn- och ungdomspsykiatri) är barnen "identifiserade patienter", och en utmaning ligger i att arbeta samtidigt med både barn och vuxna. Hur lyckas man med detta enligt barn och ungdomar? Vad har de att berätta om det första samtalet som de haft på BUP? Är det som i många familjeterapeutiska sammanhang, där barnen tenderar att hamna i bakgrunden?

I ett forskningsprojekt i Uppsala har intervjuer genomförts i grupp med dem som deltagit i respektive förstasamtal. Reflektörer har funnits med som stöd för intervjuaren att hålla det första samtalet som fokus för intervjun.

I work-shopen vill jag diskutera det första samtalets betydelse i förhållande till

- a) vad barnen berättar. Vad var viktigt för dem?
- b) hur barnen kommer till tals i behandling såväl som i forskning. Kan vi involvera dem mer än vi gör, och varför gör vi inte det redan?
- c) behandlarnas inställning och det sammanhang i vilket samtalet sker.
- d) Vad styr behandlarna?

128B Anne Marie Villumsen, Danmark

Debat om fundamentet for læring, udvikling og identitetsskabelse hos børn i det pædagogiske arbejde.

Der sættes i dette indlæg fokus på indførelsen af kompetencebegrebet i det pædagogiske arbejde med børn. I Danmark og sikkert også flere andre nordiske lande er der i pædagogisk praksis kommet et øget fokus på børns kompetencer. Der stilles i indlægget spørgsmålstegn ved, hvorvidt indførelsen af kompetencebegrebet har medført, at børns motivation for udvikling og læring i højere grad er blevet en opgave udenfor barnet, samt hvilke konsekvenser dette kan have for barnets udvikling af identitet. Det er en debat om præmisserne for at arbejde værdsættende med barnets værdi og egne præmissers for læring, udvikling og identitetsskabelse.

129 Gunvor Ek og Guro Hansen Helskog

«Fortsatt foreldre» – godt nok samarbeid etter samlivsbrudd.

Fortsatt foreldre er et pedagogisk tilbud til enkeltforeldre etter

samlivsbrudd. Opplegget kan anvendes som et kurstilbud, som del av en samtale med foreldre i terapi eller som en del av mekling mellom foreldre. Temaene som danner grunnlaget for kursene er: Bruddprosessen, kommunikasjon, konflikt og samspill, å se barnas livssituasjon, foreldresamarbeid og veien videre.

Utgangspunktet for Fortsatt Foreldre er erkjennelsen av at noen barn blir stående mellom foreldrene i deres konflikt. Dette vet vi er belastende for de barna som opplever det. Vårt håp er at Fortsatt Foreldre skal kunne gi hjelp til de voksne slik at barn får en friere relasjon til begge foreldrene sine. Dette tror vi best kan realiseres ved at de voksne arbeider med

- å få innsikt og forståelse som kan hjelpe dem til å håndtere egne vanskelige følelser
- å se at den andre forelderen kan være god nok forelder selv om samlivsrelasjonen ikke var god
- å skille foreldrerelasjonen fra ekspartnerrelasjonen
- å bli mer bevisst egne væremåter og kommunikasjonsformer
- å bearbeide, forsone seg med og lære av det som har vært og løfte blikket framover mot det livet de ønsker skal komme.

I30 Rolf Sundet, Norge

Å arbeide med prosess og resultat: Bruker og terapeut-erfaringer med en samarbeidsorientert familie terapi praksis.

Et forskningsprosjekt som anvender kvalitativ metodikk for å undersøke en brukerfokusert praksis vil bli presentert. To verktøy (the Session Rating Scale & the Outcome Rating Scale) utviklet av Barry Duncan, Scott Miller og Jacqueline Sparks, gir tilbakemelding til terapeutene fra klienter/familier om prosess og resultat. Denne tilbakemeldingen er materiale i en samarbeidsorientert terapeutisk dialog som gir struktur og innhold til det terapeutiske arbeidet.

Erfaringer og perspektiv fra familiene og deres terapeuter når det gjelder bruk av disse verktøyene og deltagelse i denne praksisen vil bli presentert. Forslag for hvordan arbeide med prosess og resultat innefor en samarbeidsorientert praksis vil bli presentert. Mulige konsekvenser for det profesjonelle ståstedet og holdningene til terapeutene vil bli presentert.

I31 Pia C. Aursand og Trine Charlotte Eikrem, Norge

«Brobyggerprosjektet» Mellom autonomi og tvang

Aker familiekontor har siden høsten 2006 hatt fokus på tvangsekteskap, da vi tilfeldig har kommet i kontakt med klienter som har vært utsatt for dette. Fra høsten 2007 har vi hatt et prosjekt der vi systematisk har innhentet informasjon over feltet. Vi har skaffet god oversikt over ulike aktører og politiske føringer. Målet med prosjektet er å avdekke og eventuelt fylle noen hull i det eksisterende hjelpetilbudet og vi har fått sammenfallende tilbakemelding av aktørene om at vår kompetanse er ønsket. Vi hevder at familiekontorene har mye å bidra med, da dette i høyeste grad er familierelaterte problemer. Grundige sikkerhetsvurderinger er alltid en forutsetning. Selv om trusselbildet forhindrer arbeid med familien samlet, gir en familieterapeutisk forankring et godt utgangspunkt når man jobber individuelt med ungdom fra kollektivistiske kulturer. Familiesamtaler av forebyggende karakter kan forhindre kriser der ungdommen i verste fall må bryte med familien. I mange tilfeller vil unge som har brutt med foreldrene ønske kontakt med øvrige slektninger eller søsken fordi de ikke utstår ensomheten og isolasjonen. I noen tilfeller vil de unge ha et ønske om at noen snakker med foreldrene deres uten at de selv er tilstede.

I32 Jørn Nielsen, Danmark

Back to basics: Systemiske dyder som grundlag for klinisk praksis og sosialt arbeid i fremtidens samfund

Klinisk arbeid med psykiske lidelser og sociale problemer vil alltid lede etter veje og muligheter, der endnu ikke er gået. Dette kræver håb, mod og optimisme.

Grundlaget for optimismen findes i en genopdagelse og revision af gamle systemiske dyder: centrale ideer hos Bateson, Maturana og von Voerster kombineres i præsentationen med moderne neuropsykologisk forskning, forskning i resilience og kreative bestræbelser på at finde nye og alternative identiteter for de mennesker, vi arbejder med.

Kombinationen fører os til en transdisciplinær tilgang styret af nysgerrighed, kreativitet og forbindelsen mellem det observerbare og det imaginære. Den fører os til en klinisk praksis, hvor biologiske, psykologiske og sociale fænomener ses som kontekstuelle og fælles forhold.

Præsentationen er baseret på klinisk erfaring men også på en diskussion af hjælpediscipliners position i et samfund præget af polarisering og eksklusion, og hvor sociale vanskeligheder ofte ses som personlige fiaskoer. Hvis psykoterapi ikke skal anvendes som moderne magt til disciplinering af klienter og til udvikling af patologifylde identiteter må vi udvikle potente alternativer til evidensbaseret praksis og programstyring. De foretrukne værdier til et sådant alternativ præsenteres sammen med etiske og faglige svar på klienters invitationer til os.

I33A Heidi Eng, Norge

Queer teori og nye familier

Foredraget vil presentere et teoretisk perspektiv kalt; Queer teori, og drøfte hvordan dette perspektivet kan brukes i familieterapifeltet. Dette teoretiske perspektivet er spesielt opptatt av forholdet mellom seksualitet, kjønn og makt. I dette foredraget vil jeg presentere hvilke spørsmål et queer-teoretisk perspektiv stiller angående kunnskap om kjønn og seksualitet, og hvordan dette kanskje kan brukes i familieterapifeltet teoretisk og praktisk. De tema jeg ønsker å berøre i den forbindelse er den heteroseksuelle matrisen, heteronormative seksualiteter/kjønn, og forestillingene om «det gode samlivet».

Familieinstitusjonen er i forandring både gjennom at sam-mekjønnspar utfordrer heteroseksualiteten som norm for familiedannelse og foreldreskap, men også gjennom at den tidligere kjernefamiliens funksjoner i større grad blir erstattet av andre sosiale arenaer for omsorgsrelasjoner, emosjonelle relasjoner og seksuelle relasjoner. Dette reiser behovet for et grundigere fokus på hvordan mennesker i det senmoderne Norge opplever og praktiserer kjønn og seksualitet i "nye og gamle" kontekster og arenaer for samliv og relasjoner. Hvilke ideer om ekteskapet, om familien, og om foreldreskap

blir utfordret i dag? Er den profesjonelle kompetansen på familierapifeltet basert på heteronormative forestillinger om samliv og relasjoner, og hvilke konsekvenser får i så fall dette?

133B Aase Prøitz og Edel Rønning, Norge

Tar du for gitt at klienten din er heterofil?

Lesbiske og homofile er like forskjellige som folk flest, men de er en minoritet i samfunnet og utsettes for ulike grader av diskriminering. De siste 25 årene har helse- og sosialarbeidere, hovedsakelig fra minoriteten selv, bidradd til å øke kunnskap om og forståelse for denne minoriteten. For å kunne arbeide empatisk og effektivt med denne gruppen, trenger terapeuter å være oppmerksom på noen kliniske og praktiske aspekter. Innlegget vil bidra til et klinisk «hvordan» innenfor en psykososial ramme.

134 Allan Holmgren, Danmark

**Angst, depression & individualisme:
Det fraværende men implisitte.**

Michael White, en af de mest radikalt nytænkende terapeuter i sidste århundrede, døde fredag den 4. april i San Diego. Denne workshop er baseret på og tilegnet Michael Whites tænkning og praksis:

De moderne kropslige svar på liberalismens og individualismens dominans er angst, stress og depression. Den moderne form for fortvivelse. Enhver epoke skaber sine egne problemer og sine egne løsninger. Svaret på vores epokes individualisering er intimteknologierne (den mentale incest hos)psykologen og psykiateren, men de gængse terapeutiske praksisser er som at hælde benzin på det bål, der brænder. Bevidning er én måde at skabe modmagt mod individualisering og frihedens forbandelse.

Denne workshop vil præsentere video/DVD-eksempler på forskellige narrative kliniske praksisser især i forhold til angst og depression – især metaforen ”det fraværende men implisitte” vil blive diskutert.

135 Aarild Aambø, Norge

Omsorg for familien i det flerkulturelle samfunnet.

Globaliseringen og utvidelsen av Europa har medført økt innvandring til alle de skandinaviske land, og som en konsekvens av dette står vi i økende grad overfor nye familiemønstre, nye problemstillinger og nye utfordringer som til tider setter våre tilvante måter å tenke på på prøve. Med utgangspunkt i enkelte problemstillinger rundt såkalte ’tvangsekteskap’ vil

en i denne rundebordsdiskusjonen forsøke å belyse hvilken rolle familievernet kunne spille i arbeidet med å lette frustrasjoner og fremme helsen blant de involverte.

136 Laila G. Aamodt og Catharina Selmer, Anne Karine Udnæs og Reidun B. Kveen, Norge

”Å lære av praksis betyr å oppdage praksis”

Familier som er i behov av hjelp fra både barnevernet og psykisk helsetjeneste bærer ofte kostnadene av dårlig samarbeid mellom tjenestene. Prosjektet ”FAMILIEN I SENTRUM – et samarbeidsprosjekt mellom barnevernet og barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) i Bærum, Norge (2006-2008) har et aksjonsforskningsdesign som innebærer å lære av praksis. God hjelp innebærer blant annet tilgjengelighet, brukermedvirkning og profesjonell fleksibilitet.

137 Sigrun Juliusdottir, Island

**Individualism versus kollektivism – oförenliga
motsättningar**

Our social environment is changing rapidly and dramatically influencing the lives of common people all over the globe. The leading contemporary social critics, such as Sennett, Bauman, Bourdieu and Zizek, may help us understand the interacting forces at work, the associated opportunities, and – no less important – the threats. Literature and art mirror our culture. Thus, for instance, when we deal with central contemporary phenomena like individualism, isolation, migration, alienation or exclusion, we take into account the present eco-social and cultural conditions of man linking the macro contingencies and the daily lives of individual citizens. The new scene is also fundamentally changing the premises and role of welfare professionals – in particular the options and challenges of family workers. Through its tradition, the profession of family social workers is firmly rooted in the original ethical values of the helping profession, simultaneously respecting history and the comprehensive ecological perspective of social work. More recently this portfolio has been enhanced by postmodern methodological and theoretical development, and research activity in the area. This is the basis of our competence to influence policy makers as well as our own working conditions, for creating professional breathing space. This observation holds in particular when it comes to decision making and ethical dilemmas, the concomitant socio-political meaning and its private implications for clients. We argue that in the cases when interests of the individual, intimate relationships and the market conflict with each other, in terms of concerns or solidarity, individualism vs. collectivism, then the knowledge/power and awareness of the helper are crucial. With professional power based on both tradition and theory,

family social workers are able to empower clients with insight, courage and hope, as well as to reap confidence from leaders, policy makers and the general public.

138 Haci Akman, Norge

Kjærlighetens eksil

To historier som handler om Kurdistan og Vietnam. Hvordan kjærligheten i eksil ikke lar seg redusere av grenser. Ingenting kan erstatte den kjærlighet man opplevde i hjemlandet og siden forlot. Hverken frihet, velferd eller andre menneskers velvilje kan forandre noe på dette.

Kjærlighet i eksil overskrider selv de uoverstigelige fysiske grenser og oppleves mer intens jo fjernere og mer uopnåelig kjærlighetsobjektet er. Den uopnåelig kjærligheten har ofte en vilje til å presse seg gjennom på tross av samfunnmessige hindringer.

Eksilet innebærer en løsrivelse fra grunnleggende verdier som vanskelig lar seg erstatte. Kjærligheten finner ingen ro i eksil.

139 Wencke Seltzer, Norge

Om å vektlegge bio-psyko-kulturelle prosesser i relasjonell terapi: En gryende systemisk tilnærming

I vår multisammensatte, postmoderne verden er det av betydning at terapeuter tenker og praktiserer med en "polyfonisk" tilnærming. Polyfoni inkluderer ikke bare uttalte ord. Det polyfone forholder seg til interaktiv dynamikk i klientsystemet, terapeutsystemet, og i "tid-og sted områdene" (chronotop: Bakhtin) mellom de bio-sosiale, emosjonelle, relasjonelle og kulturelle kontekstene som deltakerne bærer med seg og skaper sammen under samtale. Polyfone prosesser innbefatter "the emic", dvs. det subjektive, sett fra innsiden, og "the etic", det "objektive", sett fra utsiden.

Likeledes vektlegges implisitt så vel som eksplisitt formidling gjennom kroppslige uttrykk og tenkte eller imaginære forestillinger. Utdrag fra samtaler med familier med barn diagnostisert med affektiv spektrum lidelse (eksempelvis bipolar), benyttes som illustrasjon. Illustrasjonene viser en naturlig polyfon forståelse innad i familiene, og korrigerer monofone paradigmer som kan herske innen helsefagene ("hard" and "soft" sciences).

140 Sissel Reichelt, Norge

Reflekterende team som en modell for veiledningsgrupper

I løpet av de siste 20 årene har de fleste familierapeuter i verden blitt inspirert av ideen om det reflekterende team, eller reflekterende prosesser, som er utviklet av Tom Andersen. Denne måten å føre samtaler på har spredd seg langt utover familiearbeid, som for eksempel veiledning, staffmøter og undervisningssituasjoner. Temaet for dette symposiet er bruk av reflekterende team i veiledningsgrupper der klienten ikke er til stede. Dette er en arbeidsmåte som er brukt i økende grad i Norge (og sannsynligvis også i andre land), men det er skrevet veldig lite om den. Dette inspirerte til en utforsking av hvordan metoden brukes, og elleve erfarne veiledere, terapeuten som presenterte en sak og et medlem av reflekterende team ble intervjuet mens de så på en video av en spesifikk veiledningssesjon. Spørsmålene var rettet mot hvordan partene opplevde sesjonen, og deres reaksjoner på og tanken om fremgangsmåten. Resultater fra denne utforskningen vil bli presentert og diskutert i symposiet. Det vil bli argumentert for at det er viktig å følge noen retningslinjer for hvordan forintervju, refleksjon og etterintervju skal struktureres for at den som legger fram saken skal få mest mulig utbytte av det.

141 Jan-Christer Wahlbeck, Sverige

Familjeterapins lyriska dimensioner

Familjeterapeuter och lyriker rör sig i samma existentiella dimension. Båda tar sig en titt bakom livets kulisser, ifrågasätter självklarheter och inser att det finns många verkligheter. Med klienter, vars liv har skakats i sina grundvalar, får familjeterapeuterna tillfälle att, liksom lyrikerna, finna världen och vad det innebär att vara människa på nytt. Familjeterapi och lyrik kan båda vara viktiga vägvisare i livet: 1. Med ord försöker man nå sådant som aldrig helt kan beskrivas. 2. Man är tvungen vara ärlig gentemot sig själv. 3. Livet kan få en ny vändning. 4. Fenomenen visar sig ha många olika slags betydelser. 5. Det skapas en tillit utan att man behöver sluta sina ögon. 6. Man får hjälp att stå ut med livets ondska. 7. Känsligheten bevaras trots all bitterhet. 8. Man tröstas mitt bland vardagslivets konflikter. 9. Både ensamhet och kontakt till andra möjliggörs. 10. Det vardagliga och det heliga förenas.

I42 Jaakko Seikkula, Finland**Forskningens betydelse i utveckling för praktik baserad evidence i familjeterapi**

Vi producerar själv den kunskapen, som vi använder i familjeterapi. När variationen både av klienternas problem och terapeutiska metoder ökas, kan vi inte längre hitta färdiga modeller som vi kan följa. Utvecklingens förutsättning är att vi börjar analysera själv både effekten och processer i våra terapier. Presentationen handlar om hur vi borde konstruera naturalistisk forskning, som följer vardagens villkor. I "Evidence Based Medicine" modeller skapar man en artificiell praktik och ekstern validitet blir dålig. När vi själv börjar forska på vår egen praktik, ökas kunskap, pålitlighet och trogenhet mot den verkliga vardagen. Samtidig genom att analysera behandlingsprocesser i relation med effekten, lär vi mest för att utveckla vårt eget arbete. Vi behöver inte förändra vår praktik för göra att forskningen möjlig. Analyser kan göras utan terapimanualer.

I43 Mia Andersson and Per Götberg, Sweden**Maturbateson revival - Om att vara epistemologisk och ekologisk "korrekt" i ett föränderligt flöde.**

Paradoxa, dilemman och låsta lägen, är en indikation på att man fastnat i en statisk, förtingligad värld, medan möjligheterna till upplösning av det till synes olösliga, ligger i flöde och relation. Att vara EK "epistemologiskt/ekologiskt korrekt" handlar om relation. Det innebär att systemet som utforskas utgörs av helheten = av en specifik enhet och dess miljö i samskapande.

Men det går inte att vara fullständigt EK, för man kan inte observera systemet utan att den egna aktiviteten är inblandad. Vi befinner oss i en icke-vetande position, menade Goolishian. Förklaringar är inte annat än lugnande medel, säger Maturana, och enligt honom är vi inte medvetna om att vi inte är medvetna. Cecchin bidrar med "nyfikenhet, fördomar och vanvördighet".

Som Tom Andersen lyfte fram, är det en avgörande skillnad mellan förklaring och förståelse. Förklaringar utifrån upplevs som kränkningar och motverkar helande processer. Förståelse handlar om att invitera till möte i det okända, till ett gemensamt utforskande av det som är. Denna föreläsning visar hur dilemman upplöses i ny förståelse, ett arbete med paradoxala låsningar som ett kvarts sekel utifrån "Maturbateson" har lett till.

I44 Gunnar Holmen, Norge**Adam – hvor er du? (Fortsettelse)
Mannens plass og ansvar i familie og parrelasjonen.
Om hvordan menn utøver sitt farskap i
skjæringspunktet mellom jobb, familieliv og fritid**

Etter noen år i familievernet fattet jeg interesse for mannens plass i familievernet. Det viser seg at det oftest er kvinnen som tar initiativ til å søke hjelp ved samlivskonflikter og problemer. Det er kvinnen som oftest tar initiativ til samlivsbrudd, og menn privatiserer i større grad enn kvinner samlivsproblemer.

Den generelle kunnskapen om Familievernkontoret og dets tilbud er lite kjent, særlig blant menn. Følgene av at dette er at:

- Konflikter går over unødige lang tid før hjelp settes inn og medfører mer fastlåste situasjoner som blir vanskeligere å løse
- Menn opplever en større grad av isolasjon og ensomhet ved samlivsbrudd
- Menn får større alene ansvar for omsorg for barn, en rolle som ofte er ny og ukjent
- De spenninger menn lever i ved samlivskonflikter og brudd blir en stor belastning som ofte fører til psykiske problemer, øket sykefravær og dårligere prestasjonsevner i jobb

Målet er å:

- Senke terskelen for å søke hjelp ved familievernet
- Ansvarliggjøre mannen for hans bidrag til omsorg og samliv
- Forebygge at samlivsproblemer utvikler seg til nedbrytende og ødeleggende konflikter med samlivsbrudd som konsekvens
- Bevisstgjøre de faktorer som fremmer livsglede og et samliv det er verd å leve
- Alminneliggjøre og ufarliggjøre samlivsproblemer
- Informere om Familievernkontorets tjenester og forebyggende tilbud
- Utvikle og tilby diskusjonsforum for menn med tema knyttet til samliv, maskulin identitet og roller, samt å bevisstgjøre menn deres ansvar som rollemodeller og partnere

I45 Frode Thuen, Norge**Kliniske utfordringer i arbeidet med par etter utroskap**

Presentasjonen vil ta utgangspunkt i utfordringer med å takle emosjonelt stress, usikkerhet og tvil i forbindelse med erkjent utroskap, slik dette tematiseres i boken "Utroskap. Om kjærlighetens bakgater" (Thuen, 2006). Her gjøres det et skille mellom utfordringer for den som har vært utrosk, for den bedrattede part, og for paret i fellesskap. Foredragsholderen vil videre redegjøre for sitt kliniske arbeid med par som har opplevd utroskap. Tilnærmingen vil være basert på en tilknytningsteoretisk

forståelse og på prinsipper fra emosjonsfokustert parterapi, slik dette er beskrevet av Leslie Greenberg og Susan Johnson. En vil legge opp til diskusjon om muligheter og begrensninger knyttet til klinisk arbeid med par etter utroskap ut fra et slikt teoretisk og terapeutisk perspektiv.

146 Jon Middelborg og Grete Lilledalen, Norge

Tryggere barndom. Parterapi – en nyttig metode for å hjelpe barn som lever med vold i familien.

Hvordan bistå barn som vokser opp med vold i familien? En måte er å hjelpe foreldrene til å slutte å utøve vold. Artikkelen beskriver en systemisk metode for å arbeide med par som ønsker å leve sammen til tross for at en eller begge har en voldelig atferd. Metoden innebærer å gjøre et skille mellom sikkerhetsarbeid og parterapi. Sikkerhetsarbeidet foregår med partene sammen og inkluderer kartlegging av vold, vurdering av eksklusjonskriterier, sikkerhetsplan og ikkevoldskontrakt. Sentralt i metoden er oppheving av taushetsplikten og aktiv involvering av andre personer eller instanser i familiens nettverk. Et gjennomgående tema i samtalene er foreldrenes oppfattelse av barnas situasjon, kombinert med kunnskapsformidling knyttet til de alvorlige konsekvensene det har for barn som lever med vold i familien. Dilemmaer og utfordringer i forbindelse med dette arbeidet vil bli diskutert.

147 Jaakko Seikkula, Finland

Avoimet dialogit voivat tapahtua yhtä hyvin yhden asiakkaan, perheen kuin monitoimijaisen verkoston kanssa. Keskustelun ensisijainen tavoite on dialogin synnyttäminen, koska dialogissa polyfoniset äänit tulevat kuulluiksi ja asiakkaat saavat käyttöönsä omia psyykkisiä voimavarojaan. Keskeisinä on vastaaminen tässä-ja-nyt ja painopisteen siirtäminen asioita kuvaavista tarinoista niiden kertomiseen. Tässä workshopissa keskitytään siihen, kuinka voimme kehittää vastaamisen taitoa ja elämään tässä-ja-nyt syntyvässä implisiittisessä kokemuksessa.

148 Sissel Reichelt, Norge

Veiledningsgruppe med reflekterende team

I workshopen blir det tatt utgangspunkt i presentasjonen av metoden i symposiet tidligere på dagen. Metoden vil bli demonstrert og drøftet gjennom en av deltakernes saker. Vi kommer til å arbeide med de tre leddene i prosessen: Intervju, refleksjon og avsluttende intervju.

149 Søren Hertz, Danmark

Problemadfærd som invitation til andre og også til vores uheldredelige optimisme – håb, mod og uanede muligheder.

150 Karin Barth og Olea Smith-Kaland, Norge

John M. Gottmans parterapi – relevant i Norden? Erfaringer med norske par

Vi vil gi en kort innføring i Gottmans parterapi-metode og presentere erfaringer med bruk av Gottmans parterapi. Begge har jobbet i mange år som par og familierapeuter. Olea er amerikansk, og Karin er svensk.

Den amerikanske psykologen John M. Gottman har drevet meget omfattende parforskning over mer enn 30 år. Han har lagt vekt på å studere par som får til et vedvarende positivt forhold og å videreformidle denne kunnskapen. Som et resultat av sin forskning mener han å kunne forutsi hvilken atferd og hvilke holdninger som vil føre frem til et godt og stabilt forhold, og hvilke som vil kunne føre til brudd. Han og hans kone, Julie Schwartz Gottman, har omsatt hans forskningsresultater til en terapimetode. Metoden bygger på hans Sound Relationship House Theory og er kalt Gottman Method Couples Therapy, en integrert og bred metode i stadig bevegelse.

151 Paal Rasmussen, Norge

«Bærekraftige familier - likestilte livsløp»

Foredraget tar for seg:

- Hva er makt i nære relasjoner?
- Hvordan oppstår den?
- Hvilke egenskaper har den?
- Hvilke implikasjoner har dette for terapiromet og våre teknikker?

Dette illustreres av to skuespillere/dansere i et utvalg små tablåer.

Sammendrag:

Menn snakker ikke om nederlag
Menn kommer ikke og ber om hjelp
Vi må forstå menn

Da må vi ha en modell for maskulin psykologi som inkluderer den tause mannen

Sentralt i dette er å forstå det tause maktspråket

Omtrent slik oppsummerte vi forundersøkelsen til prosjektet «Bærekraftige familier - likestilte livsløp». Menns handlingsberedskap i kriser som omfatter nære relasjoner er tydeligvis lav og kan anta eksistensielle dimensjoner. Dette ser vi i tragedier hvor mannen fremfor å snakke om sin situasjon velger å utsette seg og medlemmer av sin familie. Men selv i familievernets hverdag kommer dette til uttrykk gjennom

hvem i forholdet som henvender seg for å søke hjelp, og hvordan terapiforløpet ofte starter.

Makt i nære relasjoner kan være en nøkkel for å forstå utvekslingen av emosjonelt ladet innhold mellom partene i et forhold, og det kan ha nytteverdi å se på dynamikken i denne utvekslingen i et maktperspektiv. Vi skal prøve å gi en kortfattet introduksjon til begrepet relasjonell maktanalyse og se hvordan dette kan brukes i praksis i en terapeutisk setting.

152 Anne-Mari Fleime og Gunvor Bertling Scholz, Norge

En terapeutisk reise: Fra kontrollerte følelsesuttrykk til uttrykk gjennom egne tegninger og malerier og forløste fortellinger.

Eksempel fra terapeutisk praksis på et familierådgivningskontor:

I parsamtalene og gjennom følelsesintervjuet for par ble det avdekket fragmenterte og famlende livshistorier. De ble formidlet i en tilstand av tomhet og uvirkelighet og manglende kontakt med egne følelser og behov. Opplevelsene var bilder i hodet som var tause og vanskelige å uttrykke verbalt. Mellom timene ble bildene og drømmene skapt om til kunstneriske uttrykk som forløste historier og som ble verbalisert og tilført følelsesmessig og meningsfullt innhold. Et utvalg av 34 bilder med ulike psykologiske temaer utgjør en utstilling av disse prosessene, den kunstneriske og den terapeutiske. Noen bilder formidler retrospektive tilbakeblikk, og andre uttrykker frosne øyeblikk i nåtiden og forventninger om fremtiden. Vi samtaler om disse prosessene med hverandre og med publikum. Pårørende er til stede og er åpen for spørsmål.

153 Marianne Bie og Berger Hareide, Norge

Den norske samlivskursbølgen. En diskusjon om betydningen av psykoedukative tilnærminger

I denne workshopen inviteres det til å se nærmere på fenomenet samlivskurs. Mer enn 5 000 par deltok på ulike parkurs i Norge i 2007. Norge er enestående i verdensammenheng når det gjelder bred offentlig satsning på dette feltet. Workshopen har innholdsmessig fire bolker:

- **Ut fra kultur- og samfunnsanalyse:**

Hva ligger bak denne forebyggende satsningen? Hva har gjort at samlivskurs nå i høy grad oppleves som noe som det er akseptabelt å delta på? Hvordan har det kunnet få såpass stor utbredelse?

- **Ut fra kursevalueringer og intervjuer med par:**

Hva sier parene selv som deltar? Hva opplever de som mest meningsfullt? Har det noen effekt for samlivet?

- **Ut fra intervjuer med familierapeuter:**

Hva gjør at mange familierapeuter opplever dette som en viktig og meningsfull del av sitt arbeid? Hvordan blir en psykoedukativ, til dels normativ tilnærming sett på for en systemisk terapeut?

- **Ut fra erfaringer med ”Godt samliv”:**

Hvilke innholdskomponenter og arbeidsmåter blir viktige? Hva kan vi i så måte lære av det store samlivskursprosjektet ”Godt samliv” – parkurset for førstegangsforeldre?

Workshopens arbeidsmåte vil være korte presentasjoner, rollespill, filmklipp og dialoger med deltakerne.

154 Margareta Teke, Sverige

Konfliktteori tillämpad på familjeterapi

Där det finns mänskliga relationer finns det också konflikter. Familjen är det första och viktigaste sammanhang där man möter och lär sig att hantera konflikter.

Denna workshop kommer att presentera några teoretiska modeller för att analysera konflikter och förstå de strategier man kan använda för att hantera dem. Vi kommer också att analysera missförstånd, en vanlig anledning till att konflikter låser sig. Jag använder dessa modeller i mitt arbete som familjeterapeut, både för att vägleda mig själv i sessionen och för att ge familjen en guide i hur man kan bete sig konstruktivt.

Parter i konflikt behöver ibland en medlare för att hålla samtalet på rätt kurs. Rollen som medlare är inte ovanlig för en familjeterapeut (eller för familjemedlemmar) och vi talar om hur man kan hantera den rollen.

155 Per Eriksen, Norge

Når nytt blir gammelt og gammelt blir nytt - om «tykke beskrivelser» og «negentropi». Et søkelys på hvordan vi skaper mening i faget vårt og livene våre.

Begreper og metaforer skifter popularitet og anseelse både i samtidskulturen. I seminaret vil jeg belyse hvordan grunnleggende perseptuelle prosesser bidrar til at trender og moter oppstår både i (populær)vitenskap, kultur og fashion.

«Tykke beskrivelser» er et begrep skapt av sosialantropologen Clifford Geertz for omlag 30 år siden. Før tusenårsskiftet var begrepet nesten bare brukt blant sosialantropologer. Nå er det på alles lepper i vårt fagmiljø. Det har fått en ettertraktet signaleffekt som kommuniserer at jeg er en tidsriktig og oppdatert familierapeut.

Begrepet «negentropi» ble skapt av fysikeren Schrödinger (han med katten) i 1943, og fikk en tilsvarende status i systemteoriens og kybernetikkens glansdager i 1970-årene. I dag går det lang tid mellom hver gang man hører ordet blant familierapeuter. Og det er antagelig bra - for hvem vet hva det betyr?

Å ha en rik forståelse av hvordan nytt blir gammelt og gammelt blir nytt kan være til hjelp når man jobber som familierapeut. Dette vil bli belyst både med teoretiske betraktninger og kliniske eksempler.

156 Märta Tikkanen, Finland

Vad händer äktenskapet om alla kossorna föredrar HON-doktorn? Om inspiration och konkurrens i förhållanden där båda har samma yrke

Hur väljer man partner om man är man? Om man är kvinna? Finns en inbyggd maktbalans? Livsbågen för kvinnor, för män med hänsyn till kapasitet inom yrket. Hur handskas man med gemensamma yrkesintressen, med rivalitet inom ämnesområde och fack? Hierarkier bland män, bland kvinnor. Fackkunskap, livserfarenhet. Är vissa yrken speciellt utsatta för inbördes konkurrens? Samhällelige aspekter.

157 Anne Øren og Kristin Tafjord Lærum, Norge

Skjematiske terapier eller terapeutiske skjemaer? Klinikeres fortellinger om skjematyrrani og terapeutiske åpninger.

I denne workshopen vil vi formidle ti familierapeuters fortellinger om motforestillinger, muligheter, overraskelser, avsløringer og korrigeringer som de har fått gjennom bruk av prosessevalueringsskjemaer ved Familieavdelingen, Modum Bad. Vi ønsker å presentere erfaringer med bruk av disse ukentlige evalueringsskjemaene, som fylles ut av terapeuter og pasienter. Formålet med skjemaene var i utgangspunktet å samle data til forskning og brukerevaluering av behandlingen.

Det begynner å bli en etablert enighet om at familiebehandling og familieforskning gjensidig bør berike hverandre. Kvantitative forskningsdesign kan være utfordrende å implementere og influerer terapeuters praksis og behandlingssystemer over tid. Slik har det også vært i Familieavdelingen ved Modum Bad.

I løpet av de sju årene Familieavdelingen har anvendt ukentlige spørreskjemaer, har terapeuter gjort ulike erfaringer med å bringe skjemaer inn i behandlingen. Mange av terapeutene opplevde at de ukentlige prosessevalueringene vekket en interesse for svarene til pasientene, og flere begynte å se den umiddelbare feedbacken som en ressurs i terapien. I kjølvannet av disse erfaringene har det utviklet seg et uttalt mål om at skjemaene skal kunne fungere som et terapeutisk redskap. Terapeutene er pålagt å administrere skjemaene, men står likevel fritt i sin bruk av tilbakemeldingene fra pasientene.

158 Anne Oppigård og Jogeir Berg, Norge

Fra individ- og institusjonsentrering – mot familie- og nettverkentrering ved en akuttpsykiatrisk sengepost – hvordan kan det være mulig?

Vi presenterer et fagutviklingsprosjekt ved en akuttpsykiatrisk avdeling, Molde sjukehus, som startet opp i 2005. Prosjektet handler om hvordan en kan etablere og integrere ulike familie- og nettverkstiltninger i behandlingstilbudet ved akutttavdelingen. Fram til dags dato har dette vesentlig bestått i å gi tilbud til innlagte pasienter om gjennomføring av nettverksmøter og etablering av en handlings- og refleksjonsgrupper for ansatte i familie- og nettverkssentrert arbeid – samt to utdanningsprogrammer for ansatte i posten: Initiering og ledelse av nettverksmøter og bruk av reflekterende prosesser. Familie- og nettverksarbeidet utføres vesentlig av miljøterapeuter i avdelingen.

159 Per Arne Rød, Norge

Vanskelige samlivsbrudd – en sammenligning mellom barn og foreldres erfaringer

Barn i Norge har krav på omsorg og omtanke fra de som har foreldreansvaret. Resultater fra et betydelig antall internasjonale studier tyder på at samlivsbrudd er en risikofaktor for barns helse og utvikling. Risikoen har blant annet vært knyttet til konflikter mellom foreldrene. I undersøkelsen som ligger til grunn for denne presentasjonen, har siktemålet vært å få fram kunnskap om barn og foreldres erfaringer og opplevelser fra konfliktfylte samlivsbrudd. I presentasjonen sammenlignes barns opplevelser av samlivsbrudd som har vært behandlet i rettsapparatet, med bostedsforeldrenes opplevelser av det samme. Barnas foreldre har i disse sakene verken sammen eller gjennom meklingsordningen blitt enige om hvem barna skal bo fast hos. Domstolen har derfor tatt beslutningene om hvem barna skal bo fast hos etter samlivsbruddet og hvilke samværsordninger barna skal ha med den andre forelderen. Barn og bostedsforeldre er hver for seg blitt intervjuet om sine erfaringer. Gjennom analyse av barnas beskrivelser av egne erfaringer, forsøker en å få fram hvordan barna opplevde sin og familiens situasjon før, under og etter domstolsbehandlingen. Barnas opplevelser blir sett i forhold til opplevelser den voksne har, som av retten fikk daglig omsorg for barna.

160 Marianne Takala, Finland**Sosiaalikasvattaja, TLP-kliinikko, Perheterapeutti ET**

Lapselle juuret ja siivet – voimaantuvat perheet ja verkostot sijaishuollon hoidollisten tulosten turvaajina
Koho on 3-vuotinen (2006-2008) Ray:n rahoittama hanke. Projektin on toiminut sekä yksityisten, että julkisten sijaishuollon palvelujen piirissä. Toimintakenttänä ovat Nuorisokoti Nummela, Nuorisokoti Valokki, Perhekeskus Harjula, Perhekoti Koskela, Perhekoti Toiska, Seinäjoen kaupungin yksiköt Perhekeskus Pajurinne ja Kärjenmäki, sekä kuntayhtymän sijaishuollon yksikkö Perhekeskus Vanamo. Toiminnan kautta yhteistyötä on tehty noin 300 km:n säteellä.

Koho-projektin päämääränä on ollut tuottaa toiminnan malli, joka turvaa lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä tapahtuvan kuntouttavan hoidon tulosten pysymisen ja lapsen

/nuoren oman elämän hyvän hallinnan sijaishuollon päättyessä. Mallin perustana on yhteistyö perheen, läheisten, sijaishuoltoyksikön, sijoittavan kunnan ja muun tarvittavan viranomaisverkoston kanssa. Projektissa on pyritty kokeilemaan ja löytämään perheiden ja verkostojen voimaantumista tukevia työmenetelmiä ja toimintatapoja, sekä edistämään jaetun vanhemmuuden toteutumista. Palaute projektin kuluessa on ollut myönteistä; perheet ovat olleet pääosin motivoituneita ja sijaishuollon työntekijöiden työtavat ovat muuttuneet yhä perhe- ja verkostokeskeisemmiksi.

Lapsi tuo sijaishuoltoon tullessaan mukanaan koko elämänsä; kokemuksensa, perheensä, sukunsa ja läheisensä - haavoittuvuutensa ja haaveensa. Työ juurille ja jälkihuollon valmistelu tulee aloittaa jo lapsen sijoitusvaiheessa. Sijoituksen jälkeisen elämänhallinnan ja hoidollisten tulosten pysymiseen lapsi tarvitsee voimaantuneen läheisverkoston. Pelkkä viranomaisverkosto ei riitä nostamaan lasta siivilleen, kohti hyvää tulevaisuutta ja unelmiaan. Huostaanottoon johtaneet elämäntilanteet sekä jaettuun vanhemmuuteen totuttelu kuormittavat perhettä. Näiden tunnekuormitusten käsittelyyn tarvitaan prosessinomaista (hoitavaa ja korjaavaa) työskentelyä perheen kanssa, pelkkä kasvatuksellisiin kysymyksiin tai yhteydenpitoon perustuva perhetyö ei riitä. Matka juurille ja siiville tulee tehdä lapsen ja hänen luonnollisen verkostonsa kumppanina.

161A Svend Aage Rasmussen, Danmark**Postmoderne behandling af unge kvinder med bulimi**

Udgangspunktet for workshoppen er et gruppeterapitilbud for voksne kvinder med bulimi på Klinik for Spiseforstyrrelser på Psykoterapeutisk Center Stolpegaard. Gruppertilbudet arbejder med udgangspunkt i en systemisk/narrativ kostdagbog, der giver et godt billede af dagligdagens økologi for unge kvinder i senmoderniteten. Af dagbogen fremgår

det tydeligt, hvilken betydning gruppen af jævnaldrende har for identitetsdannelse og problemforståelse. Gruppen af medpatienter bliver således i forløbet afgørende for løsningsproblemet. Ved udstrakt brug af reflekterende processer bliver gruppen et refleksionsrum, der også forholder sig til undertrykkende diskurser om krop og køn. I en erkendelse af den store betydning familien har, også for voksne, inddrages denne og det øvrige netværk altid i den integrerede behandling, der også indeholder direkte instruktiv interaktion i form af diætistvejledning.

Workshoppen vil beskrive tilbuddet og det teoretiske grundlag i systemisk/narrativ teori, socialkonstruktionisme og post-strukturalisme.

161B Christina Lillman Ringborg og Dick Eriksson, Sverige**”Det mobila teamet i familjeorienterad behandling av ätstörningar.” 300 familjer behandlade hittills!**

2004 startade ett mobilt team som arbetar med bland annat hembesök för att förstärka den familjeorienterade vård som ges vid ätstörningar när en ung person insjuknat. Mobila teamet består av en enhetschef, 6 sjuksköterskor samt två halvtidsarbetande läkare. Det goda resultatet av denna behandlingsmodell har medfört att behovet av familjelägenheter inom kliniken samt dagvårdsbehandling har sjunkit.

Utgångspunkter för familjearbete:

Patienten ordineras att äta mat. Detta ökar ångesten. Teamet arbetar pedagogiskt och terapeutiskt med att förklara ångestens mekanismer och öka och stödja familjens och patientens förmåga att hantera den. Mobila teamet ser familjen som en viktig resurs och arbetskamrat i det hårda arbetet mot ätstörningen.

162 Tor Fjeldstad, Norge**Toleranse for uvisshet.**

Terapeuters toleranse for uvisshet er en viktig del av grunnlaget for gode terapeutiske prosesser. Teoriene og erfaringene med Klient og resultatstyrt praksis (KOR) ((Duncan, Miller og Sparks 2004; Ulvestad et al. 2007) viser at å gi klienter større innflytelse både stimulerer og utfordrer terapeuters evne til å tåle uvisshet. Noen av eksemplene i workshoppen vil være hentet fra Samarbeidende terapi (Anderson og Gehart 2007) og Løsningsfokuseret terapi (De Jong og Berg 2005). I tillegg vil jeg diskutere hvordan forskning (Skovholt og Rønnestad 1992; Orlinsky og Rønnestad 2005) beskriver toleranse for kompleksitet som en avgjørende medierende faktor i overgangen mellom ulike stadier i terapeuters faglige

utvikling. Det vil bli gitt eksempler på hvordan terapeuter kan utvikle sin egen toleranse for uvisshet, både for å bli mer effektive terapeuter og for å stimulere sin egen faglige utvikling.

Workshopen vil være en kombinasjon av presentasjon/forelesning og aktiviteter for å få fram deltakernes erfaringer med egen toleranse for uvisshet. Aktiviteten bygger bl.a. på oppmerksomt nærvær (mindfulness) (Siegel 2007) som et viktig grunnlag for evnen til å tåle å være til stede i klientens fortelling uten å la seg overvelde/forstyrre av egne reaksjoner eller følelser.

163 Staffan Røijen og Jytte Gandløse, Danmark

Hvad er helende i supervision?

Gruppesupervision med ekstern supervisor som en utviklingsprosess. Prosessen i supervision inneholder mange elementer: Videregivning af erfaring, læring, inspiration, en lang række af indput til den gruppe som modtager supervisionen for at ruste, kvalificerer og motivere dem. En viktig funktion er også at forhindre udbrændthed med efterfølgende mangel på energi. Aaron Antownovsky tanker om "sence of Coherence" og salutogene prosesser, samt tanker fra Wittgenstein og Foucault om sprog og magt, og fra en fortløbende supervissionsgruppe med Peter L ang og Elspeth McAdam.

Mødet vil inneholde et kort oplæg, hvor vi deler vore erfaringer og tanker samt en efterfølgende session, hvor vi sammen skaber nye idéer og udveksler erfaringer. Vi håber at nærme os svaret på "hvorfors er det så viktig med supervision? Og er det en fordel med ekstern supervisor?"

164 Gunnar Bustnes, Ragnhild Østby, Anne Kari Haugdahl og Tormod Rimehaug, Norge

Familie-/systemtenkning som faglig kafeteria i en erfaringsbasert master?

Familietenkning og familieforståelse er jevnt over definert som sentral i arbeidet med barn og unges psykiske helse, men likevel har relativt få praktikere familierapi-utdanning i BUP og Barnevernets 2.linje og enda færre i kommunene. Familierapitradisjonen har en utfordring i forhold til hvordan utdanning og fordypning i å arbeide systemisk og med fokus på relasjoner og samspill skal formidles til de som ikke tar fullstendige utdanninger.

Det fins mange tradisjoner her og det er gjort mange forsøk.

I lys av at fagfeltet er i endring og utvikling, er dette et spørsmål som stadig må tas opp. En annen faktor er at problemstillinga nå reises innenfor en utdanning som gir master-kompetanse.

Ved å integrere familierapitenkning i større videreutdanningsprogrammer rettet mot barn og unges psykiske helse, kan flere få tilgang på denne tenkningen, og praktikerne kan sikres en bredere basis-kunnskap, noe som i andre omgang vil komme brukerne til gode.

RBUP Midt-Norge er i gang med et masterprogram i barn og unges psykiske helse, hvor EN av studieretningene gir en videreutdanning i familierapi og mulighet for masteroppgave/grad med fordypning i familierapi. Programmet har også andre studieretninger hvor familieforståelse og deler av familietenkningen skal integreres.

Hva skal en vektlegge, og hva skal familierapien supplere de andre fordypningene med?

Dette utfordrer oppfatningene av hva som er nødvendig og viktig for barn og familier, og for familie/system-tenkningen. Dette innebærer en rekke dilemmaer som vi å invitere til debatt omkring.

Vil vil oppfordre kritiske og kreative debattanter til å møte opp for å debattere etter at vi har innledet med korte egne introduksjoner til temaene.

165A Hans Christian Ramskov Jensen, Norge

Hvordan man kan kombinere familie- og hypnoterapi?

I denne workshop vil jeg vise hvordan man kan kombinere familie- og hypnoterapi. Jeffery Zeig sagde engang at man kan sammenligne det at kombinerer familie- og hypnoterapi som hvis en kat og en hund skulle ha sex sammen. Der er skrevet om hypnoterapi og familierapi hver for sig, men der er kun få studier der beretter om hvordan disse 2 emner kan kombineres. Jay Haley sagde at al familierapi vokser ut av hypnoterapi i 1976 da han besøkte Norge. Begrunnelsen for dette kunne være, som Milton Erickson mener, at hypnose er en tilstand av intens oppmerksomhet og mottagelighet og en forøget evne til sensorisk oppfattelse. I hypnose er klienten altså i en tilstand hvor han/hun er mer åpen og mottagelig. Han/hun har adgang til ressurser og potensialer som man ellers ikke har adgang til. Det er derfor min mening at man gjør terapien mer kraftfull og potent når man kombinerer hypnoterapi med familierapi. Jeg vil likeledes kort berøre hvordan man kan integrere forskjellige kreative teknikker (for eksempel eventyr og tegneterapi) med hypnoseterapi og familierapi. Klienten får lettere adgang til indre bilder, fremtids håp og skjulte drømme. Jeg vil gi et kort teoretisk gjennomgang av emnet kombinert med case-beskrivelser.

I65B Åse Holmberg, Norge

Refleksjoner om åndelighet og eksistensielle spørsmål i terapi.

Det finnes i vårt land et stigende interesse for åndelighet og eksistensielle spørsmål. «Spiritualitet! som betyr åndelighet, er godt på vei inn i det norske språket. Tradisjonelt har familierapifeltet hatt lite fokus på åndelighet og eksistensielle spørsmål, men studier viser at det er en økning i interesse, men at det savnes forskning og kompetanse på dette området

Dette foredraget vil bygge på på en master i familierapi og systemisk praksis gjort ved Diakonhjemmet høyskole, og har følgende fokus;

Hva er terapeuters refleksjoner om åndelighet?
 Hvordan kommer klienters og terapeuters åndelige sider til uttrykk i terapi?
 Er det et spesielt språk for å favne menneskers åndelige sider?
 Opplever terapeuter at klienter har en lengsel etter dypere mening i livet?

I66 Dagfinn Mørkrid Thøgersen, Norge

Funksjonell familie terapi (FFT) i Norge

Funksjonell familierapi (FFT) er en familierapeutisk behandlingsmetode for familier og ungdom med alvorlige atferdsproblemer. Metoden ble utviklet på 1970-tallet av James F. Alexander og Bruce Parsons med utgangspunkt i systemteori, kommunikasjonsteori og atferdsterapi. Nyere psykologisk og familierapeutisk kunnskap har bidratt til videreutvikling av metoden. Randomiserte kontrollstudier har dokumentert at FFT-behandling gir signifikant reduksjon i ungdommens problematferd, og FFT kan derav omtales som en evidensbasert behandlingsmetode. FFT er etablert som behandlingstilbud i USA, Sverige og Nederland, og høsten 2007 ble de første norske FFT-teamene etablert i Barne-, ungdoms- og familieetaten.

Presentasjonen vil gi en innføring i FFTs kliniske modell og beskrive metodens teoretiske og empiriske grunnlag. Deltakerne vil få innblikk i hvordan en FFT-terapeut bruker modellen som en guide for sitt kliniske arbeid. Presentasjonen vil også sette fokus på det arbeidet som gjøres utenfor terapirommet for å sikre best mulig behandling for de familiene FFT-terapeutene møter.

I67 Bodil Lervik og Ella Kopperud, Norge

”Er det noen som vil snakke med oss?”

Barneperspektiver på separasjon og skilsmisse.

Slik barn ser det – og slik familierapeuter i familievernet ser det.

Ca. 20.000 barn i Norge opplever hvert år at foreldrene deres flytter fra hverandre. Familievernet møter disse familiene gjennom meklingsordningen; - og gjennom terapeutisk arbeid knyttet til familieomforming og samarbeid om felles barn mellom eks-partnere. De siste årene har det vært mye oppmerksomhet omkring ”barns stemmer”. FNs barnekonvensjon (1989) ble først inkorporert i norks lovverk fra 2003, noe som blant annet førte til at barns rett til å uttale seg om bosted og samvær ved separasjon og skilsmisse (i Lov om Barn og Foreldre) ble senket fra 12 til 7 år i 2004. ”Barns stemmer” blir etterlyst i forskningskunnskap om samlivsbrudd; - og i publikasjoner innenfor familierapifeltet om hvorvidt og hvordan barn inkluderes i meklings og terapeutiske samtaler.

Hvilke praksiser knyttet til samlivsbrudd er rådende i familievernet? Er familieoppløsning og -omforming temaer for voksne; - eller betraktes også barn som deltakere i samtaler omkring disse temaene? Hva sier barn om sine erfaringer med samlivsbrudd? Hvem hører på det de har å si, og hva slags betydning har det for dem å bli lyttet til?

Workshopen tar utgangspunkt i to undersøkelser omkring temaene over, hvor henholdsvis barn er intervjuet om sine erfaringer med samlivsbrudd, og familierapeuter om deres synspunkter og erfaringspraksis i deres arbeid med separerende og skilte familier.

I68 Anne Kathrine Løge, Norge

«La de gode historiene sirkulere»

Dette er en presentasjon av et samarbeid jeg som terapeut ved et Familiekontor har hatt med «Ragnar.» Ragnar søkte kontakt med familiekontoret og ba om å få fortelle sin historie hvor han har utøvd vold mot tre ulike partnere. Han ønsket også støtte for sine initiativ til å ta ansvar for sine handlinger og til å fortsette et liv uten vold. Ragnar og familie ble tilbudt samtaler ved familiekontoret. Etter ca 1/2 år ble vi enige om å skrive ned noen av de ferdighetene som han mente var mest nyttige for seg i eget arbeid. Dokumentet ble laget gjennom intervju, skrivning og felles redigering. Dokumentet viser viktige ferdigheter og noen historier knyttet opp til disse i hans anti-vold prosjekt. Undertegnede har invitert Ragnar til å søke respons hos andre for sitt viktige arbeid. Han har tillatt undertegnede å be andre menn som har tatt kontakt om samme tema, lese

dokumentet og gi sin skriftlige respons til ham. Responsen har vært viktig i hans arbeid med å «tykne» foretrukken identitetshistorie. Responsen har gitt Ragnar mer håp til å stå på videre for et bedre liv for seg selv og sine barn.

169 Tone Grøver, Norge

Hva er etikk samtalerommet?

Mens samtalens kår kanskje forringes i det moderne og effektive samfunns- og arbeidsliv, løper stadig flere av oss til terapeuter eller coacher for å snakke med en profesjonell i et lukket rom. Men hva er etisk handling i samtalerommet? Hvor aktivt forholder vi oss til etikken i det som utøves i et samtalerom, og hvordan forstår vi hva som er etisk eller uetisk? Hvilke holdepunkter bruker vi for å vurdere dette? Spørsmålet om etisk fundament synes viktigere etter hvert som samfunnet oversvømmes av terapeuter og coacher av ulike slag, med tilhørende verktøy og metoder. Og spørsmålet er langt mer vidtrekkende enn det etiske retningslinjer er i stand til å fange opp.

170 Kerstin Hopstadius, Sverige

Att glädjas åt det oväntade

Kulturer möts och blandas på oväntade sätt, både globalt och inom en enskild människa. Följderna därav ingår i livsvillkoren, både för de människor vi förutsatts vara till hjälp för och sökandet efter professionell kunskap och arbetsmetoder.

Närvaro, öppenhet för det nya, livsvillkorens föränderlighet, betyder ofta ett steg tillbaka, rum för tvekan, förvirring och tystnad. Den här timmen ägnas åt steget tillbaka. Med inspiration från Harlene Anderson, John Shotter med flera betraktar vi några förhållningssätt som på olika vis möter den utmaningen, speciellt när det gäller barn.

171 Helle Mumm og Gerd-Onny Gauslå, Danmark

«Selv om han ikke sang, så man at han sang på sin egen måde».

Brug af musik i løsningsorienteret systemisk arbejde – fortællinger fra et projekt for pædagoger og førskolebørn med formålet at styrke sociale kompetencer.

Projektet blev til i samarbejde mellem Greve Familieværksted og Daginstitutionen "Grøften" og strakte sig over 8 uger. Musikgruppen talte 16 børn i alderen 5-6 år samt 4 pædagoger og én som filmede.

Det overordnede mål var at øge børnenes sociale kompetencer

inden skolestart og give pædagogerne redskaber til at støtte børnenes udvikling.

Musikaktiviteterne havde til formål at være et forum, hvori børnene kunne øve deltagelse i form af koncentration, udfoldelse og samspil. Repetition af lege og sange giver tryghed og forudsigelighed. Derudover rummer musik og rytme mulighed for improvisation og variation, så impulsstyrede initiativer kan 'omtolkes og reformuleres', dvs. at de kan bruges musikalsk, gives form og blive anvendt i fællesskabet.

Herudover opstillede pædagogerne mål for de enkelte børn, som der kunne evalueres på før og efter musikseancerne. Via videooptagelserne fik pædagogerne øje på gode intentioner og social deltagelse hos børn, som ellers mest blev beskrevet som vanskelige og ukoncentrerede. De så at ord på og anerkendelse af det positive virkede bedre end 'nej-cirklerne'.

Som afslutning på projektet blev der afholdt en forældreaften, hvor institutionens personale viste videoklip fra musikgruppen. Med fokus på, hvad der støttede børnene til at være med. På den måde styrkedes institutionens samarbejde med forældrene.

Workshoppen vil bestå af dels videomateriale og beskrivelse, dels praktisk udfoldelse, hvor workshoppens deltagere kan få en oplevelse af, hvordan helt enkel musikudøvelse kan stimulere nysgerrighed, kontakt og fællesskab.

Til den praktiske del bedes workshoppens deltagere medbringe et eller andet, som kan lave lyd; det være sig skeer, spande, fløjter, metal, træ, plastic, hyl, hvin, hvad som helst. Finder man ikke noget, kan man altid bruge sin egen krop eller stemme.

172 Johan Galtung, Norge

Familien som konfliktscene: Overskridelse, ikke kompromiss

Professor Galtung vil se på familiekonflikter fra ti perspektiver, perspektiver som også kan anvendes ved konflikter i skole og på arbeidsplasser. Han vil legge fram noen eksempler, og argumentere for at kompromiss ikke er godt nok og han etterlyser større grad av kreativitet.

173 Nora Sveaass, Norge**Familier som blir gjenforent i eksil**

Til Norge kommer hvert år mennesker som gjenforenes med sine familiemedlemmer som allerede befinner seg i landet etter å ha flyktet og fått bosetting her. Familier som har erfart tvungen atskillelse på grunn av krig, arrestasjoner eller bortføringer, eller fordi de kommer bort fra hverandre i forbindelse med evakuering, intern forflytning eller liknende har ofte levd både med omfattende belastninger og usikkerhet. Ofte kan det ta år før de finner hverandre igjen, og lang tid også å få innvilget familiegjenforening i det landet noen i familien har søkt tilflukt. Det å gjenetablere seg som familie i eksil, ofte etter perioder med uvisshet og kanskje nye overgrep kan være en stor utfordring for den enkelte familie. Prosjektet som beskrives er ledd i et arbeid med siktemål å forebygge utvikling av konflikt i tilknytning til familiegjenforening og bidra i prosessen med gjenetablering i familiene. Det er viktig at personer som møter familiene som har erfart familiegjenforening eller venter på dette, i mottak og i kommuner har kunnskaper både om vanskelighetene og mulige tiltak som kan iverksettes i tilknytning til denne prosessen.

174 Judiith van der Weele, Norge**Vestlig terapeut utdanning og konsveenser for interkulturell kommunikasjon - Om alliansebygging med etniske minoriteter**

Med utgangspunkt i arbeid med voldsutøvende og voldsutsatte personer med etnisk minoritetsbakgrunn har vi på Alternativ til Vold arbeidet med stilskift som er nødvendig for å skape kontakt. Vektlegging av aspekter i samtaler som terapeuter ofte er kulturelt blinde for. Vi vil vise forskjellige kommunikasjonsstiler og fortelle om grep som er blitt gjort for å bedre kontakten med etniske minoriteter. Hvordan bevege seg fra individualistisk til kollektivistisk perspektiv, hvordan gå fra linær til sirkulær og fra lav kontekst til høy kontekst kommunikasjon. Hun vil videre berøre de etiske dilemmaer og kulturstress som fremstår i det interkulturelle møtet. Foredragsholderen vil ha med videoklipp som illustrerer stilskift i praksis.

175 Atnaf Berhanu Kebreab, Norge**Regnbueprosjektet, et forum for dialog og verdiutveksling. Erfaringer fra samarbeid med innvandrersorganisasjoner i forhold til samliv og foreldreskap i et nytt land.**

Regnbueprosjektet søker gjennom forebyggende familiarbeid å bidra til bedre integrering i det norske samfunnet.

Prosjektleder Atnaf Berhanu Kebreab vil dele erfaringer fra et samarbeidsprosjekt mellom fire av Oslos familievernkontorer. Kebreab understreker verdien av å ta i bruk og styrke ressursene som allerede finnes i de forskjellige minoritetsmiljøene. Hun vil vise hvordan denne metoden, der personer med minoritetsbakgrunn fungerer som brobyggere, skaper større tillit i innvandremiljøet. I tillegg bidrar dette til å øke kompetansen blant ansatte ved familievernkontorene. Videre vil Kebreab dele erfaringer fra familiekurs, der møte mellom familierapeuter og minoritetsfamilier kjennetegnes av dialog og gjensidig læring.

176 Allan Holmgren, Danmark**Gjenintroduksjon av selvet i terapi: fra systemisk strukturalistisk terapi til narrativ poststrukturalistisk nysgjerrighet**

Michel Foucault har uttalt i et interview, at ”der eksisterer kun gensidige relationer og de bestandige kløfter mellom intentioner i relation til hinanden” (i Dag Heede: Det tomme menneske, s. 14. København: Forlaget Museum Tusulanum). Denne uttalelse peger på, at der alltid er intentioner med i enhver handling. Hverken strukturalistisk, systemisk eller løsningsorientert har begreper om intentionalitet - et begreb som først og fremmest har rødder i den kontinentale filosofi – Nietzsche, Heidegger og fænomenologien. Jerome Bruner har formulert, at det interessante ikke er internal states, men intentional states. At undersøge et menneskes intentioner sammen med dette menneske, at få et menneske til at formulere sine intentioner er en kongevej til at dette menneske i høyere grad kan blive forbundet med sine egne erfaringer om det gode, det foretrukne liv og dette menneskes foretrukne værdier, prinsipper, håb og hengivenhed. Vi skal ikke tilbake til ideerne om et kerneselv eller en naturalistisk forståelse af selvet, men vi skal frem til en forståelse af ”det nomadiske kompliserede og konfliktfyldte selv” – dette selv der altid er på vej, altid er i bevægelse og altid er i færd med at blive til. Altid kløft- og konfliktfyldt med intentioner, der kan pege i mange retninger. ”Selvet er ikke en sejrsgang; det er et vakkende og fortvivlet halleluja”, som Leonhard Cohen har formulert sig om kærligheden.

177 Karsten Hundeide, Norge**Hvilke omsorgsfunksjoner må opprettholdes i familien for at barns utvikling skal skje optimalt?**

På tvers av all uklarhet når det gjelder foreldres og familiens rolle i oppdragelse av barn i et postmoderne samfunn, viser forskning at det er visse omsorgsfunksjoner som må tas hånd om for at barn skal utvikle seg optimalt og bli til et kompetent medlem av et moderne samfunn. Disse er:

1. Barnet trenger en eller flere voksne som opplever/definerer barnet som person og medmenneske slik at en empatisk relasjon mellom barn og omsorgsgiver kan oppstå der barnets positive muligheter understøttes.
2. Barn trenger en eller flere stabile omsorgspersoner som kan delta i en emosjonell-ekspressiv og kjærlig dialog med barnet som legger grunnlaget for en langsiktig, trygg og bekræftende relasjon.
3. Barn trenger en eller flere omsorgspersoner som kan skape mening, understøtte, berike og utvikle barnets utforskning av sine omgivelser og dermed hjelpe barnet til å skape en forutsigbar og trygg virkelighets- og selvforståelse (fortelling).
4. Barn trenger voksne omsorgspersoner som kan hjelpe barnet å utvikle selvkontroll, evne til planlegging og mestring, gjennom klar grensesetting og oppfordring til å mestre oppgaver og utfordringer...

Barns utvikling er med andre ord en assistert utvikling der barnet i høy grad er avhengig av at engasjerte omsorgsgivere er tilgjengelig. Spørsmålet er hvor finnes disse? Hva er familiens/foreldres rolle i denne sammenheng? Dette er spørsmål som reises i denne forelesning.

178 Ulf Wallin, Kirsten Hörder, Sverige og Petter Næsje, Norge

Multifamiljeterapi – Nordiska Erfarenheter av arbete med Multifamiljeterapi vid Anorexia Nervosa

Familjeterapi är den behandlingsmetod som har bäst stöd i den internationella forskningen när det gäller behandlingen av barn och ungdomar med anorexia nervosa. Det finns även ett starkt stöd för familjebehandling inom internationell behandlingspraxis, och denna behandling förordas i de nationella kliniska riktlinjerna i ett stort antal länder. Dock finns det många fall av svår anorexia nervosa för vilka detta inte är tillräckligt och som behöver läggas in på sjukhus. Nyligen har en ny form av intensiv familjeterapi vid anorexia nervosa introducerats - multifamiljeterapi. Denna behandlingsmodell förefaller kunna minska behovet av slutenvård. Den erbjuder möjligheter att göra betydelsefulla förändringar under förhållandevis kort tid. Det är familjer som hjälper familjer och ger dem möjlighet att ta till sig av andras erfarenheter och kunna pröva nya lösningar under trygga former. Behandlingsmodellen har utvecklats i Dresden och vid Maudsley sjukhuset i London. Under de senaste fem åren har detta sätt att arbeta terapeutiskt med familjer i grupp introducerats i de nordiska länderna, och idag är det tio olika enheter i Sverige, Danmark och Norge. Detta symposium avser att presentera detta arbetsätt och gemensamt beskriva de nordiska erfarenheterna, med likheter och olikheter.

179 Tian Sørhaug, Norge

Antropologisk refleksjon

Tian Sørhaug vil være tilstede under hele kongressen som deltakende observatør og gjøre seg sine erfaringer. Disse vil han gi oss tilbake i form av en refleksjon siste dagen.

Else Haavik og Magne Mæhle, Frøydis Lilledalen og Allan Ettrup Hansen, Norge

Workshop i argentinsk tango.

Vårt mål med å holde en workshop i dans er å gi deltakerne en opplevelse av «sjelen» i argentinsk tango.

Dans er kommunikasjon i et par.

Å lære tango er konkret læring av «samtalesferdigheter» i et annet språk, det er samarbeid mellom to personer om å uttrykke en felles (musikk)opplevelse gjennom kropps-språk. Oppmerksomt nærvær hos både de som fører og følger er nødvendig, som i en verbal samtale. Alle sanser brukes.

Deltakerne vil lære:

Aspekter ved føring og følging:

- Omfavnelsen - "el abrazo".
- Tango-gange til musikk.
- Parets bevegelse på golvet: å bli et tangopar, mellom andre dansende par.
- I noen grad erfaringer for alle deltakere med føring og følging, for bevisstgjøring om den andres posisjon og behov.

Trinn:

- Et felles grunntrinn-mønster.
- Å bryte mønsteret og improvisere.
- Deltakere med tidligere grunnkurs vil få noe personlig instruksjon, eller fordeles i egen workshop.

Vi terapeuter kjenner igjen en «god dans» i terapirommet.

Vi tilbyr deltakerne å oppleve det samme i danse-rommet; merke «forskjeller som gjør en forskjell» i danseopplevelsen. Kanskje blir det tid å dvele litt ved disse øyeblikkene som dukker opp underveis?

Det som læres vil kunne praktiseres på dansekvelden.

Abstracts

101 Jon-Roar Bjørkvold, Norway

Song unites!

In his work Bjørkvold offers a radical re-examination of the creative process that focuses on the ways in which music, movement, and rhythm are sources of human development from prenatal responsiveness through children's culture and to old age. This muse-ical playfulness and human responsiveness, where "reason acquires wings", is endangered in both individuals and the larger society by the conforming powers that stifle and repress its impulse and cast human growth in terms of economic gains.

102 Jorun Solheim, Norway

Families as imagined communities

This introductory lecture will discuss conceptions of "the family" from an anthropological perspective - as cultural constructions and imagined communities. The point of departure will be how ideas of the family in modern Western culture have developed, and the main focus will be on continuities and changes within our own cultural tradition. At the same time the family forms of Western modernity will be placed in the wider context of other family traditions, and I will also try to outline some of the challenges we may be faced with in today's multicultural society.

103 Per Jensen, Norway

Frameworks for understanding psychotherapy

Most therapists will probably agree that their personal experiences add meaning to their interpretation and clinical practice. To leave this field to coincidence and to exclude it from supervision and education might look like an important loss. When we talk about therapists' experience we most often refer to their background of training and professional life. But what about our experiences from other parts of life?

How can we understand our personal and private history in the clinical and therapeutic context? It may look that one version of "the instrumentalistic mistake" has come to dominate our understanding of psychotherapy. When trying to define "what works in therapy", usually therapists' private and personal life experiences have been left out as determining factors.

Are we still prepared for new workshops that promise to teach us the latest therapeutic techniques? I think we need to find a path to a contextual understanding of psychotherapy

that includes both the therapists' private and personal life experiences and the professional and clinical competence?

104 Anne Kyong Sook Øfsti, Norway

Representations of love in couple therapy: "Some call it love"

In this symposium I will present experiences from my Ph.D. work on couple therapists' discourses of love, intimacy, sexuality and gender. My research focus has been one of posing questions about which ideas, inspirations, beliefs and attitudes therapists use in couple therapy when faced with couples seeking help for their relationship. My concern is that what therapists bring to therapy in terms of ideas about love has a great influence on a couple's life and fate. Models of love and intimacy are changing and this has important consequences for how the couple navigates in relation to love and longing. In the multiplicity of available models and discourses about love, the therapist is a cultural figure with great normative power. In the therapy room, discourses of the mastery of pain and of happiness are highlighted. I will refer to material from my thesis as well as examples from film and literature that reflect these discourses in couple therapy. My intention is to contribute to the development of couple therapy practice, concretely and theoretically. How is one to develop and refine one's ethical and creative position in couple therapy and indeed, how innocent really is love, not to mention the ideal of monogamy?

105 Kerstin Hopstadius and Magnus Ringborg, Sweden

In or beyond the postmodern – how can we come in view of the family again?

Inspiration from Wittgenstein and theoretical premises for family therapy practice

Kerstin: A family therapy conversation requires a respect for the participants, their lives, their spirit of community, and their ways of telling. Our own presence in the dialogue can not be taken for granted. We are dependent upon language and can need help to see when language is hindering the moment of meeting.

Magnus: A contemporary theory of the family must come from a) an updated general systems theory b) a theory of the family informed by evolution psychology c) a general theory of psychotherapy based on common factor research as well as specific process research.

106 May-Britt Solem, Norway**A Systemic View of Family Therapy and Family Research**

Does family research represent a different form of knowledge than systemic family therapy? Is this the reason why the results of family research have not been included as a central source for fundamental knowledge in family therapy? Perhaps the knowledge base for family therapy is too narrow? Family therapy and family research should have many mutually beneficial points of encounter. Qualitative research can be very relevant for practice, if the research process with families is seen as being a part of the therapeutic process, and when the family therapist functions as a co-researcher. But is this only true for qualitative research? Much of the quantitative research that is theoretically based upon a coping perspective has contributed to useful knowledge, and questionnaires used in quantitative research can also be administered in a family therapy session. More and more, research designs utilize both qualitative and quantitative methods. A new position has emerged in the philosophy of science to elucidate those situations where these methods can be used together. Interaction between the field of family therapy and the field of family research is desirable. If this is achieved, we can expand our horizon of meaning.

107 Jim Sheehan, Northern Ireland/Norway**Diminishing Pair Privilege in Relational Life: Implications for Family Therapy Theories and Practices**

Beneath its self-proclaimed tolerance, if not celebration, of difference and diversity family therapy theory and practice reveals commitments of different kinds that remain so deeply embedded as to make reflection upon them seem difficult if not impossible. Such commitments reflect those of the cultures in which family therapy has developed as a set of ideas and practices. One of these commitments presents itself in the affirmation of the pair – the couple, the two-some – as the unchanging bedrock of adult, intimate relational life. This presentation will reflect upon the way in which what some have called the ‘end of modernity’ invites a re-appraisal of the varied historical sources of legitimation for considering the pair as a necessary universal in the intimate relational life of adult humans. The ‘case-study’ of family therapy’s response to the situation of ‘affairs’ and ‘infidelity’ in couple and family life will be used as a site for exploring how emerging tensions within the culture of family therapy on this topic reveal the social imagination at work in a way that unsettles the privilege of the pair within those cultures where family therapy found its origins, foothold and development.

Key terms: pair privilege; intimate adult relational life; social imagination; the end of modernity; infidelity; family therapy.

108 Søren Hertz, Denmark**Hope, courage and not yet discovered potentials – Systemic responses to the dominant position of the medical, cognitive and evidence-based approaches**

Systemic ideas has been placed in line with cognitive, medical and psychodynamic approaches. This is a misunderstanding. Systems theory is a metatheory, that moves beyond the different professional disciplines. This metatheoretical stand raises the issues of our preferred values and how to find good ways to make different disciplines play together in the most hopeful and potentials-creating manners. Systemic is not kind of alternative to medical or cognitive, it goes beyond and creates new options for more pervasive change processes.

So how can our incurable optimism be a central element in our meetings with the seriousness of what seems psychiatric or in other ways difficult to change?

And what does it implicate for us to look at problem behavior as invitations to others, as invitations for developmental change, not only for the persons showing the problem, but for everybody involved.

And – as a societal issue – what kind of openings will be facilitated, when we look at referred persons as those who raise questions on their own behalf, but also invite us to focus on the underlying problems of our institutions and our so-called support system of public health and welfare.

109 Sirpa Kaakinen, Tytti Solantus, Minna Koskinen, og Laila Ekström, Finland**The voices of children in families with parental problems****The theme of the workshop**

How to take into account children when parents have mental, addictive or severe somatic problems? Not only parenthood and everyday course of the family life are affected during those periods of family burden but life changes for children in various important developmental contexts other than family: in the neighbourhood, in kindergartens, at school. The ways children can socialize with friends or engage in their hobbies can alter tremendously. Children can be stigmatized themselves. These changes can have both

immediate and gradual and subtle influences on children's mental wellbeing, social skills, self respect and the whole experience of human life. Though, the main message of our workshop is that in spite of all risks these children and families can be helped.

Summary of the workshop

The Finnish team of collaborators in the network of Effective Family Professionals and Trainers has worked since 2001 aiming to find ways to help families with parental severe problems. Our work is based on the principles of respecting the parents, focusing on the possibilities of parents, children and families instead of impossibilities and shortcomings which are so tempting to be focused on during the times of suffering in the family. The basis of our work lies on studies that identify supporting and promoting processes in child development in times of family burden. We have experienced change in our working principles, attitudes, values and practises when working with adults under strain. The change can be described as a paradigmatic shift in our professional narrative.

Big words indeed, but what do they mean in practice, for families, parents and children and the professionals? We would like to clarify it for the participants of the congress by organizing a workshop which has one main message: it is possible to work with families in trouble so that all family members' personal unique experiences - thoughts, feelings and actions - can be heard, validated and planted as a part of the relational world of the family. The process begins inside the family; the children's voices are asked for and heard by their parents. The professional is a messenger not a processor or interpreter. When meeting the members of the family they respect the narrative and the discourse and the words of the family. Parents help their children to understand what has happened in the family and the children help their parents to understand their own story.

110 Kirsti R. Haaland, Norway

Solution focus and Narrative approaches in professional work.

This presentation will focus on how people working in health and social professions can use Solution focused and Narrative approaches in their work. We will see professional development based on Solution focused principles, and how to integrate the principles in clinical work. Experiences from a community project will be used as illustration. How can good practice, evaluated by the client, give basic knowledge and be accompanied with theory.

Clinical examples with use of Solution focused and Narrative approach will be given. Conversations based on historical, current and future oriented ideas will be demonstrated. Attachment and meaning from a child perspective will be underlined in work with children and parents. The workshop will give practical examples from work with Solution focused and Narrative approach in different professional settings.

111 Sidsel Haug, Norway and Gunilla Wilhelmson, Sweden

BOF – Child-Oriented Family Therapy.

“The child's presence in the family and in its own life” – a playful method of working with a child's inner and outer relations.

The child is often left on the periphery of family talks in traditional therapy. BOF (Barneorientert familierterapi) brings the child's perspective into the practice of family therapy. Playing is a child's natural mode of expression, which is why we use this as our starting point. As the child and family play together, the focus shifts towards interaction through play, something that can supplant itself into everyday reality.

The act of playing is videotaped, and the therapist subsequently reflects on the play together with the family. In our conversation, we keep our focus on what goes on in the games being played and look at connections between the family's patterns of interaction while they play and in their everyday life. The goal is to find optimal patterns of interaction, giving the child better developmental possibilities within his/her family context. It's all about reversing negative patterns of interaction.

BOF welcomes the whole family into the therapy room, as well as other key people who need to understand more about interaction with special needs children.

The BOF therapist works on the levels of play and of symbols, as well as on an empirical level. With her alter ego doll, the therapist enters into the family's play-acting, and leads the game into systemic and reflective positions.

BOF puts playfulness and creativity into the family. Child-Oriented Family Therapy is a method shaped by the experiences of child psychiatry, partly clinical and partly from private practice.

The method is popular in Sweden, where BOF is an acknowledged method both in child psychiatry, child care and family law.

Only a few therapists in Norway know this method well, and use it in their practice.

112 Atle Roness, Norway**In Squeeze or Balance. About work, Stress and Family Life.**

The author has written the book «In Squeeze or Balance. About Work, Stress and Family Life.»

This is a topic which has not been extensively dealt with within psychology nor within psychiatry. Traditionally researchers have focused on one of these areas, while the other one has been neglected. Now however, they have started to realise the natural connection between the two fields of life. When people struggle in their private life, their job achievements are often affected.

And when people feel stressed in their jobs, their family life will suffer consequences too. Many people strive to make the two arenas of life function well. Today we often talk about the «time

squeeze», an expression for our feeling of not having enough time to take care of both our job and our family.

In the workshop we wish to focus on how job and family affect each other. Furthermore we want to discuss: What can the society do to adjust family life to the working conditions? What can the employer do for his/her employees and their families? What can each individual do to find the right balance between work and family life?

113 Geir Lundby, Norway**Obsessions can not be suppressed or forced, but they might be tricked**

The workshop will present a narrative and collaborative perspective on obsessive compulsive problems with children and families.

Through clinical examples we will see how children can be invited to give an experience near and specific description of the obsession, and thereby get a better knowledge of the “pest” they and their families have got into their lives.

Through careful examination of how the obsession operates, what its strengths and weaknesses are, and what plans it has for the life of the child, and the family, the child will be invited to make a statement of position to the obsession. Through this process the child might be able to start working on a plan of its own.

Many children and parents discover through this work that all attempts to suppress or force away the obsession, attempts to fight it or exterminate it, seem to have a contrary effect. Obsessions seem to enjoy and grow in an atmosphere of fights and force. This is an equally important discovery for parents and children both.

On the other hand, obsessions do have weaknesses and vulnerabilities. What these are will be discussed in the workshop.

114 Anette Holmgren, Denmark**When trauma makes family therapy difficult**

This workshop look into the aspects of trauma in family therapy. Trauma has severe impact on the life of a traumatised person and the life of the family of this person. Family therapy that doesn't pay special attention to the effects of trauma, may fail in helping the family. Narrative therapy has developed maps of conversations in regard to trauma, that can help the traumatised person to re-author his or her story in a way that will help the person to stand stronger when everyday life touches traumatic memory.

115 Ritva Kanta-Hietala, Heikki Helinko, Irja Helinko, Marianne Takala and Veli-Matti Saarinen, Finland**Experiences about family rehabilitation; The Voima (Power) Project from Seinäjoki, Finland**

The Voima Project is a family rehabilitation project which is sponsored by KELA (national institute of insurance). The Operation area is in southern Ostrobothnia. It has been ongoing since 2005. The participants are families with a child or a teenager (7-15 years) with psychiatric problems.

The model of Voima project consists of different kinds of method such as family therapy, family groups, personal therapy, children groups, family camp outings and other activities. To participate in the project our clients need a referral and the child or a teenager must have a psychiatric diagnosis, which in most cases is ADHD or Asperger's.

In project our goal is to help families to recognise their own resources and to support them to use these. We activate parents to responsibility and we help parents to commit themselves to welfare of their children. The other goal is to support the child and his/her siblings. We also try to activate relative networks to support the child and his/her family.

A family can be in the project two years, with 21 families participating simultaneously.

When we take in a new family, we plan the content of the project together with them.

116 Ole Nygaard, Denmark**Supervising professionals with their client as co-supervisor**

For many years I have been working with adults – and young people - as co-supervisors helping me as supervisor to give more qualified supervision to the staff or to their contact-person at the institution where these adults – or young people – are clients.

This method for supervision has given remarkable results:

1. The clients in this setting (even with severe psychiatric diagnoses) show new resources that so far has been hidden for the professionals – and sometimes also for themselves.
2. The professionals become more respectful and open in their communication during the supervision – and so do reflecting team, if they are part of the supervision.
3. The supervisees get much better understandings about the problems or difficulties they are seeking supervision for, and concrete plans for the practical corporation with their clients.
4. The supervisees and their clients get a closer relationship and mutual understanding.

I will present these ideas and cases from my work – and I will show the participants at this workshop parts of such a consultation on Video/DVD with the client as so-supervisor.

117 Familieavdelingen, Samisk Nasjonalt Kompetansesenter – Psykisk Helse (SANKS)**“Meahcceterapiija”, adapting family treatment to an indigenous Sami population: Camping out with the family.**

The Family ward at the Sámi National Centre for Mental Health (SANKS) provides a 4 weeks family treatment for Sámi families from all over Norway. Working on a daily basis facilitates immediate reflection on observed behaviour and interaction and enhances the effect of therapy.

We wanted to develop treatment methods more in accordance with the population's own traditions and culture by carrying out therapeutic interventions in a context outside of a traditional institutional setting. In “Meahcceterapiia“, the family therapists camp out in nature with the family during a 3-days' expedition.

In Sámi families narratives are still an important part of family culture. Sitting around the campfire, we focus on the family history, ethnical identity and cultural traditions, and try to link together the strengths, values, dreams and hopes of the ancestors, with the behavior, expressions and characteristics of each family member.

Participating in practical tasks enhances self-esteem and pride, through developing greater independence and self

control, comradeship, working alliances, trust in others, communication and problem solving capacity.

We will present the method, and demonstrate how we work through slides and videos from some of the campsites.

118 Karen Nielsen and Mette Westergaard, Denmark**”The Periscope”: a children's club in narrative perspective****119 Louise Windfeld Holt and Thorkild Olsen, Denmark****Monsters incorporated. A storytelling and fabulating workshop on Life and attempts at taming it.**

For this workshop, we have invited stories and fabulations from the worlds of literature and poetry in order to play around with thinkings of the Monster, partly as a narrative ‘card’ that can be played in conversations, partly as a ‘moment’ in philosophical terms. In its fascination on how life can be filled with identity, dreams, intentions and relations, narrative practitioners strive to assist people in agency, especially when it comes to experiences of being marginalised and unrecognised. In the fight against such homeless and non-approved identities, narrative conversations enables us to draw an externalising card, sometimes called the Monster. During the workshop we will loiter around this card, this Monster, that individuals and families might see themselves fight against, being eaten by, hiding for and taming. However, taming the monster already occurs before its strategies are brought to light and it is figured out. When giving something a name, when baptising the monster “Monster”, we inscribe a phenomenon in the world, that we can picture, listen to, yell at and be frightened of. How might we think of the time, the moments and the sort of life that precede the act of naming? What kind of real unreality might people experience? Hence, the question on how therapeutic conversational partners might play more cards than that of The externalised Monster, when people faced with unexpected, unfathomable events are in a state of becoming and of intensity.

120 Frøydis Lilledalen, Norway and Allan Ettrup Hansen, Denmark**It takes two to tango**

When two or more people communicate a lot of factors facilitate or inhibit understanding, interaction and comfort between the involved.

We try to “tune in” and do our best to communicate and understand intentions and signals. Sometimes the distance gets larger than we intended and we cannot avoid to step on each others toes from time to time. But we seek to find

a way back to a shared balance as quickly as possible.

In our experience many of the factors facilitating communication on a general base are the same factors that make it easier to dance together. By using tango as a tool we wish to make abstract concepts physical and visible. When dancing, the consequences of both good and bad interaction get immediate, concrete and visible. By use of dance-demonstrations, slides and tango-music we wish to illustrate both focus that facilitate and potential “traps” that inhibit interaction.

Frøydis and Allan have altogether taught and performed tango for almost 30 years.

121 Carsten Jensen, Denmark

Crisis as the way of life. Identity, roots and passing the batons on in the time of relativity

What is identity in a society where tradition is suffering persistent disruption? Has conflict, the constant crisis, self-examination and doubt become our new way of life? And what happens to family when the family no longer is the forum where parents pass on experience to their children? These are some of the topics Carsten Jensen will discuss in the plenary.

Danish writer Carsten Jensen (born 1952) is known in Norway mostly for his two great travelogues “I Have Seen the World Begin” and “I Have Heard a Shooting Star”. The books are narratives about a circumnavigation which brings him close to many cultures and peoples, but also close to the fragile of his own identity. In “We, the Drowned”, his 2006 novel which became a bestseller in Norway, he describes four generations of sailors from a small Danish community on an island. This is not a traditional family history though. Central in the novel is the breakdown, and the void left in the family when a father, a brother or a son is taken by the sea. It is not so much a novel about fathers and sons as it is a novel about sons without fathers.

122A Ellen Sæter Hansen, Norway

Parents experiences of premature birth

This is a presentation of a study entitled “Interaction between premature children and their parents: A study of triadic interaction in the first year of life, focusing on preliminary results from interviews with parents of children, three months old (corrected age).

The interviews emphasize the parents own experience related to the premature birth. Their thoughts and expectations of the child and how the child influences family interactions are central themes. Another part of this study is based on observations of interaction patterns between the premature

child and the parents in a triadic/triangular interaction, involving mother, father and child. One aim here is to follow the course of an evolving triad during the child's first year. Both methods, observations and interviews, are implemented at the time when the child reaches three and nine months of the corrected age.

The study is based on existing clinically and researched based knowledge. The vulnerability of premature children and their parents is well documented in the literature. Likewise, the idea that parents can support positive development by ways of interacting with their child in the early periods of the child's life, is also documented. An other important basis of this study is the social change of the fathers role and fathers participation and closeness in the family, and new researchedbased knowledge about termborn infants ability to join in triadic/triangular interaction with their parents.

Premature children with birth-weight 1000- 1500 g, born between 28-31 week of birth and their parents are participating in this study. The children have no obvious developmental disorders.

122B Esther Hammeken, Greenland

123 Lise Sørensen and Elise Munch, Denmark

Multifamily work in Greve

Greve Familycenter has received funding from the ministry og social-affairs in a periode, to develop “Greve modellen” . We have found inspiration in the work by Eia Asen fraom Marlborough Family Unit center in London as well as Marte Meo (Maria Aarts) and Løft + Kids skills (Steve de Shazer and Ben Furman).

The group sessions are with families who have serious social problems. These families are often isolated socially. The concept is that these families can share their experiences with each other, generale ideas together and mutually support each other so that they will function better.

In our workshop we will use video clips to show how we work with goals, activities and recognition among other things.

**124A Ottar Ness, Agnar Meling,
Lena Kristiansen and Toril Reitan, Norway**

Numbers or voices: involving clients and therapists in developing the Trondheim Family Counselling Service

The Family Counselling Services was challenged by the Ministry of Children and Equality to compile a system of qualitychecks and development of the family counselling service. The main focus should be on the users and their satisfaction concerning the service. Furthermore it is important that it is through the meeting between user and therapist that the quality is developed and tested. Our work with userdirected qualitydevelopment should make it possible for the Trondheim Family Counselling Service to implement efforts necessary to improve this meeting.

With this challenge as our foundation we compiled an umbrella project centering on the term user voice. We became engaged in the thought that when we are implementing userdirected qualitydevelopment it must happen within the paradigm we work under. We are taken by the idea of collusion within a narrative context. Another very important factor and really a critical point is the need for a plan for how to make these ideas create changes and improvements in our therapeutic practice.

Therefore we have avoided using as a measure that the user voices we do hear are representative of those we do not hear. All therapy sessions and therapists are also unique. What is important are which topics should be raised and how we should clarify the topic with our clients. In this Round Table Discussion we intend to elucidate the results and perspectives we have reached thus far. The intention is also to discuss these perspectives with our nordic colleagues. This way we can further improve our work with the individual meeting between therapist and client through both listening to the user voices and the therapists

**124B Tormod Rimehaug, Eli Roness,
Ingunn Helmersberg, Edgar Leistad, Norway**

**Vulnerable families in an institutional setting.
Experience from a research project following families a year after intensive family therapy (in-patient).**

125A Carina Håkansson, Sweden

Including both – about being ordinary, courage and professional talks

The last twenty years I have been working together with several people at Family Care Foundation in Gothenburg. Some of us are called clients, other are called family homes and yet others are professional “helpers”. Our vision is to

try to create a good space for people to be in, to combine a so called ordinary life with a therapeutic thinking and being.

Most of us have knowledge of what is important to us. Most of us know early in life what will do us good and what we need. Even if we do not have the ability to verbalize, our bodies have the ability to “understand” as well as to react, to talk to us.

This bodily knowledge; this trust in what is felt in the body we need to protect and allow for, also as professional helpers. How do we set about to include this knowledge in our professional work? How do we take courage to stand up for what we need inside our bodies?

What needs to be there around each of us in order for that to be possible? How do we make room for knowledge that we sense on the body, but, that is not to be captured by simple models or technical manuals?

125B Anne Johnsen, Norway

The Strengthening of Affect-Consciousness and Emotional Competance in Close Relations

To be affect-conscious implies the ability to be aware of and tolerate what we actually are experiencing and feeling. It also implies the ability to utilize the information given by our feelings, and express what we experience and WHOM WE ARE to others in an adequate way.

Extended affect consciousness strengthen our self-demarkation and psychological functioning.

The ability to be present for others in close relationships depends accordingly on our ability to be present in our self in our own life. An intersubjective interaction is a sharing of emotional experiences and events between individuals (inter – subject). A therapeutic strengthening of the intersubjective interaction requires therapeutic models that includes both the individual and the systemic perspective. In other words : We need to understand both the implication of being a subject and we have to understand that it is exactly in interaction with others that the subject is created and confirmed.

Anne Johnsen has for many years used the model of affect consciousness as a therapeutic model in her work with couples and families within Familievernet (The Family Counselling). Her presentation will present relevant theory and methodology from the model she’s practicing. She especially will emphasize on the importance of focusing on emotions and self experience in the therapist’s dialogs with the clients.

126 Eija-Liisa Rautiainen, Finland**How to develop couple therapy with depression:**

Co-research interviews with couples and therapists
In the workshop I present the first results from a study, where I have interviewed couples, who have completed couple therapy for depression, with their therapists. In the interviews I used Tom Andersen's ideas about co-research practices (samforskning). First I interviewed the therapists while the couple listened, then the couple while the therapists listened and finally we talked all together.

This study is a part of a research project called Dialogical and Narrative Processes in Couple therapy for Depression. The aim of this project is to study both the effectiveness of couple therapy and the change processes that happen in therapy. The co-research interviews aim at finding ways of developing work with couples with depression.

In this context,
What do therapists want to ask from their client?
What do they think the clients appreciate in their way of working?

What do the couples find useful in therapy?
What was not useful for them?
How would they want us to develop our work?

These are some of the questions I have asked and of which I tell in the workshop. In addition to telling about the results I invite the participants of the workshop to share their own experiences about working with couples.

127 Beryl Fagerlund, Finland, Inger Ulleberg, Norway, Svend Aage Rasmussen, Denmark and Kenneth Thosteman, Sweden**Idea-developing and writing workshop**

This workshop addresses people who feel like writing professional articles, and who feel they have something they wish to say. If you have some interesting experiences from practice, have made an exciting study or learned theories which have widened your understanding of practice; then: this is your workshop! You can send articles in progress and get feedback in a professional context. Those who send in articles will take part in response groups and will get the other participants' articles sent before congress. Groups will be arranged around the articles. We will make the groups from where each individual is in his or her process. We will work with processes individually, in small groups and in plenary. The working methods consist of microwriting, interviewing, brainstorming, and commenting in different

ways. We expect everyone to take an active role by presenting their own ideas and engaging in the ideas of the other participants. Hopefully everyone will come closer to writing or developing their text through this workshop.

128A Monica Hartzell, Sweden**Finding out what Children Feel about the First Meeting at the CAP**

It is often told, that the first psychotherapeutic or psychosocial meeting has a big impact on the coming work. Still, it is a less explored field. At the CAP (Child and adolescent psychiatry) children are "identified patients", and there is a challenge included in working with children and adults at the same time. Do children and young persons find that this is done successfully? What do they describe from the first consultation at CAP?

Is it like in many family therapy contexts, that they tend to come in the background?

A research project was conducted in Uppsala, Sweden, where the ones who participated in each first meeting were interviewed together. Reflectors were present to help the interviewer to focus on descriptions of the first meeting.

In the workshop I want to discuss the importance of the first meeting in relation to:

- a) what the children say. What was important to them?
- b) in what way children's "voices" are heard in treatment as well as in research. Could we involve them more than we do, and why don't we already?

the therapists' attitudes and the context of the meeting.
What governs therapists?

128B Anne Marie Villumsen, Denmark**A debate on the foundation for children's learning, development and creation of identity in pedagogical work**

In Denmark as well as in other Nordic countries children's competence and qualifications has come into focus in pedagogical work. This presentation puts into question whether this focus on the competence of children has generated a situation where children's motivation for learning and development has become a task for others outside the child. Furthermore it puts into focus the possible consequences of this involvement in regard to the child's development of identity. It is a debate on the terms for working in an appreciative way with the child's value and own terms for learning, development and creation of identity.

129 Gunvor Ek and Guro Hansen Helskog, Norway

“Still Parents” – good enough cooperation between parents after divorce.

“Still Parents” is a pedagogical program for parents after divorce. The program can be used in courses or in therapy with individuals and couples struggling with their parental cooperation after divorce.

Some children end up struggling in the middle of their conflicting parents after a divorce. Our hope is that “Still parents” can help the grown ups in a way that gives the children a more free relationship to each of the parents. This can best be accomplished, we think, if the parents work towards

- getting insight and understanding which can help them handle strong feelings
- seeing that the other parent can be a good father or mother even though the relationship between the parents was/is not good
- separating the relationship between parent and child from the relationship between the ex-partner and themselves
- getting more conscious of ones own behaviour and communicational patterns
- treating, reconcile with and learn from what has been, and focus on the life they want to create.

130 Rolf Sundet, Norway

Working with process and outcome: Service user and therapist experiences of a collaborative family therapy practice

A research project applying qualitative methodology to investigate a service user focused practice will be presented. Using two tools (the Session Rating Scale & the Outcome Rating Scale) developed by Barry Duncan, Scott Miller and Jacqueline Sparks, the therapists are provided with feedback from the clients/families on process and outcome. This feedback is the material for collaborative therapeutic dialogues which gives structure and content to the therapeutic work.

Experiences and perspectives of the families and therapists on the use of these tools and the partaking in this practice will be presented. Suggestions for how to work with process and outcome within a collaborative practice will be presented. Possible consequences for the professional stance and attitude of the therapist will be presented.

131 Pia C. Aursand and Trine Charlotte Eikrem, Norway

Between autonomy and force

Since 2006 Aker Family Office has been focusing on forced marriage, because we randomly have had contact with clients who have been exposed to this. In autumn 2007 we started a project where we systematically have gathered information about this area. We have established a good overview concerning different parties and political guidelines. The project goal is to reveal and possibly cover some of the holes in the help offer and we have received concurrent responses from the parties that our competence is wanted. We argue that the Family Offices have a lot to contribute with since this definitely concerns family related problems. A thorough evaluation of security is always a requirement. Even though the level of threat prevents working with the family members gathered, a family therapeutic framework is a good starting point when working individually with youths from collectivistic cultures. Preventive therapeutic conversations with the family can forestall possible crisis where youths are forced to abandon the family. Youths who have abandoned their parents will often want contact with other relatives or siblings because they cannot endure the loneliness and isolation. In some cases the young ones may wish that someone talks to their parents without themselves being present.

132 Jørn Nielsen, Denmark

Back to the basics: systemic key-concepts combined with modern research

Clinical work with mental illness and social problems will always look for not-yet known possibilities and pathways to be discovered. Such an approach takes hope, courage and optimism.

The optimism is rooted in rediscovering and revisiting basic systemic virtues: central ideas from Bateson, Maturana and von Voerster will in this presentation be combined with modern neuropsychological research, research in resilience and creative search for new and alternative identities for our clients.

The combination takes us to a transdisciplinary approach driven by inquiry, creativity and the connection between what is to be observed and what is to be imagined. It takes us to a clinical practise based on a contextual understanding of biological, psychological and social phenomena.

These ideas are based on clinical experience but more than that: on a discussion of the position of mental health disciplines in a society marked by polarity and exclusion, and where social problems are seen as personal failures.

If psychotherapy shall exceed disciplinary functions of modern power, if it shall counterbalance today's extensive creation of pathological identities, we must develop potential alternatives to program- and evidence based practises. The preferred values in such a clinical practise will be presented along with ethical and professional responses to clients invitations to us.

I33A Heidi Eng, Norway

Queer Theory and New Families

This paper will present a theoretical perspective called Queer Theory, and discuss how this perspective can be used in the field of family therapy. This theoretical perspective, focus specifically on sexuality, sex/gender and power relations. I will, in this paper, present what questions a queer theoretical perspective raises concerning knowledge on sex/gender and sexuality, and how this could be used in family therapy theoretically and in practise. The issues I want to touch are linked to conceptions like the heterosexual matrix, heteronormative sexualities and genders/sex, and conceptions on "the good partnership/marriage/life together".

Family patterns is under change both by way of how same-sex couples challenge heterosexuality as a dominant norm creating family and parenthood, and how the former context of the nuclear family to a greater extent has been replaced by other social arenas for caretaking, emotional relations and sexual relations. This raises a need for a distinct focus on how people in late modernity Norway experience and practise sex/gender and sexuality in "new and old" contexts for family and relations. What ideas about marriage/partnership and about parenthood are being challenged today? Is the professional competence in family therapy based on heteronormative conceptions on marriage/partnership and relations, and if so, what consequences do that effect?

I33B Aase Prøitz and Edel Rønning, Norway

Do you take for granted that your client is heterosexual?

Lesbian and homosexuals are as different from one another as everybody else. They are, however, in minority and thus subject to varying degrees of discrimination. The last 25 years health- and social workers, often themselves lesbian or homosexual, have worked to enhance knowledge and clinical understanding about this minority group. In order to work empathetically and effectively with lesbian and homosexual clients, therapists need to be aware of certain clinical and practical aspects. The presentation outlines a guide to a clinical "how to" within a social psychological frame.

I34 Allan Holmgren, Denmark

Anxiety, depression & individualism: The absent but implicit

With Allan Holmgren, adjunct professor, Copenhagen Business School; director, mag.art. DISPUK, Denmark Michael White, one of the most innovative therapists in the last century, died the 4th of April in San Diego. This workshop is dedicated to him and based on his ideas and practices:

The modern answers to the life conditions in our capitalist and liberal societies seems to be anxiety, stress and depression. The modern form for despair.

Each époque and time in history creates its own problems and its own answers. There is no society without problems, no innocent places. The answer to the mental problems in our time seems to be psychotherapy – a kind of mental incest. But the solution to the problem might make it worse.

Outsider witness practice seems to be one way to create counter-power to individualism and the curse of freedom. This workshop will present video-/DVD-examples of clinical work demonstrating different narrative practices of the metaphor of the absent but implicit.

I35 Arild Aambø, Norway

Caring for families in the multicultural society

Globalization and the enlargement of Europe have led to increased migration in all the Scandinavian countries, and, as a consequence, we increasingly encounter new family constellations, new problems, and new challenges which from time to time will put our preferred ways of thinking on trial. With some problems linked to 'forced marriages' as point of departure, this round table discussion will throw light on the role of family therapy agencies in our attempts to ease frustrations and promote health in the relevant unit of communicating people.

I36 Laila G. Aamodt et al, Norway

Learn from practice is to discover practice

Families in need of help from both child care and child mental health suffer under the co-operation difficulties between the two services. The project "The FAMILY IN FOCUS - a co-operation project between child care and child mental health care in Baerum", Norway (2006-2008) has an action-research design which means to learn from practice. Useful help is based on three principles; accessibility, client participation and professional flexibility.

137 Sigrun Juliusdottir, Iceland

Individualism versus collectivism – Irreconcilable opposites?

Our social environment is changing rapidly and dramatically influencing the lives of common people all over the globe. The leading contemporary social critics, such as Sennett, Bauman, Bourdieu and Zizek, may help us understand the interacting forces at work, the associated opportunities, and – no less important – the threats. Literature and art mirror our culture. Thus, for instance, when we deal with central contemporary phenomena like individualism, isolation, migration, alienation or exclusion, we take into account the present eco-social and cultural conditions of man linking the macro contingencies and the daily lives of individual citizens. The new scene is also fundamentally changing the premises and role of welfare professionals – in particular the options and challenges of family workers. Through its tradition, the profession of family social workers is firmly rooted in the original ethical values of the helping profession, simultaneously respecting history and the comprehensive ecological perspective of social work. More recently this portfolio has been enhanced by postmodern methodological and theoretical development, and research activity in the area. This is the basis of our competence to influence policy makers as well as our own working conditions, for creating professional breathing space. This observation holds in particular when it comes to decision making and ethical dilemmas, the concomitant socio-political meaning and its private implications for clients. We argue that in the cases when interests of the individual, intimate relationships and the market conflict with each other, in terms of concerns or solidarity, individualism vs. collectivism, then the knowledge/power and awareness of the helper are crucial. With professional power based on both tradition and theory, family social workers are able to empower clients with insight, courage and hope, as well as to reap confidence from leaders, policy makers and the general public.

138 Haci Akman, Norway

Enforced travelling and exiled love

Two stories about exiled love are presented. The stories illustrate how love in exile cannot be diminished by borders separating people. Nothing can replace the love you experienced, and later left, in your native country. Neither freedom, welfare nor the benevolence from others can change this. Love in exile exceed even the most unsurmountable psyical borders. The more distant and unattainable the object of love is the more intense the experience of it is. Unattainable love often has a will to force it's way despite social obstacles. European tradition offers many examples

of loveheroes who claim their right to love, despite social condemnation. Their love is socially impossible. This romantic love is hard to unite with real life. In trying to do is, one can easily bring death and sorrow to oneself as well as others. Rather than doing this, the person who lives in exile often chooses to live alone with love, longing and also with an intense hatred.

The love and longing of the Vietnamese man is closely linked to the Vietnamese family patterns, with it's attachment to relatives and land- and to the harmony that follows when balance is created between these matters. Being separated from this native land, and from relatives you according to tradition are obliged to take care of, creates and unreparable break with tradition.

Living in exile means being distanced from basic values; values that are almost impossible to replace.

In exile love finds no peace.

139 Wencke Seltzer, Norway

Attending to interactive bio-psycho-cultural processes in relational therapy: An evolving systemic approach

In a multifaceted, postmodern world, it is imperative that therapists think and practice in polyphonic terms. Polyphony involves interactive and uttered dynamics within and between contexts. Therapists must attend to the “within” of client systems, therapist perspectives, and in the “between time and space” (chronotope: Bakhtin) of bio-social, emotional, relational, and cultural therapy issues.

Engaged therapeutic attention involves a sharing of emic (subjective: viewed from the inside) and etic (“objective”, viewed from the outside) meaning. Also, implicit as well as explicit ways of expressing meaning are encouraged; in minded, imaginary and/or bodily terms, and in the form of narrative declarations.

Examples from talk sessions involving families with a child diagnosed with affective disorder (depressive/bipolar), will be given. These sessions illuminate polyphonic interactivity, and tend to minimize otherwise monophonic professional paradigms (“hard” and “soft” sciences).

140 Sissel Reichelt, Norway

Reflecting team as a model for supervision groups

Through the last 20 years most family therapists in the world have been inspired by ideas connecting to the reflecting team, or reflecting processes, as developed by Tom Andersen. This way of conducting conversations has spread

far beyond family work, as in supervision, staff-meetings and educational groups.

The subject for this symposium is the use of reflecting teams in supervisory groups without the client present. It has been an increasingly used approach in Norway (and probably also in other countries), but very little has been written about it. This inspired to an exploration of how the approach is used, and eleven experienced supervisors, the therapist presenting a case and one member of the reflecting team were interviewed while looking at a tape of one particular supervisory session. The questions were directed towards how the different parties experienced the session, and their reactions to and thoughts about the procedure.

Results from this exploration will be presented and discussed in the symposium. It will be argued that one main issue is to follow certain guidelines for conducting the pre-interview, the reflection and the post-interview, in order to maximize the benefits for the therapist presenting a case.

I41 Jan-Christer Wahlbeck, Sweden

The lyrical dimensions of family therapy

Family therapists and poets move in the same existential dimension. They take a look behind the scene of life, they question things that look obvious and they realize that there are many realities. With their clients, whose life has been shaken, the family therapists have an opportunity, like the poets, to rediscover the world and what it means to be a human being. Family therapy and lyrics can both function as guides in life: 1. With words you try to get in touch with things that cannot be totally described. 2. You are forced to be honest towards yourself. 3. Life can turn towards a new direction. 4. Phenomena show how they carry many different meanings. 5. A kind of trust is emerging that does not require you to close your eyes. 6. You get help in dealing with the evil in life. 7. Sensitivity is prevailed without bitterness. 8. You get comforted in the middle of the conflicts in daily life. 9. Both solitude and connectedness to others are made possible. 10. Every day life and the divine are united.

I42 Jaakko Seikkula, Finland

Research for developing practice based evidence in family therapy

The knowledge we use in family therapy is mainly produced by ourselves. In the increasing variation of problems that clients have and in the approaches the therapist have, we no longer have ready made models that we can learn. The presupposition for future development is to start to analyze our own practices to learn of it and to develop it further.

In the presentation it will be focused on how to construct naturalistic design that is based on the practice. In the "Evidence based medicine" models empiristic and artificial practice are constructed to make generalizeable knowledge possible. In those studies the external validity is very poor. When we start to investigate our own practice, the external validity will be better. When we combine the analyses of the therapy processes and the effectiveness, can we learn to develop our own work. We do not need to change our practice for making the research possible. Analyses can be conducted without therapy manuals.

I43 Mia Andersson and Per Götberg, Sweden

Maturbateson revival - On being epistemologically and ecologically correct in the flow of transition

Paradoxes and impasses are indicators that people are stuck in a static, reified world, whereas options for dissolution of what appears to be insoluble dwell in flow and relation. To be EC, "Epistemologically/Ecologically Correct" is to be in relation. This implies that the total system to be explored consists of a particular unit and its environment in co-creation.

However – it is never possible to be fully EC! – as we will never be able to observe the system independent of our own activity. We are in a not-knowing position, Goolishian claimed. Explanations are tranquillizers, says Maturana, and according to him we are not aware that we are not aware. Cecchin contributes with "curiosity, prejudice and irreverence".

Tom Andersen called attention to the determining difference between the concepts explanation and understanding. Imposed explanations are perceived as transgression, and counter to healing processes. Understanding, on the other hand, is about invitation into the unknown, to a co-exploration of what is.

This subplenary will demonstrate how impasses dissolve in new understanding. It shows a praxis with paradoxical impasses, that a quarter of a century the "Maturbateson way" has led to.

I44 Gunnar Holmen, Norway

Adam – where are you?

This is a project which has been managed by Familievernet i Egersund since April 2005. This project has focused on men's relations, caring for families and children and how expectation between job and career and the modern com-

munities' expectation to equality of status influence men's conditions of life. The project has also focused on men's health situations after divorces, and how divorces influence on their fatherhood.

All figures in statistic materials show that 7 of 10 applications to Familievernet are done by females, and 8 of 10 divorces are desired by females. Studies also shows that 8 of 10 children are mainly raised up by their mothers, and fathers home only will be a "visitor" home.

These facts help us to understand how difficult a divorce is – for both sexes – and especially for many men and fathers. Their lives are turned up-down and causes a lot of social and psychological pressure that effects on men's life qualities. These facts and situations raise a lot of questions such as:

- How does a man think about his different roles?
- What is important in a mans life?
- What brings him his life quality?
- In which way effects the communities expectations to the male sex on his behaviour and life quality, and how does the male culture itself effects on the same?
- Which thoughts does a man have about equality of sex's status, and how these thoughts effects on his behaviour in relations does to women.

These questions have been answered in the project, and will be presented on the conference.

145 Frode Thuen, Norway

Clinical challenges in working with couple relationships after infidelity

The point of departure is the challenges of coping with emotional stress, insecurity and doubt related to infidelity which the lecturer discusses in his latest book; "Infidelity. About the backyards of love" (Thuen, 2006). Here a division is made between challenges for the betrayed, the betrayer and the couple. Furthermore, the way the lecturer work with couples affected by infidelity is outlined. This work is based on adult attachment theory and principles from Emotional Focused Couple Therapy, as these are described by Leslie Greenberg and Susan Johnson. Possibilities and limitations related to this theoretical and therapeutic approach when dealing with infidelity will be discussed.

146 Jon Middelborg and Grete Lilledalen, Norway

Safer Childhood. Couples therapy – a useful method to help children who lives with domestic violence. How to assist children living in families with domestic violence.

The workshop describes a systemic model for couple therapy when parents want to continue to live together in spite of serious violent episodes from one or both partners. The model proposes a double agenda, safety work and couple therapy. The safety work includes couple sessions and individual sessions, assesments of the violence and assesments of exclusion criteria. The aim of the safety work is to complete a security planand a non-violence contract between the partners. The main issues in the approach is to exceed the confidentiality and involve another person from the couple's private or professional network in order to make the violence less private and help look after safety of the childre during the process. A dominant theme in conversations are the parents' view of the situation of their children as well as conveying information about the serious consequences for children growing up in an environment with domestic violence.

We will preent experiences from being a part of ta three years project in Norway including family therapists form family guidance clinics, child protection services and women's shelters aiming at improving our competence in helping children who are exposed to domestic violence.

The workshop will present the approach as well as inviting the participants to reflect on and discuss our ideas and experiences.

147 Jaakko Seikkula, Finland

Dialogue as the skill of answering in the present moment of family session

In open dialogue meetings with the family and social networks as well as with a single client generating dialogue becomes the primary aim. In dialogue the polyphonic voices of the patients become heard and a dialogical relation emerge. All this happens in the present moment, in which we shift from focusing on narratives to telling the narratives. Instead of explicit knowledge as embodied living persons we live the present moment as implicit knowing. In the workshop the idea of being present and developing our skills of answering both the presence and the narratives will be clarified.

148 Sissel Reichelt, Norway

The use of reflecting team in supervision groups.

The workshop is based on the presentation of the method in the symposium friday morning. The method will be demonstrated and discussed through a case from one of the participants.

We will be working with the three parts of the process: Interview, reflection and concluding interview.

149 Søren Hertz, Denmark**Problem behaviour as invitations to others and also to our incurable optimism – Hope, courage and not yet discovered potentials**

In the Scandinavian countries there has been a significant boom in referrals of children and youngsters to psychology and child and adolescent psychiatry. And there has been a boom in the diagnoses of autism, ADHD, depression and personality disorder among others.

The workshop offers new perspectives on these health challenging issues focusing on the not yet discovered potentials, not belonging to the single person, but connected to the processes created in common. It states, that hope is not only a feeling, but merely an activity.

In the systemic field there has been a persistent focus on resources and positive feedback – seen as a contradiction to the focus on problems and disabilities elsewhere. This workshop cancels this contradiction and shows, how a persistent appreciative focus on the seriousness of the presented problem creates a central guideline for change and in that way can be seen as the core invitation to our incurable optimism.

Illustration from clinical practice will be mixed with theoretical considerations. There will be good opportunities for mutual reflections.

150 Karin Barth and Olea Smith-Kaland, Norway**John M. Gottman's Couples Therapy – Relevant in Scandinavia? Experiences with Norwegian Couples**

We will give a short introduction to Gottman's couples therapy and will present their experiences using Gottman Method Couples Therapy. Both are experienced family and couples therapists and work at the Bjørgvin Family Counseling Office in Bergen, Norway. Olea is American, and Karin is Swedish.

For more than 30 years, the American psychologist John M. Gottman has been involved in research on couples. He has been especially interested in studying what he terms Master Couples, that is, couples who have a mutually satisfactory and positive relationship over time, and he has been anxious to spread this knowledge. As a result of his research, he says he can predict what kind of behavior and attitudes will lead to a good and stable relationship and what will lead to a rupture. He and his wife, Julie Schwartz Gottman, have translated his research results into a therapy method. This method builds on his Sound Relationship House Theory

and is called Gottman Method Couples Therapy. It is an integrated and broad method which consistently incorporates the latest in research and clinical findings.

151 Paal Rasmussen, Norway**"A workshop on Power in Close Relations"**

The workshop will cover the following:

How can we understand the concept of power in close relations?

How is such power created, what are its properties, and what are the implications for the therapeutic encounter?

The reasoning behind this research can be summed up in the following way:

Men do not speak about their lost battles

Men seldom seek out the helping professions and ask for help on relationship issues

We have to understand men

Thus we need to develop a model for masculine psychology that includes "The silent Male"

A core theme in this understanding is "The silent language of power"

This is how we summed up our preliminary enquiry for the research project "Sustainable families – based on equality."

Typically men seem to have a limited action repertoire for handling crisis in close relations, leading to a crisis more easily reaching existential proportions.

This is evident in recent cases where Norwegian men have opted to annihilate themselves and their families in preference to entering into a dialogue about their situation. The preference for this "silent alternative" is also evident in family counseling/therapy, where it affects who seeks treatment, and the therapeutic encounter.

Studying how power in close relations work, could be a key to understanding the exchange of emotional content between partners in a relationship, and it may prove beneficial to view this exchange in a power perspective. The workshop will focus on providing a concise introduction to the term "relational power analysis" and on how this term can be applied in a therapeutic setting.

152 Anne-Mari Fleime and Gunvor Bertling Scholz, Norway

A therapeutic journey: From an inhibited form of emotional expressions to expressions through selfmade drawings and paintings and awakening narratives.
A presentation of a therapeutic work in a family counseling office.

In emotional-focused couple therapy, fragmentary and confusing narratives were uncovered. The narratives seemed insubstantial and marked by fluctuations, void conditions and lack of emotional substance. The experiences of the client were unspoken images and speechless dreams that were difficult to verbalize. During sessions the images and dreams were transformed into artistic drawings and paintings, which evoked narratives. The therapeutic discussions gave meanings and emotional substance to the stories. A selection of 34 pictures, which express different psychological issues, constitute an exhibition of these artistic and therapeutic processes. Some pictures impart retrospective glance, and others express frozen, present moments or expectations of the future. We talk about these processes with each other and the visitors of the work-shop and exhibition. Relatives will be present for questions.

153 Marianne Bie and Berger Hareide, Norway

The Norwegian "wave" of couple workshops
A discussion about the importance of psychoeducative approaches

This workshop invites to a closer look at the phenomenon of couple relationship workshops. More than 5 000 couples attended different couple workshops in Norway in 2007. As far as we know, Norway is unique internationally as to an extensive public endeavour in this field.

The workshop will be in four parts:

- From a cultural and social analysis:
What is the background of this preventive engagement? What has made couple workshops something that is acceptable for people to take part in? How have they acquired such a widespread dissemination?
- From evaluations and interviews:
What do the participating couples tell? What do they experience as meaningful? Do the workshops have any effect on their relationship?
- From interviews with family therapists:
Why do many family therapists experience these workshops as an important and meaningful part of their work? How can a psychoeducative, partly normative approach go together with systemic counselling?
- From experiences with "Godt samliv" (= good couple relationship):
What kind of contents and which workshop methods are important? What can we learn from the big national project

"Godt samliv" – couple workshops for parents when they get their first child?

There will be short presentations, role play, film samples and dialogue with the participants.

154 Margareta Teke, Sweden

Conflict Theory Applied to Family Therapy

Wherever there are human relations, there are conflicts. The family is the first and most important context where you meet and learn to manage conflicts.

This workshop will give you some theory models to analyse conflicts and understand the strategies you use to handle them. We will also analyse misunderstanding, a common reason for conflicts to get locked. I use these models in my work as a family therapist, both to guide my own way of leading the session and to give the family a guide on how to behave constructively.

Parties in a conflict sometimes need a mediator to manage to keep the dialogue on the right course. How to conduct the role of a mediator, not uncommon for a family therapist, will also be addressed.

155 Per Eriksen, Norway

"Negentropy" or "Thick Descriptions"?
-When "New" becomes "Old" and "Old" becomes "New". A spotlight on how metaphors generate meaning in therapy and our everyday lives.

In the work-shop I will describe how *concepts* and *metaphors* changes in popularity and reputation, both in our profession and our contemporary culture. Such trends, like fashion, seems to be unavoidable phenomena both in (popular)science and everyday life. I will try to show how such changes can be understood in the light of general perceptual processes, I will also argue that a rich understanding of how things new become things old (and vice versa) is important in therapy.

156 Märta Tikkanen, Finland

What happens to the marriage if all the cows prefer the SHE-doctor? About inspiration and competition when man and wife share professions

How does a man choose his partner? How does a woman? Is there a balance of power in relationships from the very beginning? Do we lead different lives considering our professional capacity? How do we handle promotion and competition? Hierarchies among men, and among women. Professional

skill, experience of life. Is the intern rivalry more evident in some professions than in others? Society aspects

157 Anne Øren and Kristin Tafjord Lærum, Norway

Questionnaire - based therapies or therapeutical questionnaires?

In this workshop we will pass on ten stories about objections, possibilities, surprises, disclosures and corrections that familytherapists have gotten by using process evaluation questionnaires at the Familydepartment at Modum Bad. We wish to present experiences from using these weekly evaluation forms, filled out by both therapists and patients. The original purpose of using these forms was to assemble data for research and for user evaluation of the treatment.

There is a beginning agreement in the field of family therapy about the fact that family-treatment and family-research should mutually enrich each other. Quantitive research design can be a challenge to implement and to influence therapists practice and treatment- systems in the long run. This is how it has been at the Family department at Modum Bad as well.

In the course of the five years the Familydepartment has used these weekly questionnaires the therapists have gained different experiences in using them as part of the treatment. Many therapists experienced that the weekly process-evaluations awakened an interest in the answers of the patients. Many began to look upon immediate feedback as a resource for the therapy. In the wake of these experiences it has become a pronounced goal to use these forms as a therapeutic tool. Therapists are required to administer the forms but they are nevertheless free to use the patients feedback in therapy.

158 Anne Oppigård and Jogeir Berg, Norway

From focus on the client in hospital to a more family - and network centred approach in an acute psychiatric ward – how can that be possible?

We will present a project which started in 2005 at an acute psychiatric ward in Molde. The project deals with how one can establish and integrate different family- and network centred approaches as part of the different treatment programmes at the ward. To a considerable extent this has consisted of initiating and accomplishing network meetings for the patients and establishing a group for activity and reflection for members of staff together with two training programmes under the auspices of Molde University College: Initiating and conducting network meetings and reflecting processes. The work is an integrated part of the daily work at the ward and is mainly carried out by the staff.

159 Per Arne Rød, Norway

High conflict parental divorce – a comparison between children's and their parent's experiences.

This research investigates how children and adolescents in Norway experience high-conflict parental divorce, after the court had made a decision about daily care. Several international studies in the United States and Scandinavia have focused on divorce. There is strong consensus in the research literature that children whose parents have divorced are at increased risk of displaying a variety of problems compared to children living in continuously intact families. The elevated risks cover a broad range of problems, including externalizing, internalizing, social and academic problems. Moreover, the risks do not seem to be confined to childhood but tend to persist into young adulthood and adulthood as well. One of the risk-factors is conflict between their parents.

Divorcing parents in Norway, who can not make an agreement about daily care for their children up to 18 years, can bring their conflict to the court. In this study we wanted particularly to examine children's experiences in their family, but also their parents, about the time before, around and after the court-ordered physical custody. How did they perceive and interpret the conflict, and how did they react to it.

160 Marianne Takala, Finland

Roots and wings for the children - empowering families and networks in securing the therapeutic results of foster care

Koho is a 3-year project (2006 – 2008), financed by Ray (Finland's slot machine association). The project has been effective within both private and public foster care services. The field of activity covers the Youth homes Nummela and Valokki, the family centre Harjula, the family homes Koskela and Toiska, the units of the City of Seinäjoki that are the family centres Pajurinne and Kärjenmäki, and the foster care unit of the federation of municipalities, the family centre Vanamo. The co-operation within this project has stretched to a radius of 300 km.

The objective of the Koho-project has been to generate a working model, which will secure the results obtained through the rehabilitating care given in the foster care units of child welfare, as well as the child's / young person's good life management when the foster care ends.

The basis of the model is co-operation with the family and other near ones, the foster care unit, the municipality that offers the foster care, and the rest of the required authority network. In this project we have tried to test and to find working methods and practices that support the empowerment of families and networks. Another goal has been to support the fulfilment of shared parenthood. Feedback

during the project has been positive, on the whole the families have been motivated and the working methods of the foster care workers have become more family- and network oriented.

When coming to foster care children bring along their entire life: their experience, their family, relatives and near ones – and their defencelessness and their dreams. The work for the roots and the setting up of the post-care must begin already when a child is taken in foster care. In order to maintain the therapeutic results and the life management after a foster care period, a child needs an empowered social network. An authority network alone is not enough to help a child take off and fly towards a good future and the fulfilment of his dreams. Life situations that led to foster care and getting used to a shared parenthood are a burden to a family. In order to manage these emotional burdens, it is necessary to do process work (healing and correcting) with the family. Family work based on educational questions or just on keeping in touch is not enough.

It is important to make the journey to the child's roots and wings as an equal partner, together with the child and his natural social network.

161A Svend Aage Rasmussen, Denmark.

Postmodern treatment of young women suffering from bulimia

The workshop will describe group therapy for young adult women with bulimic symptoms at The Clinic for Eating Disorders at Psychotherapeutic Center Stolpegård. The group therapy is based on a systemic/narrative "diary of food" which shows a picture of the everyday ecology of young women in late modernity. The diary shows clearly how important the group of peers is in identity formation and understanding of problems, and the peers in therapy are in the course of therapy becoming important in the solution of problems as well. By the use of reflecting processes the group develops into a space in which oppressing discourses of body and gender are also debated. Acknowledging the great importance of the family of origin also for grown-ups this family is also included in therapy as is the remaining network. Therapy also includes instructive interaction in the form of dietician counselling.

The workshop shall describe the therapy and its theoretical background in systemic/narrative theory, social constructionism and poststructuralism.

161B Christina Lillman Ringborg and Dick Eriksson, Sweden

The mobile team in family oriented treatment of eating disorders – 300 families treated so far!

In 2004 a mobile team was formed to work with treatment through home visits to strengthen the family oriented treatment offered when a young person is suffering from an eating disorder. The mobile team is made up of a manager, 6 nurses and 2 doctors working part-time. The good results of this treatment modality have resulted in a reduction in the number of apartments for family treatment in the clinic and day care treatment.

The starting point for the family based treatment is to prescribe meals for the patient to eat. This will increase the anxiety and the team will work psycho-educatively and psychotherapeutically to explain the mechanisms of the anxiety and to increase the family's and the patient's ability to handle it. The family receives support to handle the increased symptoms that will occur during the treatment. The mobile team views the whole family as an important resource and partner to work together with in the hard work against the eating disorder.

162 Tor Fjeldstad, Norway

Tolerance for uncertainty

Therapists' tolerance for uncertainty is an important part of beneficial therapeutic processes. The theories and experiences from Client Directed, Outcome Informed Treatment (CDOI) (Duncan, Miller and Sparks 2004; Ulvestad et al. 2007), shows that to give clients more influence over treatment both stimulates and challenges therapist ability to tolerate uncertainty. In the workshop, I will give examples from Collaborative Therapy (Anderson and Gehart 2007) and Solution Focused Therapy (De Jong and Berg 2005). I will also discuss how research (Skovholt and Rønnestad 1992; Orlinsky and Rønnestad 2005) shows that therapists tolerance for complexity is vital as a mediator between different stages in therapist professional development. In the workshop, I will give examples on how therapists can develop their tolerance for uncertainty, both for the purpose to become more effective therapists and to stimulate their professional development.

The workshop will be a combination of a presentation/lecture and exercises that aim to elicit the participants' experiences of their own tolerance for uncertainty. The exercises will build on knowledge that mindfulness (Siegel 2007) can be a means to develop ability to be present in the client's narrative without getting overwhelmed and disturbed by ones own feelings and reactions.

163 Staffan Røijen and Jytte Gandløse, Denmark**What is healing supervision?**

Group supervision with external supervisor as a process of development.

The process in supervision consists of many elements: To pass experiences on, learning, inspiration, a large amount of inputs to the group who receive supervision to prepare, qualify and motivate them. An important function is also to prevent burned outs with following lack of energy. We will focus on the process of supervision and the fight against burned-out. Our starting point is, that supervision is a healing process. A process will create energy and creativity. We are inspired from Aaron Antonovsky ideas about "sense of coherence" and "salutogene processes", and ideas from Wittgenstein and Foucault about language and power issues, and from an ongoing group with Peter Lang and Elspeth McAdams.

The meeting will be with a short introduction, in which we share our experiences and thoughts, and a following session, where we together create new ideas and share experiences. We do hope we will get closer to an answer to "why is it important with supervision? And is it a good idea with an external supervisor?"

164 Gunnar Bustnes, Ragnhild Østby, Anne Kari Haugdahl, Tormod Rimehaug, Norway**How to integrate parts of the family therapy theory and understanding in these specializations?**

The for this dilemma is child institutions, child psychiatry and child work in the general health service. We have realized that the understanding of family therapy thinking in these sectors are important but not enough developed. Many of the therapists and helpers do not go through a professional family therapy program. Although research have found out that in many cases family therapy is a useful or the best intervention. Our question is: How can family therapy thinking and understanding be taught in our "master program in child and adolescent psychiatry".

Our program which started in 2006 gives an opportunity to specialize in family therapy, but we have also other specializations, such as social work, milieu-therapy, child- welfare and pedagogical specialization.

165A Hans Christian Ramskov Jensen, Norway**Using family and hypnotherapy together**

In this workshop I will say something about how you can use hypnotherapy and family therapy together. Jeffery Zeig said, once upon a time, that to combine hypnotherapy and family therapy are just as possible as that a cat and a dog have sex. There have been written a lot about hypnotherapy and family therapy each part, but we find only few studies about the 2 subjects combined. When Jay Haley visited Norway in 1976 he said that all family therapy grow out of hypnosis. The reason for that could be, as Milton Erickson says, that hypnosis is a state of intense awareness and susceptibility and increased ability to sensory perception. In hypnotherapy the client is in a state where he/she is open and susceptibility. He/she has access to resources and potentials that are not available when you are in a general state of consciousness. You get a powerful and potent therapy when you combined hypnotherapy and family therapy. I will also talk a little bit of using creative technique (drawing and fairytale therapy) with hypnotherapy and family therapy. I will give a brief summary of the topic and tell some case stories.

165B Åse Holmberg, Norway**Reflections on spirituality and existential questions in therapy**

In society today there is a growing interest in spirituality and existential questions, and the word "spirituality" is well on its way into the Norwegian language. Traditionally, the field of Family therapy has had at little focus on spirituality and existential questions. Studies shows, however, that there is a growing interest in the field, but research and competence are lacking.

This lecturer will be based on a master thesis on family therapy from "Diakonhjemmet" postgraduate collage, and I will reflect upon this questions;

- What is meant by therapists reflections on spirituality?
- How are the spiritual sides of clients and therapists expressed in therapy?
- Do we need a special language to cover the spiritual side of a man?
- Do therapists experience that clients have a longing for a deeper meaning in life?

166 Dagfinn Mørkrid Thøgersen, Norway**Functional Family Therapy (FFT) in Norway**

Functional family therapy (FFT) is a family-based intervention for families and youth with serious behavioral problems. FFT was developed in the early 1970-ies by James F. Alexander and Bruce Parsons, who found inspiration from systems theory, communications theory and behavioral therapy. Recent advances in psychology and family therapy has contributed to a continued development of the FFT model. Randomized control studies have documented significant reduction in the youth's problem behavior following FFT treatment, and FFT can thereby be called an evidence based treatment. FFT treatment is offered in USA, Sweden and the Netherlands, and the regional Norwegian child welfare (Bufetat) established their two first FFT-teams in 2007.

The presentation will give an introduction to FFT's clinical model and describe its theoretical and empirical foundation. Participants will get to know how an FFT therapist uses the model as a guide for his/her clinical work. The presentation will also focus on the work done outside the therapy room to ensure the best possible treatment for the families assigned to FFT.

167 Bodil Lervik and Ella Kopperud, Norway**"Why don't you talk with us?"****Childrens' perspectives concerning separation and divorce.**

What do children tell about their experiences – and what do therapists tell about their work with separating families?

About 20.000 Norwegian children experience their parents splitting up. The Family Protection Service meet these families in mediation and therapy concerning re-organising family life. In recent years, there has been much attention around "The childrens' voice". The UN's Child Convention (1989) was incorporated into Norwegian law in 2003. This resulted in that the right of the child to be heard, was lowered from 12 to 7 years of age in 2004 (The Law about Children and Parents). Further on "the children's voices" are asked for in research as well in publications about childrens participation in family therapy.

What types of therapeutic practices are prevailing in the Norwegian family protection service? Are the childrens' voices being listened to; - directly or indirectly through their parents? Which discourses concerning children, divorce and family therapy are guiding the therapists in their work?

The workshop will start out presenting two investigations over these topics. Children are interviewed on their experience of their parents separating, and family therapists are

interviewed to get their points of view and their experiences working with separating families.

168 Anne Kathrine Løge, Norway**"Let the good stories circulate"**

I want to present the collaborative work I as a counsellor at the Family Counselling Office, have had with "Ragnar." Ragnar consulted the office and wanted to tell his story of being abusive to his former female partners. He also asked for support for his initiatives to take responsibility for his own violent actions and for his attempts to continue a life without violence. Ragnar and his family were offered consultations at the Family Counselling Office.

After about half a year, we decided to write down some of the skills that he found most useful in his own work. Use of interviews, writing and common editing have made the document. It's edited in an anonymous way. I invited Ragnar to ask other men for their responses to his work. He allowed me to present it to other men who were working with their anti-violence projects and ask for their written responses. The responses are important to "thicken" his preferred identity story. The responses have also given Ragnar more hope to continue his work for a better life for himself and his children.

169 Tone Grøver, Norway**170 Kerstin Hopstadius, Norway****Celebration of Newness**

Cultures meet and mix in unforeseen ways, both in the global perspective and within an individual. The outcomes of these conditions generate an inevitable struggle, both for the people we as professionals meet in our practices and for our own ways of seeking knowledge and skills.

To be present, to be open for the newness, the ever changing conditions of life often requires taking a step back in our professional approach, allowing room for doubt, confusion and silence. This workshop deals with that one step back. With inspiration from Harlene Anderson, John Shotter, and others we look at some practices that in different ways meet that challenge, particularly practices involving children.

171 Helle Mumm and Gerd-Onny Gauslå, Denmark

“Even though he was not singing, you could see that he sang in his own way”.

The use of music in solutionoriented systemic work – narratives from a project with pedagogues and preschool children with the aim to strengthen social skills.

This workshop will present a project in which music was used as a medium in solution focused work in a kindergarten. The participants were 16 children aged 5-6 years, mostly from families with difficulties, and 4 pedagogues plus one person filming. The overall aim of the music group was to strengthen the children’s social skills in preparation for school attendance and the pedagogues’ skills in supporting the children’s development.

The music activities were structured in a way so that the children would practise participation through ways of concentrating, contributing and sharing. The repetition of songs and tunes provided the group with familiarity and predictability. Variations of the repeated musical structure made it possible to ‘reformulate’ various initiatives from the children into meaningful suggestions that could be shared.

The pedagogues set up goals for each child in the group, on which they reflected before and after every music group session. In this way – and via the videos – they saw participation and good intentions from children who were most commonly described as difficult and with little capacities. They found that recognition of even little things helped the children – and themselves in their work.

172 Johan Galtung, Norway

The family as conflict stage: Transcendence, not compromise

Professor Galtung will look at family conflict from ten angles, that can also be used for conflicts at school and at work, with cases, and argue that compromise is not good enough, calling for more creativity.

173 Nora Sveaass, Norway

Families reunited in exile

Every year a number of people arrive in Norway in order to reunite with family-members who already are residents in the country, but who have arrived as refugees. Families that have experienced forced separation because of war, arrest or abduction, or because they loose track of each other in a context of evacuation, internal displacement or the like, have often lived with under conditions of severe stress and insecurity. It may often take years before people

find each other again, and after this, often a long time before they obtain the necessary permissions to reunite in the new country. To reestablish oneself as a family again, in exile, often after periods of uncertainty and possibly new traumatic events, may represent serious challenges for the family. The project described is part of a work aiming at preventing conflict and provide assistance to the families in the process of reestablishment. It is important that persons who meet families that have experienced family reunion or are waiting for this to happen, both in the reception centers and in the

174 Judiith van der Weele, Norway

Intercultural communication for therapists with western education background – about building alliances with ethnic minorities

During the past three years Judith van der Weele has worked exclusively with ethnic minority families and domestic violence at Alternative to Violence. With the help of video clips of a roleplay conversation with a Pakistan woman she will highlight the differences in conversing western individualistic direct communication style and conversing on the basis of collectivistic indirect style. Furthermore the session will reflect on challenges to working with women who basis is more oriented around external control/fatalism and whose religious beliefs are important for the solution of their problems. The session will highlight the need for western therapists to change styles and work from within other value systems if one is to offer psychological health care to minorities.

175 Atnaf Berhanu Kebreab, Norway

Rainbow project, a forum for dialog and value exchange. Experience sharing from partnership with immigrant organisations in relation to family life and parenthood in a new country

Atnaf Berhanu Kebreab, project leader and initiator of the Rainbow Project, will share her experiences from partnership project between four family counselling offices and immigrants organizations from Oslo.

In her presentation, Kebreab will inform the value and its use by strengthening the resources which exist in the immigrant’s network. She will share her experiences from the co-operation with the organizations and from the meetings with the minority families (migrant’s families).

The aim of the project is to prevent marital conflict in the minority families and also to strengthen parental ability towards raising up children in Norway and prepare them for a solid integration in to the Norwegian society. In addition, the project has also a specific aim to increase the knowledge,

understanding and competence of the Family Counselling staff in meeting and interacting with people from other culture and background than the Norwegian.

176 Allan Holmgren, Denmark

Re-introducing the self in therapy: From systemic structuralist therapy to narrative poststructuralist curiosity

The French philosopher Michel Foucault says in an interview that “there are only reciprocal relations, and the perpetual gaps between intentions in relation to one another.” This statement can be a guideline for our work, for our co-operations with those who either seek our help or who is referred to us for various reasons. We are working with thoughts, with systems of thoughts that are produced by specific cultures. These thoughts are manifest as experiences, as intentions. It seems as if intentionality has been left out of both psychology, philosophy and therapy for the last forty or fifty years, but now I think it is time to re-engage with the complexity of intentionality and with the relationship of the self to itself through thought.

Neither structuralist, nor strategic, nor systemic, nor solution focused therapy has any concept for intentionality – for the self. The most promising theoretical and practical (re-) discovery in the therapy field seems to be the narrative practice mostly developed by Michael White in Australia based on Michel Foucaults work, on cultural psychology and reflexive anthropology.

This lecture will present theoretical ideas about and practical examples of how to work therapeutically with a poststructuralist perspective.

177 Karsten Hundeide, Norway

Which caring functions need to be sustained in the family in order to promote a child's optimal development?

Despite all uncertainties regarding the role of parents and family in the care of children in post modern society, research has shown that there are certain caring functions that need to be sustained in order for a child to grow up as a competent member of a modern society.

These caring functions are the following

1. A child needs one or more caregivers who tend to perceive and define the child as a “person” - as a co-human being, so that an empathic relationship between them can develop where also the positive potential of the child is brought to awareness.
2. A child needs one or more stable caregivers who can participate in an emotional-expressive and loving dialogue with the child that creates the basis for a sustained, secure

and confirming relationship.

3. A child needs one or more caregivers who can provide meaning to the child's experiences, support, enrich and develop the child exploration of his surrounding world and thus assist the child in creating a predictable and safe conception (narrative) of reality and self.
4. A child needs an adult caregiver who can assist the child to develop self-control, planning skills and efficacy, through clear prescriptions of limit-setting and with encouragement to take on tasks and challenges...

A child's development is, in other words, an assisted developmental process where the child to a large extent is dependent upon the availability of engaged caregivers. The question in this context is then, where do we find these caregivers? And what is the parents/families role in this context? These are questions that are raised in this lecture/workshop.

178 Ulf Wallin, Kirsten Hörder and Vibeke Stalsberg, Sweden

Multifamily therapy in Anorexia Nervosa The Nordic Experience

Family therapy is the treatment that has the best support when treating the younger patient with anorexia nervosa. Family therapy has therefore become the treatment of choice, and has support in the national guidelines all over the world. But there are many cases of severe anorexia nervosa where this treatment is not enough, and the patients have to be hospitalised. Recently a new form of intense family therapy in anorexia nervosa has been introduced – multi family therapy. This is a treatment model that seems to make the families able to have the anorectic family member at home, and avoid hospitalisation. Multifamily therapy offers a possibility to make meaningful changes during a rather short time. It is families helping families, and gives them the opportunity to learn from what others are doing, and in a safe environment try out new solutions. This treatment model with families in a group has been developed in Dresden and at the Maudsley Hospital in London. During the last five years this has been introduced in the Nordic countries and today it is practised at ten different sites on Sweden, Denmark and Norway. In symposium we are going to present this way of working with families, and together present the Nordic experiences, with similarities and differences.

179 Tian Sørhaug, Norway**Anthropological reflections**

Tian Sørhaug will take part in the Congress as a participant observer and make his own experiences. These experiences he will reflect on the last day.

**Else Haavik og Magne Mæhle
Frøydís Lilledalen og Allan Ettrup Hansen, Norway****Workshop in argentine tango**

Our goal with this workshop is to give the participants an experience of the “soul” of argentine tango. Dance is communication. To learn tango is concrete learning of “conversation skills” in a different language, it is cooperation between two persons expressing a common (musical) experience through body language. Like in a verbal conversation, attentiveness and presence is required both from the leader and follower. All senses are used.

The participants will learn:

Aspects of leading and following:

- The embrace - “el abrazo”.
- How to walk to the tango music
- Leaders and followers movements on the floor: to become a tango couple among other dancing couples.
- To some degree, experience both to lead and follow in order to become conscious about the partners position and needs.

Steps:

- Basic steps that are easy to learn.
- To brake patterns and improvise.
- Participants with previous experience or courses will be given personal instruction or be offered their own workshops.

Therapists recognize a “good dance” in the therapy room. We offer to the participants to experience the same on the dance floor; to notice “differences that make a difference” in the dance. Perhaps it will be time dwell within these moments as they appear.

What has been learned may be put in to practice at the dancing evening.

Navneregister *Author index*

Navn Name	Land Country	Abstrakt side Abstract page	Navn Name	Land Country	Abstrakt side Abstract page
Akman, Haci/Bomann-Larsen, Karl	Norge	27/48	Nielsen, Jørn	Danmark	25/46
Anderson, Mia/Götberg, Per	Sverige	28/49	Nygaard, Ole	Danmark	20/42
Aursand, Pia C./Eikrem, Trine C.	Norge	25/46	Næss, Ottar et al	Norge	22/44
Barth, Karin/Kaland, Olea Smith	Norge	29/51	Oppigård, Anne/Berg, Jogeir	Norge	31/53
Bie, Marianne/Hareide, Berger	Norge	30/52	Prøitz, Aase/Rønning, Edel	Norge	26/47
Bjørkvold, Jon-Roar	Norge	16/38	Ramskov, Hans Christian Jensen	Norge	33/55
Bustnes, Gunnar et al.	Norge	33/55	Rasmussen, Svein Aage	Danmark	32/54
Eng, Heidi	Norge	25/47	Rasmussen, Paal	Norge	29/51
Ek, Gunvor/Helskog, Guro Hansen	Norge	24/46	Rautiainen, Eija-Liisa	Finland	23/45
Eriksen, Per	Norge	30/52	Reichelt, Sidsel	Norge	27, 29/48, 50
Fagerlund, Beryl et al.	Finland	24/45	Rimehaug, Tormod et al	Norge	23/44
Fjeldstad, Tor	Norge	32/54	Ringborg, Christina L/Ericksson, Dick	Sverige	32/54
Fleime, Anne-Mari/Scholz, Gunvor Bertling	Norge	30/52	Ringborg, Magnus/ Hopstadius, Kerstin	Sverige	16/38
Galtung, Johan	Norge	35/57	Røijen, Staffan/Gandløse, Jytte	Danmark	33/55
Grøver, Tone	Norge	35/56	Roness, Atle	Norge	19/41
Hammeken, Esther	Grønland	22/46	Røed, Per Arne	Norge	31/53
Hartzell, Monica	Sverige	24/45	Seikkula, Jaakko	Finland	28, 29/49, 50
Haug, Sidsel/Wilhelmson, Gunilla	Norge/Sverige	18/40	Seltzer, Wencke	Norge	27/48
Kanta-Hietala, Ritva et al	Finland	19/41	Sheehan, Jim	Nord-Irland	17/39
Hertz, Søren	Danmark	17, 29/39, 51	Solem, May-Britt	Norge	17/39
Holmberg, Åse	Norge	34/55	Solheim, Jorunn	Norge	16/38
Holmen, Gunnar	Norge	28/49	Sundet, Rolf	Norge	25/46
Holmgren, Allan	Danmark	26, 36/47, 58	Sveaass, Nora	Norge	36/57
Holmgren, Anette	Danmark	19/41	Sæther, Ellen Hansen	Norge	21/43
Holdt, Louise Windfelt/Olsen, Thorkild	Danmark	21/42	Samisk Nasjonalt Kompetansesenter – Psykisk Helse (SANKS)	Norge	20/42
Hopstadius, Kerstin	Sverige	16, 35/38, 56	Sørensen, Lise/Munch, Elise	Danmark	22/43
Hundeide, Karsten	Norge	36/58	Sørhaug, Tian	Norge	37/59
Håkansson, Carina	Sverige	23/44	Takala, Marianne	Finland	19, 32/41, 53
Haaland, Kirsti Ramfjord	Norge	18/40	Teke, Margareta	Sverige	30/52
Haavik, Else/Mæhle Magne	Norge	37/59	Thuen, Frode	Norge	28/50
Jensen, Per	Norge	16/38	Tikkanen, Märta	Finland	31/52
Jensen, Carsten	Danmark	21/43	Thøgersen, Dagfinn Mørkrid	Norge	34/56
Johnsen, Anne	Norge	23/44	Villumsen, Anne Marie	Danmark	24/45
Juliusdottir, Sigrun	Island	26/48	Wahlbeck, Jan Christer	Sverige	27/49
Kebreab, Atnaf Berhanu	Norge	36/57	Wallin, Ulf et al.	Sverige	37/58
Kaakinen, Sirpa et al	Finland	18/39	Weele, Judith van der	Norge	36/57
Lervik, Bodil/Kopperud, Ella	Norge	34/56	Øren, Anne/Lærum, Kristin Tafjord	Norge	31/53
Lilledalen, Frøydis/Hansen, Allan Ettrup	Norge/Danmark	21/42	Øfsti, Anne Kyong Sook	Norge	16/38
Lundby, Geir	Norge	19/41	Aambø, Arild	Norge	26/47
Løge, Anne Cathrine	Norge	34/56	Aamodt, Laila G. et al.	Norge	26/47
Middelborg, Jon/Lilledalen, Grete	Norge	29/50			
Mumm, Helle	Danmark	35/57			
Nielsen, Karen/Westergaard, Mette	Danmark	20/42			

Sponsorer *Sponsors*

Time to Connect

SAS connects you to your destination in Scandinavia in a smooth and efficient way. You will find that a flight on board SAS is comfortable, relaxing and enjoyable.

The SAS Group is the Official Airline of the 8th Nordic Family Therapy Congress and therefore offers you a special discount. Simply quote event code N00809 when calling your local SAS office and save up to 20 % on your ticket.

www.flysas.com/delegates

A STAR ALLIANCE MEMBER

FAGBOKFORLAGET

UNIVERSITETSFORLAGET

GYLDENDAL
AKADEMISK

studia

faglig begjær

stutteri

stude're, v., lat., granske, undersøke vitenskapelig, drive vitenskapelige arbeider; være elev ved universitet el. høgskole.

studia, [studia], se; faglig begjær. Vestlandets største fagbokhandel [fem butikker] i Bergensområdet, for alle, ikke bare studenter. se også; [www.studia.no.]

stu'die, en, lat., utkast, øvelsesarbeid, forarbeid til et kunstverk; skrevet el. trykt forskningsarbeid (med observasjoner el. analyse) over et særskilt emne.

rom som kringkastingssenderende, student; student

studias fagansvarlige for psykologi er:

Jan Erik Odland

e-post: psykologi@studia.no • telefon: 55 54 52 65

besøksadresse: Studentsenteret, Parkveien 1, 5007 Bergen

Godt Samliv!

PARKURS FOR FØRSTEGANGSFØRELDRE

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

«Godt samliv» er tilbud om parkurs for førstegangsførelde. Kursene går vanligvis over to kvelder og er bygget over fire hovedtema:

- Forandring
- Kommunikasjon
- Konflikthåndtering
- Glede og kjærlighet

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet har utviklet «Godt samliv». Kursene er gratis og arrangeres i kommuner over hele landet. Det er oftest helsestasjonen som står som arrangør.

Mer info på www.godtsamliv.no eller ta kontakt med helsestasjonen i din kommune.

Diakonhjemmet Høgskole

Videreutdanning og Master i Familieterapi og systemisk praksis

Siden 1990 har vi utdannet mer enn 2.000 familierapeuter og systemiske praktikere fra hele Norden. Vår utdanning er en profesjonsutdanning som bygger på praksis, veiledning, personlig utvikling, grunnlagsforståelse, ulike metodiske retninger, forskning og internasjonalt samarbeid.

Utdanningene gir mulighet til å bygge et bredt, mangfoldig miljø hvor fagfolk fra ulike felt som psykiatri, familievern, barnevern og rusfelt kan stimulere og utfylle hverandre.

www.diaconhjemmet.no

Aktuell litteratur

Sverre Varvin

Flyktningpasienten

Tortur og andre systematiske overgrep sikter nettopp mot å ødelegge menneskets tro på seg selv og framtida. Varvin presenterer en modell for behandling og rehabilitering, der den psykoterapeutiske samtalen står i sentrum. • Kr 279,-

Anne-Lise Løvlie Schibbye

Livsbevissthet

– om å være til stede i eget liv

Hva er hemmeligheten bak noen menneskers evne til å skape et liv med mening og dybde? Med eksistensfilosofien som bakgrunn har forfatteren skrevet en bok som på samme tid er både lettlest og dyp, og som garantert vil påvirke. • 208 sider, kr 299,-

Fanny Duckert, Kari Lossius, Edle Ravndal og Bente Sandvik

Kvinner og alkohol

Tre markante, kvinnelige fagpersoner og én kvinnelig akademiker, som selv har hatt alkoholproblemer, skriver om kvinners bruk av alkohol og konsekvensene av dette. De fokuserer på drikkevaner, hvordan problemer kan utvikles og hvordan ulike intervensjonstiltak kan komme inn. • 180 sider, kr 299,-

Anders Molander og Lars Inge Terum (red.)

Profesjonsstudier

Profesjonene er mektige yrkesgrupper. Denne boka gir en oversikt over profesjonsstudier som forskningsfelt. Bidragene er organisert rundt fem hovedtemaer: profesjonsstrid, profesjonsbetingelser, profesjonsutøvelse, profesjonsutøverne og generelle teoretiske perspektiver. • 445 sider, kr 499,-

Helge Eliassen og Jaakko Seikkula (red.)

Reflekterende prosesser i praksis

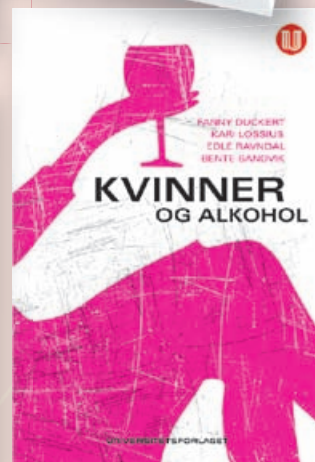
Klientsamtaler, veiledning, konsultasjon og forskning

Bokas praksisnære bidrag har det fellestrekk at de viser hvordan fagfolk har arbeidet med å utvikle egne arbeidsmåter inspirert av ideer og praksis fra reflekterende team. • 318 sider, kr 339,-

Anita Moe og Kristin Ribe

Selvskadingens dynamikk

En viktig bok som bidrar til økt forståelse av selvskading. Den handler om personers egenopplevelser av indre smerte og om hvordan de forholder seg til denne smerten ved å kutte seg og lage arr. • 178 sider, kr 299,-

UNIVERSITETSFORLAGET

Kjøp bøkene på www.universitetsforlaget.no eller i bokhandel.

Hold deg løpende oppdatert med tidsskrifter!

- Fokus på familien
- Tidsskrift for psykisk helsearbeid
- rus & samfunn

Tegn abonnement på www.universitetsforlaget.no,
www.abonnement.no eller www.idunn.no
Enkeltartikler kan kjøpes på www.idunn.no

Norsk forening for familierterapi

NFFT er en interesseforening for fagfolk som er opptatt av familierterapi og systemisk tenkning og praksis.

Har du lyst til å bli medlem kan du lese på hjemmesiden vår om hva vi gjør og hvordan du kan melde deg inn.

HVORDAN MELDE SEG INN:

Send inn opplysninger om deg selv og vi sender informasjon og siste utgave av medlemsbladet METAFORUM.

Innmeldingsskjema: www.nfft.no

Postadresse:

NFFT, Markveien 23
0554 Oslo

Kontonummer: 78740596348

E-post: nfft@nfft.no

Pris: 650 kroner pr. år.

DETTE FÅR DU SOM MEDLEM:

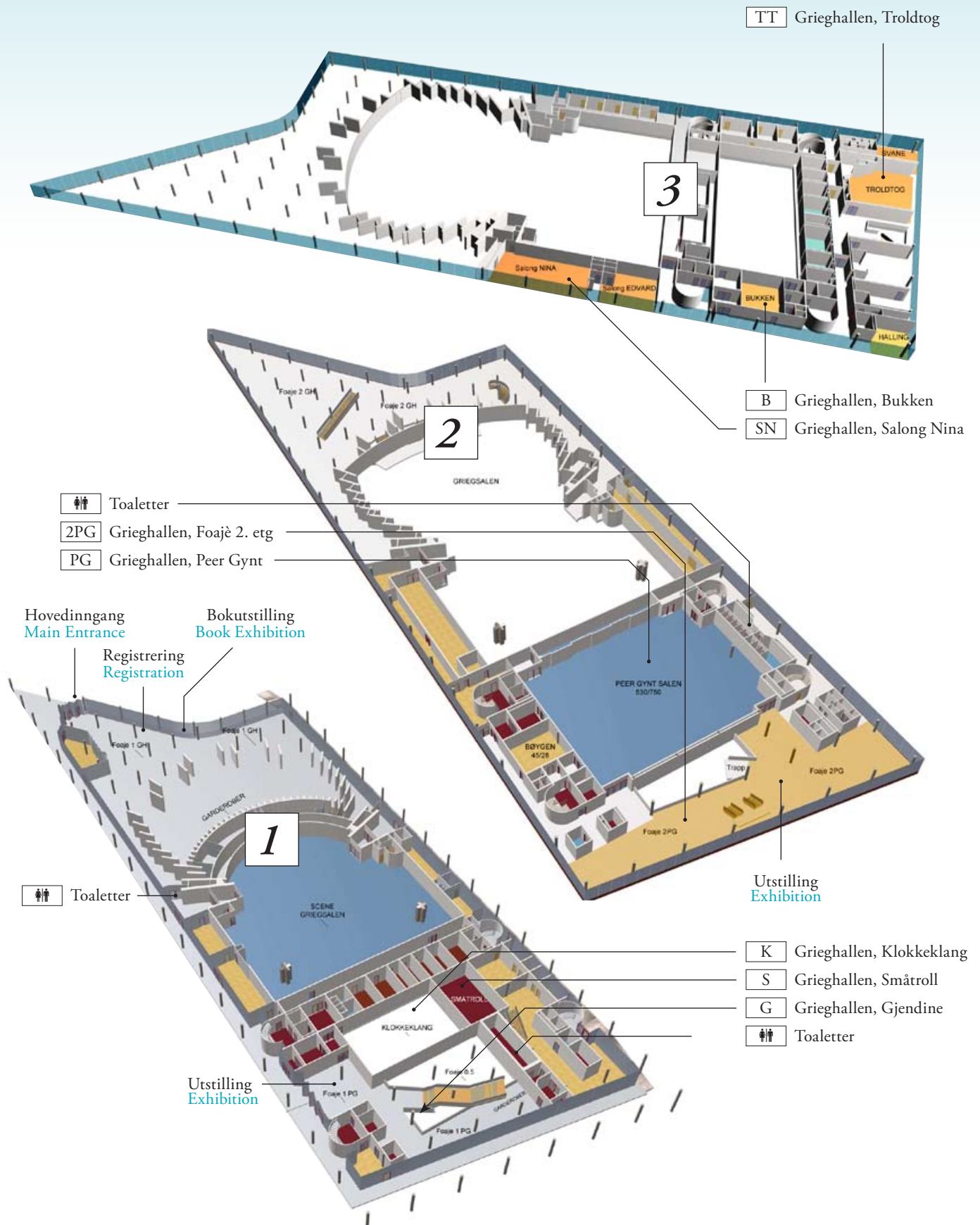
- 4 nummer av tidsskriftet FOKUS PÅ FAMILIEN
- 4 nummer av medlemsbladet METAFORUM
- redusert pris på en rekke seminarer og andre arrangementer

VELKOMMEN SOM MEDLEM I NFFT!

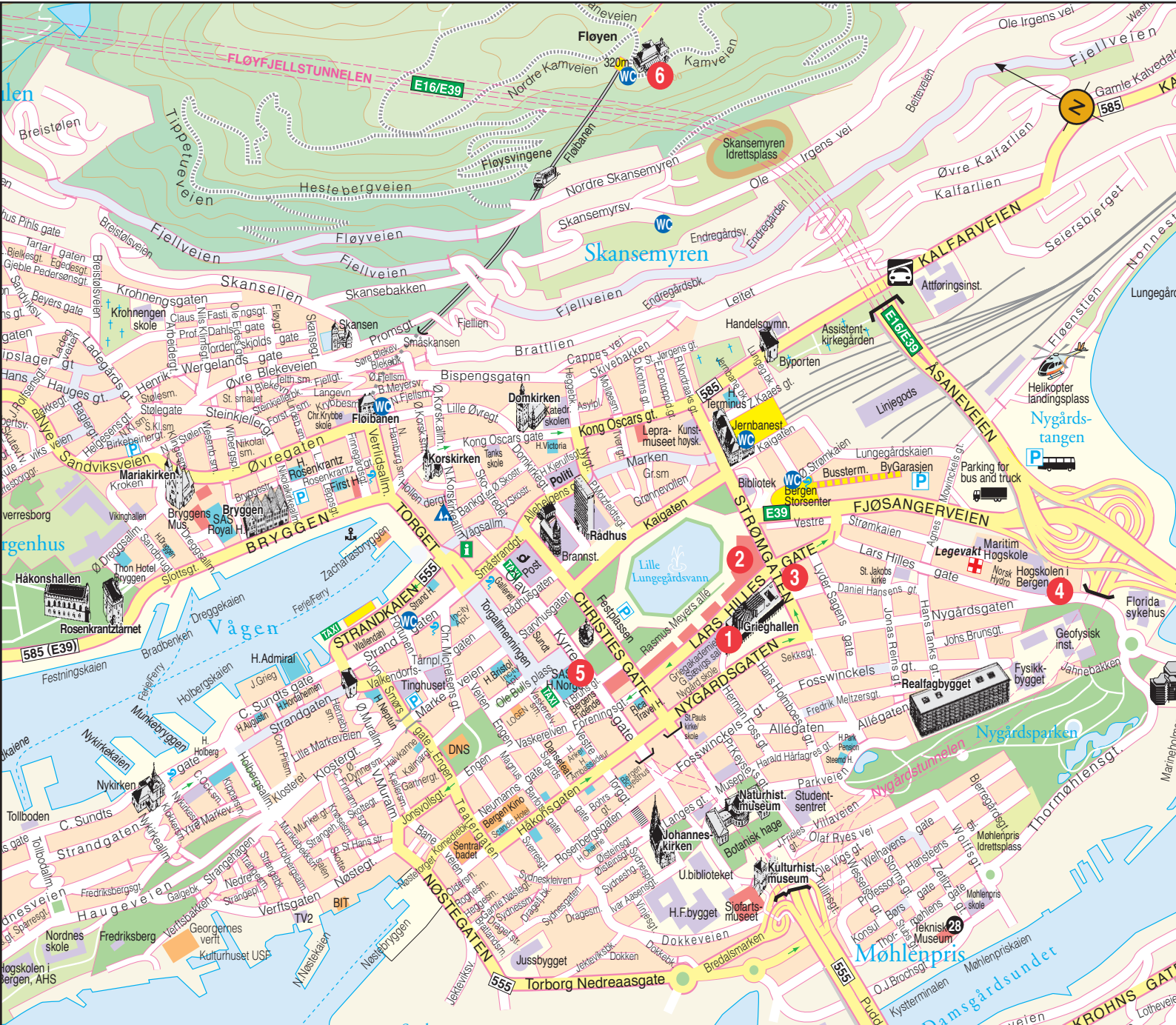
www.nfft.no

Kart – Grieghallen Map – Grieghallen

Kart – Bergen sentrum Map – Bergen City Centre

Bergen

500 m

- 1 Grieghallen / The Grieg Hall
- 2 Bergen lysverker, Tårnsalen
- 3 Frelsesarmeen
- 4 Høgskolen i Bergen
- 5 Radisson SAS Hotel Norge
- 6 Fløien Folkerestaurant

Vind og bølger

FAMILIE OG IDENTITET I FORANDRING
Winds and Waves – Family and Identity in Transition

VINDAR OCH VÅGOR
Familj och identitet i förändring

TUULIA JA AALTOJA
Perhe ja identiteetti muutoksessa

WINDS AND WAVES
Family and Identity in Transition

VINDUR OG ALDUR
Famíljá og samleiki í broyting

DEN 8. NORDISKE KONGRESS I FAMILIETERAPI *The 8th Nordic Family Therapy Congress*

VINDAR OG ÖLDUR
Fjölskylda og sjálfsmynd í umbreytingu

ANORI MALLILLU
Ilaqutariit kinaassuserlu allanngoriartortut

VIND OG BØLGER
Familie og identitet i forandring

BIEKKAT JA BÁRUT
Bearsá ja identitehta rievdadusas

www.nordisk2008.no

Congress Organiser

Kongress & Kultur

P.O. Box 947 Sentrum, N-5808 Bergen

T: (47) 55 55 36 55 | F: (47) 55 55 36 56 | E: office@kongress.no

www.kongress.no

Norsk forening for familierapi
The Norwegian Family Therapy Association

www.nfft.no

